

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

на

XXIII-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 48

София, петъкъ, 30 мартъ

1934 г.

63. заседание

Сръда, 28 мартъ 1934 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народни представители 1225

нитъ работи и народното здраве. (Докладване и разискване). 1225

Предложение за одобрение на XXV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 11 августъ 1933 г., протоколъ № 69. (Съобщение) 1225

Указъ № 1, отъ 28 мартъ 1934 г., за продължение заседанията на III-та редовна сесия на XXIII-то обикновено Народно събрание до 12 май 1934 г. вкл. (Прочитане отъ м-ръ-председ. Н. Мушановъ). 1231

Бюджетопроектъ за разходите презъ 1934/1935 финансова година по Министерството на вътреш-

Дневенъ редъ за следващото заседание 1267

Председателствующий Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открыто. Присътствуващъ нуждното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отстъпватъ следните г. г. народни представители: Ангеловъ Боянъ, Аnevъ Василь, Богоевъ Борисъ, Бончевъ Тодоръ, Йотовъ Никола, Караджовъ Костадинъ, Каравчевъ Георги, Кафеджийски Георги, Краевъ Костадинъ, Лутговъ Николай, Машановъ Стойчо, Маруловъ Иосифъ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Дойчинъ, Пиронковъ Александъръ, Радоловъ Александъръ, Ризовъ Стойне, Савовъ Сава, Свиаровъ Добри, Тахировъ Хафизъ Юсенъ, Циганчевъ Анастасъ, Шидерски Едрю и Юртовъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разделило отпускъ на следните народни представители:

На г. Добри Свиаровъ — 1 день;
На г. д-ръ Димитър Димитровъ — 1 день;
На г. Костадинъ Караджовъ — 1 день;
На г. Тодоръ Бончаковъ — 1 день;
На г. Коста Лулчевъ — 1 день;
На г. Димо Ташевъ — 1 день;
На г. д-ръ Иванъ Бешковъ — 1 день;
На г. Аврамъ Аврамовъ — 2 дена;
На г. Тодоръ Тонковъ — 2 дена;
На г. Анастасъ Капитановъ — 3 дни, и
На г. Костадинъ Краевъ — 3 дни.

Съобщавамъ, че отъ Министерството на финансите е постъпило предложение за одобрение на XXV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 11 августъ 1933 г., протоколъ № 69. (Вж. прил. Т. I, № 59)

Това предложение ще се раздаде на г. г. народните представители и постави на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — второ четене бюджетопроекта за разходите по Министерството на вътрешните работи и народното здраве за финансата 1934/1935 г.

Има думата г. докладчикъ,

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“

за разходите по Министерството на вътрешните работи и народното здраве

(Администрация и полиция) . . . . .
за 1934/1935 финансова година“.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Искамъ думата.

Н. Пъдаревъ (д. сг. Ц): По заглавието искаме да говоримъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Най-напредъ да докладвамъ измѣненията, направени въ комисията.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тръбва да знаете измѣненията, направени въ комисията.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“

за разходите по Министерството на вътрешните работи и народното здраве

(Главна дирекция на народното здраве)
за 1934/1935 финансова година“.

Председателствующий Н. Шоповъ: Едновременно ще се дебатира по двата бюджетопроекта — администрация и полиция и Главна дирекция на народното здраве.

Има думата народния представител г. Петъръ Попивановъ.

П. Попивановъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Винаги, когато се е разглеждалъ бюджетопроектъ за разходите по Министерството на вътрешните работи, съставали доста разгорещени спорове за-

*) За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 51

това, защото това е министерството, което има за задача да гарантира и пази свободите на българския народъ, да се грижи за здравето и реда във държавата, но то е и министерството, което може да ограничи, да отнеме тия свободи на български гражданинъ.

Българският народъ във различни моменти на своето управление е виждал различни полицейски приоми. Имало е моменти, когато българският народъ се е чувствувалъ във своята собствена държава свободенъ, но е имало и моменти във неговата политическа история, които зле говорятъ за вътрешната управа на нашата страна. Свободата, която се дава на единъ народъ, може да го импулсира къмъ творчество, когато отнемането ѝ може да скове тоя народъ и да го докара до вътрешни размирици. Въ името на свободата сѫ ставали много бунтове, много въстания и много революции въ свѣта. Въ името на тая човѣшка свобода ние виждаме да се предприематъ различни акции, при които много пѫти се издигатъ знамена и на тѣзи знамена като пръвъ надсловъ е поставена „думата „свобода“. Ние знаемъ епичните борби на нашите незабравими герои за освобождението на България, за вътрешната ѝ свобода. Тия епични герои сѫ оставили своео семейство щастие, презирали сѫ своето доброденствие и сѫ излагали живота си, само и само да добиятъ свободата на народа си.

Когато днесъ говоримъ по бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи, за администрацията и полицията, ние не можемъ да не констатираме, че въ про-дължение на единъ дълъгъ периодъ, отъ нашето освобождение досега, все пакъ полицията и администрацията сѫ достигнали горе-долу до едно относително добро положение. И днесъ ние, които сме останали въ границите на българската държава, имаме доказателство, че сме останали вѣрни ратници, последователи на ония епични герои, които дадоха скъпата данъ за вътрешната и външна свобода на нашата родина, на нашия народъ.

Днесъ на българското правителство предстоятъ две задачи: първо, да гарантира свободата, да запази имота и честта на българския гражданинъ, и, второ, да се по-грижи, заедно съ българския народъ за свободите на ония наши братя, които, по стечание на събитията, сѫ останали извѣнь сегашните граници на българската държава и живѣять съ комплекти за свобода и благодеяние.

Разглеждайки бюджетопроекта за разходите по Министерството на вътрешните работи, администрация и полиция, азъ ще се спра на вътрешното управление на нашата страна.

За да имаме едно добро управление въ нашата страна, преди всичко наимъ е необходимъ вътрешенъ редъ. Вътрешниятъ редъ, обаче, зависи, не толкова отъ българския народъ, колкото отъ управниците, на тоя народъ. Българскиятъ народъ винаги е желалъ да живѣе въ миръ; българскиятъ народъ винаги е конпѣлъ за свободата си; българскиятъ народъ винаги е презиралъ бунтовете, въстанията и размириците. Една частъ отъ българския народъ е била винаги готова, съ рисъ на своя животъ, съ рисъ да бѫде малтретирана, да се противопостави срещу всички правителства, които сѫ принуждавали народа да бѫде той размиренъ и чрезъ размирието да търси свойте свободи. Доколко едно правителство милѣ за свободата на своя народъ, най-много се вижда отъ спокойствието на самия народъ. Ако въ нашата политическа история ние имаме тѣмни, страшни и кървави периоди, не бива да внимамъ за това българския народъ. Вината за това трѣбва да стоваримъ върху правителствата, които сѫ управлявали презъ тѣзи периоди. Ние трѣбва да стоваримъ вината за това върху ония политически партии, които, за да овладяватъ общинската и държавна властъ, сѫ си по-служвали не съ волята народа, не съ създадане на свои организации долу въ масите, а сѫ искали да провеждатъ своята политика върху щиковете на полицейските органи и чрезъ тѣхните издевателства.

Нашата политическа история отбележава моменти, които известна политическа партия, наброяваша 4-5 депутати въ опозиция, съ вземането на властта, като правителствена партия, веднага въ Парламента се конституира въ група отъ 100 или 200 народни представители! Такива случаи въ миналото имаме много често. Това показва, че известни политически партии, само чрезъ властъ — а властъта чрезъ юрисдикцията на полицейските органи — чрезъ създаване и създаване на своято управление, като били инициатори, като правителства, за да се извършиятъ

Земедѣлскиятъ съюзъ, въ своето управление отъ 1919 г. до 1923 г., зарегистрира, че той не е котерия, че той се крепи само върху българския народъ, че той се лобира до управлението чрезъ свояте организирани народни кадри. На 21 юни 1931 г. Земедѣлскиятъ съюзъ

зарегистрира, че не е котерия, а че по силата на желанието и съзнанието на българския избирателъ зама съществува завидно място, като правителство и като большинство въ Парламента, заедно съ трите политически организации, които съставляватъ Народния блокъ. И азъ съмъ тамъ, че следъ като се измени единъ дълъгъ периодъ отъ освобождението на България до днесъ; следъ като имаме особено последния фактъ, 21 юни 1931 г., политическите партии трѣбва веднъжъ завинаги да разбератъ, че трѣбва да се откажатъ да рекрутатъ своята сила чрезъ полицейските органи и че овладяването на общинската и държавна властъ трѣбва да става само върху плащатъ на българския народъ, чрезъ неговото съзнание; че това трѣбва да става чрезъ тѣхната реформаторска дейност, която да задоволява исканията и нуждите на отрудения, на обосъдия, на оголѣния български народъ. Само по този начинъ ние ще можемъ да създадемъ едно по-голѣмо спокойствие въ нашата страна. По този начинъ ние ще отдѣлимъ полицията и администрацията отъ онова вулгарно престъпление, въ което сѫ я хвърляли политическите партии и ще имаме една стабилна държава, която съ мошъта, съ силата на българския народъ ще може да отговори на крещящите нужди на българското граждансество.

Азъ зная, че днесъ, когато управлява блокъ, отъ опозицията ще излѣзватъ да хвърлятъ обвинения върху дейността на полицейските органи и да ги клеймятъ, че сѫ вършили тукъ-тамъ издевателства.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. Попивановъ! Вие самиятъ ще отречете ли това?

Г. Т. Данайловъ (д. сг): Ха сега де, отговорете!

Т. Къничевъ (д. сг. Ц): Вие, като си задавате въпроса, г. Попивановъ, можете ли да отговорите?

П. Попивановъ (з): Почакайте малко. Какво ще кажа, вие още не знаете. Когато си кажа думата, тогава. Следъ това г. Аврамовъ ще излѣзве и ще си каже сѫщо думата.

Днесъ опозицията, споредъ мене, нѣма моралното право да се оплаква отъ управлението на блока, защото тя развива агитациите си при пълна свобода, и инцидентътъ, които става тукъ-тамъ сѫ много малко. При това положение ние трѣбва съмѣло да призаемъ, че днешниятъ денъ не прилича на вчерашия, че управлението на блока не прилича на управлението на Демократическия стоворъ.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Като се изключатъ само нѣкои работи!

П. Попивановъ (з): Азъ помня миналата година, когато сѫщо говорихъ по бюджета на Министерството на вътрешните работи, най-много сълзи се пролѣха отъ г. Апостоловъ, представител на Цанковия говоръ, за издавателствата на полицейските власти. Азъ не зная защо становището на известни лица, когато сѫ въ опозиция, се отличава толкова много отъ становището имъ, когато сѫ участвува въ властта въ вчерашия денъ, или ако участвува въ властта въ утрешия денъ. По този въпросъ ние ще трѣбва да бѫдемъ обективни. Ние ще хвърлимъ нашите упрѣци върху нашия министъръ на вътрешните работи и ще критикуваме известни порядки днесъ. Но азъ имамъ съмѣлостта да го критикувамъ, защото изхождамъ отъ армията на битѣтъ, на убитѣтъ, на интерниранѣтъ, отъ армията на бесследно изчезналите, отъ армията на унищожаваните презъ 8-годишното турско управление на Сговора. Азъ ще критикувамъ съмѣло полицията. Но оня, който до вчера стоеше на върха на престъплениета, оня, който до вчера стоеше на най-високото място и, намигвайки съ очи, настъпквайки съ езикъ, диктуваше съ гласъ или безъ гласъ да се вършатъ убийства, опожарявания, интернирвания и бесследни изчезвания, днесъ ще трѣбва отъ тая трибуна, когато азъ критикувамъ българската полиция, той да я защити, защото разликата между миналото и сегашното е голѣма.

Отъ 21 юни 1931 г. насамъ ние създадохме миротворчество въ тая страна. Кой ще отрече това? Никой. Азъ пишамъ, има ли днесъ обезглавявания, убийства и пр. на нашите политически противници? Нѣма.

Г. Т. Данайловъ (д. сг): Нѣма, защото сѫ мирни, защото щочитатъ реда въ държавата, не правятъ бунтсве.

П. Попивановъ (з): Нѣма, защото народътъ не е лошъ. Защото народътъ не избива. Азъ помня, въ времето на Демократическия говоръ се казваше: „Народътъ негодува, народътъ вижда застрашена своята държава и, имайки съзнанието за нуждата отъ миротворство, върши известни убийства, за да спаси родината; за да спаси нацията“!

Днесъ държавата не съществува ли? Днесъ държавата не е ли при една, макар и относителна, свобода, безъ да има убийства? Защо народътъ, за който вие, говористите, казахте, че вършилъ убийства, днесъ не върши убийства, масови интернирвания и пр.? Затуй защото, както казахъ още отъ началото, народътъ не желае войни и кърви, народътъ не желае безследни изчезвания, нашиятъ народъ желае само едно: при пълень миръ и спокойствие да се отаде на трудъ, за да подобри живота си. Днесъ нѣма настъквания отъ правителството. Ако днесъ министърътъ на вътрешнитъ работи създаде известни шпици-команди и каже на своята полиция: „Убивайте, или когато видите да ставатъ убийства, хващайте убититъ, а показвайте пъти, тъмния сокакъ на убиеца“, и днесъ ще се стелятъ трупове по улиците на България. Правителството, обаче, управлението днесъ взе подъ внимание, и преди 21 юни, и следъ 21 юни, лозунга на истинския български народъ за миротворство, и по този начинъ се избѣгнаха всѣ-какви убийства и изстѣпления.

Ако нѣкой твърдяше още, че нѣма разлика между управлението на Народния блокъ и управлението на Демократическия говорътъ, азъ питамъ: Александъръ Стамболовски, който уреди голъмия поземелътъ въпросъ, който създаде консорциума, който уреждаше жилищния въпросъ, който почти наполовина уреди външнитъ задължения на България, който положи всички усилия за освобождаване на заложниците, който създаде трудовата повинност, това голъмо и блестящо дѣло, което ще остане съ вѣкове да говори за неговата идеология и за неговото голъмо реформаторство, който въ своето тригодишно управление създаде справедливо данъчно облагане, между живитъ ли е? Не. Райко Даскаловъ, Александъръ Димитровъ, Петко Д. Петковъ и плеада други, около 30.000 души добри български граждани, живи ли сѫ? Тѣхъ ги нѣма.

Г. Кръстевъ (д. сг.): А Михаилъ Такевъ, а Пано Чуклевъ, а Грековъ живи ли сѫ?

П. Попивановъ (з): Българскиятъ народъ отвори широката си душа и никому нишо не направи, зла дума не се чу, зла дума не се каза на онѣзи, които трѣбващъ да стоятъ между дебелиятъ стени на българскиятъ затвори.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): А оранжевата гвардия?

П. Попивановъ (з): Той нищо не каза на онѣзи, които трѣбващъ да бѫдатъ изправени . . .

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): А търновските събития?

П. Попивановъ (з): . . . предъ българскиятъ сѫдилища, за да отговаряятъ за убийствата, които сѫ извѣршили. Азъ зная майка, която, следъ като е отгледала своитъ деца, своитъ рожби и, гледайки плача имъ отъ гладъ, не яли по два-три дни, се е решила да открадне единъ хлѣбъ, за да ги нахрани, е била осъждана за това си деяние по на 6 месеца до година затворъ, заради туй, че е била крадецъ. Азъ зная случай, когато двама другари, играейки си съ револверъ, единиятъ отъ тѣхъ случайно бутва спуска и куршумътъ удари другаря му въ гърдитъ — се осѫжда като извѣршилъ престѣпление. А въ България изчезнаха 30.000 души презъ управлението на Демократическия говоръ, избиваха се невинни жени и деца, избиваха се дори деца въ утробата на своята майка, безъ отговорност. Ние не искаме да държимъ смѣтка за това. Но ние искаемъ да констатирамъ факта, защото и днесъ ония, които сѫ вършили золумуци и убийства, ги виждамъ пакъ на сцената, съ сѫщия манталитетъ и съзнание, да повдигнатъ наново въпросъ за утрешни кървави избивания, да искатъ наново да тормозятъ българскиятъ граждани. Азъ виждамъ тукъ постоянно г. проф. Цанковъ, виждамъ бившия министъръ на вътрешнитъ работи г. Калфовъ, виждамъ ги и изъ провинцията свободно да се разхождатъ, свободно да говорятъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): А какъ искате?

П. Попивановъ (з): Азъ искамъ тѣ да бѫдатъ свободни, за да може съвѣтства имъ да ги накаже, ако нѣкога се пробуди у тѣхъ. Азъ искамъ да констатирамъ, че тия, които създадоха 9 юни, че тия, които ржководиха 8-годишното кърваво управление на българския народъ, българскиятъ народъ ги прощава, българскиятъ народъ ги изоставя на тѣхната съвѣтства. Българскиятъ народъ ги прости, но той имъ заявява: „За да има миръ и творчес-

ство въ тази страна, азъ ще организирамъ кадрите на своята политическа организация, на своята политическа партия“. Днесъ нѣма вътрешни гражданска войни. И азъ съмъ могъ да твърдя, че ако има нѣкой да се оплаква, ако има нѣкой да изпитва тормоза на полицейската властъ, това сѫ хората на Български земедѣлъски народенъ съюзъ, който участва и въ властьта.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): За това кажете.

П. Попивановъ (з): Ако ние сме критикували, ако ние сме обвинявали правителството, които сѫ вършили излевателства, които сѫ правили полицейската и административната служба чисто партийни, днесъ, когато управляваме, сме длѣжни да разглеждаме този въпросъ обективно и, разглеждайки го, да кажемъ на нашето правителство, респ., на министра на вътрешните работи, за всички ония непристойни деяния на отдѣлни личности отъ неговото ведомство . . .

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Има ли такива?

П. Попивановъ (з): Ще видимъ. — . . . и да му напомнимъ, че полицейската и административната власти иматъ само една цель и задача: да обезпечатъ свободата на българскиятъ граждани, да гарантиратъ имота и честта имъ, да пазятъ мира въ тази държава и да гарантиратъ нейната сигурност.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): И да разтурятъ общински съвети!

П. Попивановъ (з): Контролътъ върху действията на полицията се възлага напълно на Парламента, на българския народъ, защото българскиятъ народъ днесъ е призвани, при своите оскѫдни срѣдства, да даде за издръжката на полицията и администрацията около 240 miliona лева. Тѣзи срѣдства не се даватъ за известни стопански начинания. Тия срѣдства се даватъ за гарантиране вътрешния миръ, свободата и имота на гражданинъ. Щомъ като оскѫдните срѣдства на българския гражданинъ се даватъ за тѣзи цели, българскиятъ народъ чрезъ своите народни избраници е длѣженъ да види, дали администрацията и полицията преследватъ именно тия цели и задачи.

Вглеждайки се въ действията на администрацията и полицията, можемъ да кажемъ, че тия цели общо взето се преследватъ, но напоследъкъ поради известни сървънувания, или кой знае защо, има едно безогледно отдалечаване отъ тия цели и задачи. Ние виждаме, че полицейската власт започва да се бѣрка въ самоуправителните тѣла — общините, ние виждаме, че на общините имъ се отнема всѣкаква автономия. Ние протестираме противъ това.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Конкретно посочете.

П. Попивановъ (з): Азъ ще посоча конкретно безъ да мѣдите Вие супльоръ, защото азъ въ речта си не се рѣководя отъ вашето желание, а отъ моята обективна мисъль.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Партизанска.

П. Попивановъ (з): И за да не бѫда голословенъ, ще изброя нѣколко случаи, които напоследъкъ сѫ станали, за съжаление, и на които случаи ще искамъ министъръ на вътрешните работи да обѣрне внимание, за да се избѣгнатъ други подобни. Една телеграма, подадена отъ с. Буково, Борисовградско, гласи: (Чете) „Околийскиятъ началникъ съ писмо № 2.532 отъ 28.IV. т. г. вика да се явятъ при него безпричинно въ околийското управление общинските съветници: Батинко Илиевъ, Тянчо Колевъ, Димитъръ Дѣлчевъ и Христо Ив. Гочевъ подъ предлогъ на нѣкакъвъ разпѣтъ, обаче знае се, че ги вика за оставки, за да разтуря съвета, понеже кметът е земедѣлъецъ. Молимъ разпоредете да спратъ тормоза“.

З. Димитровъ (д): Какаво значение има тази телеграма?

П. Попивановъ (з): Втора телеграма: (Чете) „Висиликовскиятъ общински съветъ, събрањъ на открито заседание, за да гласува общински бюджетъ, като констатира, че земедѣлъскиятъ общински съветникъ Русевъ е интерниранъ въ Горна-Джумая, на когото 7-членното семейство гладува, моли връщането му“.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Отъ кѫде въ тази телеграма?

П. Попивановъ (з): Отъ Василико. — Друга една телеграма: (Чете) „Завчера въ Станишевия полицейски участък битъ общинскиятъ съветникъ Димитъръ Радковъ, отъ Югово, вземеши му оставката. Ще ни спасите ли отъ изродить на Гиргиновата полиция? Търпение не остана. Побоищата и насилията разстроиха околните. Отъ 30 общински съвети наши останаха 6. Околийското настоятелство: председател Куртевъ, секретар Динковъ“.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Каква стана тя? Какво управление давате на страната?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ще чуете после.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Попивановъ (з): Въ едно писмо отъ с. Павелъ-бания се казва, че околийскиятъ началникъ билъ недоволенъ отъ това, че кметът и помощникътъ сѫ сдружени земедѣлци и че нѣколко пѫти вече съобщавашъ на кмета по телефона, че това положение не може да бѫде търпено и го подканялъ да се снабди съ снаряжения, защото за всѣка битка било необходимо снаряжение и защото падали жертви и отъ едната, и отъ другата страна. Съ това го заплашавашъ и го предупреждавашъ да си даде оставката.

Нѣкой отъ мнозинството: Въ Павелъ-бания общинскиятъ съветници сѫ отстранени, понеже прокурорът е поискалъ това.

П. Попивановъ (з): (Чете) „На 19 януарий н. г. дойде въ селото ни околийскиятъ началникъ отъ гр. Тетевенъ, за да анкетира избора за кметъ и пом.-кметъ. Въ това време избраниятъ кметъ Цано Иотовъ отсѫтствуваше отъ селото ни и го замѣстяваха азъ — помощникъ-кметъ Геро Начковъ. Когато започна да ме разпитва, отъ гнѣвъ, какво че азъ устоявамъ и защищавамъ интересите на организацията си, Българскиятъ земедѣлски народенъ съюзъ, и на моите избраници и не се поддавамъ на неговите предложени, той ми нанесе силно два удара въ общинското управление и то когато изпълнявахъ длъжността на кметъ“.

И още, и още — имамъ цѣла една лапка телеграми съ подобно плачевно съдѣржание. Отъ всички анкети, които сме могли ние до днесъ да направимъ, се установява именно това, което досега говоря — толериране на всички опозиционни политически партии, противъ което ние не сме. Ние сме доволни, че политическите опозиционни партии може да се толерираатъ, но ние сме недоволни отъ това, че Земедѣлскиятъ съюзъ не е поставенъ на сѫщата база, въпрѣки че е управляващъ. Той е поставенъ въ едно изключително положение. Намъ е ясно защо. То е затуй, защото земедѣлската организация е голѣма, тя е мощна и, чрезъ своята мощь, чрезъ своята организираностъ, тя овладява общините. И не може да се търпи това положение, изглежда, на известни мѣста отъ администрацията и полицията. Ние ще трѣбва и тукъ да обѣрнемъ вниманието на отговорните фактори на управлението, за да можемъ да се гордѣемъ съ лозунга, който поставихме предъ избирателите, лозунгъ, който тия избиратели 8 години издигаха въ кървавото управление на Цанковъ, да можемъ, казвамъ, да бѫдемъ оправдани предъ тѣхъ, да бѫдемъ оправдани и предъ съвѣтства си, за да бѫдатъ оправдани нашите цели и задачи като народно управление, да се избѣгватъ въ бѫдеще такива случаи и да се рескриптиратъ всички ония самозабравили се отдѣлни административни и полицейски органи, за да може българскиятъ народъ да се гордѣе съ получената не вече относителна, но идеална свобода въ българската държава.

Азъ отъ мое име, безъ да съмъ заангажиранъ земедѣлската парламентарна група, поставямъ единъ другъ въпросъ на г. министра на вѫтрешните работи. Въпросътъ е пакъ за автономността на общините. Касае се за уволненията и назначенията на секретарь-бирикътъ. Предъ мене е коментарътъ на закона за селските общини, който е издаденъ отъ Христо Милковъ, началникъ на административното избѣрно отдѣление при Министерството на вѫтрешните работи, въ който коментаръ има и вѣжливите думи отъ министра на вѫтрешните работи, г. д-ръ Александъръ Гиргиновъ. Въ чл. 89 на този коментаръ изрично се постановява, че секретарь-бирикътъ можатъ да бѫдатъ уволнени и назначавани само отъ общинския съветъ; че окръжниятъ управителъ, следователно, и министърътъ на вѫтрешните работи нѣматъ право да уволняватъ, какъто назначаватъ, безъ решение на общинския съветъ, какъто и да е секретарь-бирикъ; и че, следователно, се-

кretарь-бирикътъ, за да бѫде уволненъ отъ общинското управление, трѣбва да има протоколно решение на болшинството отъ общинския съветъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Но има и другъ случай. Предвиджа се въ закона и финансова ревизия.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Другиятъ случай е вашиятъ, г. Бойчиновъ.

П. Попивановъ (з): И при такъвъ случай, и при финансова ревизия, общинскиятъ съветъ се задължава да държи постановление за уволнението на секретарь-бирикъ и, ако общинскиятъ съветъ откаже да уволни секретарь-бирикъ, окръжниятъ управителъ се задължава да отнесе въпроса въ Административния съдъ, и той съ решение да уволни секретарь-бирикъ.

П. Кораковъ (д): Приказки! Такъвъ законъ нѣма.

П. Попивановъ (з): Моля Ви се, ето „Административенъ прегледъ“.

П. Кораковъ (д): Остави „Административенъ прегледъ“!

П. Попивановъ (з): Моля Ви се! Азъ не искамъ да защищавамъ подобни случаи. Такъвъ секретарь-бирикъ никой нѣма да го защити, ако окръжниятъ управителъ го хване за ухото и го изхвърли. Но азъ се явявамъ защитникъ на другата теза: когато преѣдипници секретарь-бирикъ се запазватъ отъ окръжния управителъ и отъ полицейските административни органи, въпрѣки искането за уволнението имъ отъ общинския съветъ, за да спасятъ касата си, за да спасятъ срѣдствата на общината си. Вчера г. проф. Стоянъвъ чете единъ писменъ отъ злоупотрѣблението на секретарь-бирикъ. Нима ще трѣбва да седна да чета втори писменъ отъ злоупотрѣблението на секретарь-бирикъ? Ако се вгледаме въ злоупотрѣблението на секретарь-бирикъ, който сѫ отишъ въ затворътъ, всички ще констатираме презъ много периоди, презъ различни управлени, че тия злоупотрѣблениета се дължатъ само на това, че е имало нѣкой околийски началникъ, приятель на злоупотрѣбителя, че е имало окръженъ управителъ съ-партизанинъ или личенъ приятель на секретарь-бирикъ, или пъкъ че е имало нѣкой депутатъ, отъ правителствените, роднина на секретарь-бирикъ, и чрезъ министра на вѫтрешните работи го е задържалъ известенъ периодъ време и, чакъ следъ дълги плачове и риданки, следъ дълго ходене на общински съветници, следъ като общински кметове сѫ реагирали за тия незаконни задържания и закрепвания — нѣкой отъ тѣхъ дори сѫ стигали въ затворътъ и сѫ жертвували себе си — като се изхвърли секретарь-бирикътъ, тогава се констатира, че ония, които сѫ защищавали касата на общината си, сѫ били прави, че тия, които сѫ задъ волята на общинския съветъ, сѫ били прави.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За коя община е това?

П. Попивановъ (з): Азъ говоря общо, за всички управлени. — И когато този секретарь-бирикъ е билъ държанъ, е нанасяна вреда на общината. Ето „Административенъ прегледъ“, книжка 9, отъ 1 май 1932 г., където се пояснява чл. 89.

П. Кораковъ (д): Кой знае за какъвъ случай е.

П. Попивановъ (з): (Чете) „Безъ представление на общинския съветъ окръжниятъ управителъ не може да уволнива секретарь-бирикъ. Чл. 89 отъ закона за селските общини нареджа, че секретарь-бирикътъ се назначава и уволнява отъ окръжния управителъ, но по представление на общинския съветъ. Отъ този текстъ се вижда, че законътъ ясно посочва реда за уволненията и назначенията на секретарь-бирикътъ, който е задължителенъ за окръжния управителъ и последниятъ не е властенъ, безъ представление на общинския съветъ, нико да назначава, нико да уволнива секретарь-бирикътъ. Ако има нѣкой закона причина за уволнение, окръжниятъ управителъ трѣбва да отнесе този въпросъ на решение на общинския съветъ и, ако съветътъ вземе решение противъ уволнението му, да обжалва взетото решение предъ Върховния касационенъ съдъ и да иска уволнението му.“

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Нѣма право да обжалва. Този статия ли е или решение на Административния съдъ?

П. Кораковъ (д): Ако секретарь-бирикът е злоупотребил 50.000 л. и общинският съветъ откаже да държи постановление, какво ще прави окръжният управител? Въ такъвъ случай ще биде уволненъ. Административният съдъ ли ще го уволянява? Затуй е казано: при финансова ревизия, при евентуално констатиране недоимъци, секретарь-бирикът се дава подъ съдъ углавно и се отстранява отъ длъжност.

П. Попивановъ (з): Вие сте бившъ окръженъ управител и знаете въ такъвъ случай какво става.

П. Кораковъ (д): Да. И така процедирахъ.

П. Попивановъ (з): Вие можете ли да си въобразите, че ако единъ секретарь-бирикъ задигне 50 хиляди лева, че прокурорът нѣма да се намѣси и да го изведи отъ строя? Ами сѫдебната власт веднага го отстранява. Нѣма нужда да се иска отъ общинския съветъ да взема протоколно решение. Азъ питамъ Васъ, г. бивши окръжни управителю, Вие, който сте били между българските селяни, ще се намѣри ли нѣкой общински съветъ, на което и да е село, на което секретарь-бирикът е задигнал неговитъ оскудни срѣдства, неговитъ стотинки, да не държи постановление за уволнението на този секретарь-бирикъ?

П. Кораковъ (д): Тъкмо тамъ искамъ да Ви коригирамъ. Въ такъвъ случай окръжният управител се намѣсва, защото отстранението отъ сѫда става бавно.

П. Попивановъ (з): Този въпросъ е съвсемъ отдѣленъ и изключителенъ. Азъ говоря общо. Когато искатъ да запазят единъ секретарь-бирикъ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

П. Попивановъ (з): Още малко. — ... по политически, приятелски съображения, въпрѣки че общинският съветъ намира, че секретарь-бирикът трѣба да биде уволненъ, тогава окръжният управител издава заповѣдъ или не издава такава въ зависимост отъ това, дали секретарь-бирикът е неговъ политически приятел или не е такъвъ.

И. Кораковъ (д): Секретарь-бирикът е политически приятели на всички партии.

П. Попивановъ (з): За да не споримъ много по този въпросъ, азъ ще ви кажа единъ случай, който го знае и г. министърът на вѫтрешните работи и главният секретарь и неговитъ инспектори, и който случай възбуди навремето голѣми и обширни спорове. Касае се за секретарь-бирикът на с. Гољмо-ново, Поповска околия. Уволянява го общинският съветъ единъ пѣтъ, защото не го иска, уволяватъ го осемъ общински съветници, между които има и демократи. Изпращатъ протоколно решение на окръжния управител, който нареджа анкета. Анкетата се състои отъ единъ членъ на управителното тѣло, който е демократъ, а не земедѣлецъ. Отъ анкетата се установява, че секретарь-бирикът не бива да биде повече такъвъ, че трѣба да биде уволненъ.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Кога е станало това нѣщо?

П. Попивановъ (з): За да се запази, обаче, секретарь-бирикът въ с. Гољмо-ново, Христовъ, анкетата се изисква въ Министерството на вѫтрешните работи, лѣржи се въ канцеларията на главния секретарь съ месеци. Презъ това време постъпва новъ секретарь-бирикъ, за когото постановението се утвърждава отъ окръжния управител. Но старият секретарь-бирикъ бива обнадежденъ отъ единъ народенъ представител, на когото той е кумецъ,...

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Кой е той? Може да не е вѣрно.

П. Попивановъ (з): ... бѣга и не предава касата. Но въпросът отива до прокурора и прокурорът заставя секретарь-бирикъта да предаде касата. Предписва това, но секретарь-бирикът го нѣма. И следъ като тая преписка се държи въ Министерството на вѫтрешните работи дълго време, следъ като ние искаме да се разгледа частъ по-скоро анкетата, съобщаватъ на окръжния управител: „Отмѣнете заповѣдта си до разрешаване въпроса за анкетата“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

П. Попивановъ (з): Праща се втора анкета до бюрото, но бюрото отказва да прави анкета, защото е правило единъ пѣтъ такава. Прави се натискъ и бюрото праща другъ промѣритель, който изкарва една половинчата анкета и възъ основа на нея министърът на вѫтрешните работи анулира заповѣдта на окръжния управител за уволнението на стария секретарь-бирикъ и му дава възможност да се връне на служба, следъ като новият секретарь-бирикъ е работилъ въ общината цѣли 7 месеца.

Азъ питамъ: следъ като имамъ тоя коментаръ, отъ Христо Милковъ, началикъ на изборното отдѣление, съ предисловие отъ г. министра на вѫтрешните работи; следъ като имамъ вече нѣколко решения отъ Административния съдъ за подобни случаи; следъ като се издаватъ съчинения, основани на правните науки въ тая страна, трѣбва ли ние, когато сме на властъ, когато сме властници, когато сме на известна висота, да унищожаваме всичко, което е създадено въ името на правото, въ името на истината? Азъ съмѣтамъ, че ние, и когато сме вънъ отъ тия високи мѣста, и когато сме на тѣхъ, ще трѣбва да бѫдемъ справедливи, за да затвърдимъ въ съзнанието на българския народъ мисълта, че законътъ въ тая страна трѣбва да бѫдатъ тачени и че всѣки гражданинъ трѣбва да се подчинява на законътъ разпоредби въ тая страна.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

П. Попивановъ (з): Само по тоя начинъ, когато се рѫководимъ отъ сѫществуващите закони въ страната, ние ще създадемъ една силна властъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Продължително звѣни)

П. Попивановъ (з): Съвршавъ, г. председателю! Азъ имамъ още 15 минути. Азъ искамъ тукъ да бѫде разясненъ и другъ единъ въпросъ. И това го казвамъ не отъ името на парламентарната група.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Казвамъ ти, дъще, същай се, сахо!

П. Попивановъ (з): Това е въпросътъ за охраната на г. Цанковъ.

Отъ мнозинството: Е-й-й-

П. Попивановъ (з): Частната охрана на г. Цанковъ менъ не ме интересува. Азъ живѣя нѣкѫде нагоре, и пѫтъ ми е по улица „Витошка“. Сутринъ, на обѣдъ и вечеръ азъ виждамъ предъ къщата на Цанковъ да стоятъ трима формени стражари отъ IV полицейски участъкъ.

Г. Шишковъ (д. сг. Ц): Това не е вѣрно.

П. Попивановъ (з): Азъ не искамъ да се изтѣлкува моята мисъл криво. Азъ не желая г. Цанковъ да не бѫде пазенъ. Напротивъ, моето сило желание е той да ходи съ една охрана отъ 100 души, въ времена, когато българският народъ вито го преследва, нито мисли зло за него, нито добро. Когато въ момента той не сѫществува въ съзнанието на българския народъ, нека ходи ако иска и съ 100 души охрана, за да се пази отъ собствения си страхъ, за да се пази отъ своята гузна съвестъ. Но азъ искамъ да знамъ, че трѣба ли ние да охраняваме всички бивши, и сегашни и бѫдещи министъръ-председатели съ полицейска охрана? Ше трѣба ли отъ стотинкитъ на бедния български народъ да отдѣлямъ една частъ, за да изпържамъ трима души стражари, които да охраняватъ шефа на известна политическа партия? Да се охранява самъ, това е негова частна работа, но защо трѣбва да се излага престижътъ на българската държава?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Той е нуженъ за България, затуй се пази!

П. Попивановъ (з): Така би могло да се мисли, че действително българският народъ въ большинството си се състои отъ разбойници и убийци и затова трѣбва да се пази известна личност, която има престъпления въ своето минало, една личност, която създаде 8-годишно робство на българския народъ, една личност, която и днесъ иска съ различни приноси да плаши българския народъ и българската държава.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Продължително звѣни)

П. Попивановъ (з): Вие искамъ да знамъ отъ г. министра на вътрешните работи, законътъ за защита на държавата, специално за Комунистическата партия ли е създаденъ или за всѣка друга политическа групировка или формация, която действува за рушението на парламентаризма и на демократията, която иска да промъни държавния строй на нашата страна? Ако действително този законъ е създаденъ общо за всички политически формации и отъ всѣ личности, които искатъ да рушатъ устоите на нашата държава, тогава азъ бихъ запиталъ г. министра на вътрешните работи: какви мѣрки се взеха противъ движението на г. Цанковъ? Приложи ли се законътъ за защита на държавата спрямо него? Защото тѣ не сѫ никакви парламентаристи и защото навсѫкъде, по публични събрания, говорятъ за диктатура. (Възражения отъ гово-ристите — крило Цанковъ)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг. Ц): Никой не е говорилъ такива приказки.

П. Попивановъ (з): Генералъ Русевъ на събранието въ Попово каза: „Хитлеризътъ хлопа на портата на българската държава“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Свѣршайте!

П. Попивановъ (з): Ще говоря единъ часъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате право да говорите единъ часъ. 20 минути ще говорите.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Какъвъ е пъкъ сега този правилникъ — по 20 минути да се говори!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Прочете го, за да знаете това.

П. Попивановъ (з): Вземете брой 3.111 на в. „Демократически говоръ“ и тамъ вие ще прочетете подъ заглавие „Диктатура“ следното: (Чете) „Значи, когато трѣбва да се действува бѣрзо и решително — диктатура, а когато трѣбва да се глаголствува и бездействува — парламентаризъмъ съ цекави и скорозрѣйки правителства“.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): То е въ веселата частъ.

П. Попивановъ (з): Това е органъ на Демократическия говоръ и, въ веселата или въ невеселата частъ е печатано, нѣма значение. Преди всичко това не е въ веселата частъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Това е фейлетонъ, бе. Вижъ го добре.

П. Попивановъ (з): По-нататъкъ. (Продължава да чете)
— Значи, като Мусолини, Хитлеръ, Кемаль, Сталинъ, Пилсудски? Но тѣ сѫ диктатори? ...
— Тѣ сѫ истински народни вождове. Задъ тѣхъ стои много повече народно довѣрие, отколкото задъ Макдоналдъ, Думергъ ...

— Или задъ г. Мушановъ.
— Мушановъ е диктаторъ, защото отдавна е изгубилъ народното довѣрие. Той държи властта само по благоволение на държавния глава, комуто сѫ дотегнали тѣзи фарсюве, които вие благоговѣйно наричате законодателни избори“.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Това е фейлетонъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): (Къмъ П. Попивановъ) Вие правите ли разлика между уводна статия и фейлетонъ?

П. Попивановъ (д. сг. Ц): „Какъ ми сега, кой уреди управлението въ Италия, Германия, Русия, Турция? ... Когато самиятъ народъ си е уредилъ такова управление, какъ може да се твърди, че то не е управление на дѣмоса, на народа?“

И най-после казва: (Продължава да чете)
— Защото е дошло време да се събори единъ идолъ“. Мене не ме интересува въ каква форма е написано това. Мене ме интересува, че то се поднася на българските читатели и политики въ малки и голѣми градове

и села и, поднасяйки го на тѣхъ, вие ги напътствувате къмъ диктатура, вие ги обезврѣявате, вие имъ сочите едно друго, ново управление — управлението на диктатора! Следователно, тия и други ваши приими ще трѣба да подпаднатъ, както казахъ, подъ ударитъ на закона за защита на държавата.

Щѣше да се протестира противъ Нѣйския договоръ. Изпраща се единъ студентъ, сторонникъ на Цанковото движение. Иде въ Попово, окачватъ една голѣма карта на България и, вмѣсто да турятъ български трикольоръ върху тая карта, на 4-тѣ жгли се поставятъ счупенитъ знаци на Хитлеръ. Трѣбаше да се намѣси полицията, за да се избѣгне скандалътъ. Г. министъръ Гиргиновъ много добре знае, че той изпрати дори инспекторъ тамъ по ради едно оплакване, какво картата на България била арестувана. А картата на България не се арестува. Ние искахме да премахнемъ счупенитъ хитлеристки знакове, защото българската държава има едно свое знамѣ, около което се събира българскиятъ народъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): И което знаме вие погазихте въ Търново!

Т. Тонковъ (з): Което знаме вие смѣкнахте предъ срѣбъската легация!

П. Попивановъ (з): Ето защо азъ сѫтамъ, че вече е дошло време властта да направи единъ добъръ прегледъ на всички политически партии въ страната и да види кои сѫ за демократията и кои не сѫ. Ония, които довчера викаха противъ червената диктатура, а днес сочатъ съ своя показалецъ черната диктатура на Германия, ще трѣбва да иматъ еднаква участъ съ ония, които ни показватъ съ своя показалецъ червената диктатура. Защото България и българскиятъ народъ не желаятъ нови вътрешни сътресения и нови кърви! И азъ моля г. министра на вътрешните работи да намекне на своите полицейски и административни органи да взематъ нужднитъ мѣрки за запазване спокойствието на българския народъ. Не може да се позволи на известни хора да тормозятъ, да заплашватъ съ убийства, съ нови кърви, съ отрѣзване на глави и съ думитѣ: „Кръвта ще бѣде по-евтина отъ водата; ако сме избили 30.000 души, сега ще избиемъ 300.000!“ Всички тѣзи закани подпаднатъ подъ ударитъ на българскиятъ закони. Всѣки общественикъ, който смущава общественото спокойствие, ще трѣбва да получи своето наказание.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

П. Попивановъ (з): Понеже г. председателъ ми напомня да свѣрша, ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Единъ часъ говорите вече!

П. Попивановъ (з): ... и постоянно бие звѣнца, ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ще го бия, разбира се!

П. Попивановъ (з): ... азъ отправямъ, въ заключение на своята речь, единъ апель къмъ г. министра на вътрешните работи, да внесе по-голѣма стѣгнатостъ и по-голѣмо съзнание въ службата на полицейските и административни органи, като ги предупреди, като имъ внуши, че тѣхната единствена задача, тѣхната единствена цель е да пазятъ живота, честта и имота на българскиятъ граждани и да дадатъ спокойствие на този народъ по силата на сѫществуващите закони. И азъ бихъ повториъ думитѣ, които г. министъръ на вътрешните работи произнесе въ речта си при отговора следъ дебатитъ по миналогодишния бюджетопроектъ на неговото министерство: да снемемъ шапка предъ тая полицейска организация въ Еѣгрия, която достойно изпълнява своята цели и задачи, за да създаде миръ и свобода на българското граждансество“ (Рѣкопиленския отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Възъ основа на решението, което вчера Народното събрание взе за продължение на сесията до

12 май, имамъ честта да прочета указа за продължението
и. (Чете)

„УКАЗЪ
№ 1

НИЕ БОРИСЪ III

Съ Божия милост и народната воля

Царь на българите

По предложение на нашия председател на Министерския съвет, министър на външните работи и на изпълненията, представено намък съ доклада му от 28 май 1934, подъ № 262, и въз основа на чл. 129 от конституцията.

Постановихме и постановяваме:

I. Да се продължат заседанията на Ш-та редовна сесия на ХХIII-то обикновено Народно събрание до 12 май 1934 г. включително.

II. Изпълнението на настоящия указ възлагаме на нашия председател на Министерския съвет, министър на външните работи и на изпълненията.

Издаденъ въ София на 28 март 1934 година.

На първообразното съ собствената на Него то величество Царя ръка написано:

БОРИСЪ III

Председател на Министерския съвет,
министър на външните работи и на изпълненията:

Н. Мушановъ*

Председателствующий Н. Шоповъ: Има думата народния представител г. Драгомир Апостоловъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуна) Г. г. народни представители! Преди да пристъпя къмъ разглеждане на въпросите, свързани съ бюджетопроекта, предметъ на разглеждане въ това заседание на Народното събрание, ще си позволя да отправя единъ протестъ, а същевременно и една молба както къмъ почитаемото председателство, така и къмъ представителите на правителството и къмъ правителственото большинство. Бюджетопроектъ се разглежда съ една шеметна бързина, минаватъ въ кариеръ, . . .

Н. Стамболовъ (з): Много поетично е това!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): . . . гледатъ се въ едно късно, необичайно време — . . .

Н. Стамболовъ (з): Хайде де!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): . . . да не приказваме за разпитъ машинации, на които бъхме свидетели, че ставатъ.

Н. Стамболовъ (з): Какви, напримъръ?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Че ти никога не си стояъ до 9 часътъ!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): На опозиционните оратори често пъти се е пръчило съ непрекъснати апострофи да се изкажатъ свободно. Азъ съмъ че, че е въ интересъ на българския Парламентъ и на правителството, тукъ да се чуе критиката на опозиционните представители, защото тая критика отговорно се дава.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Никога не сме бъгали отъ критика.

Т. Тонковъ (з): (Къмъ Д. Апостоловъ) И то не отъ другъ, а отъ Васъ!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Тукъ всъки единъ отъ нась държи все пакъ по-голъма смѣтка за думите си. Недейте ни „кара таг“ критика да я правимъ вънъ, където не отговорно може да се приказва и се приказва. Затова, казвамъ азъ, въ интересъ на правителството е, въ вашъ интересъ е да ни дадете възможностъ да правимъ тая критика тукъ, толкова повече, че последна дума има г. министъръ на вътрешните работи и той ще може да отрече изнесените факти, ако намира, че тѣ съ невѣри, и цѣлата критика дори, ако намира, че тя е неоснователна, и да отхвърли обвиненията, които опозиционните представители сипятъ.

Съ въпроса за народната отбрана, съ институтъ, които сѫ натоварени да пазятъ мира, реда и спокойствието въ страната, народното социално движение никога не е правило политика, и азъ, неговиятъ представител, днес политика съ въпроса за администрацията и полицията не єе права. Нѣма да критикувамъ параграфъ на бюджета поотдѣлно. Съ коравия залъкъ на българския полицай демагогия нѣма да прави. За нась българскиятъ полицай изпълнява единъ дѣлътъ: той гарантира до известна степенъ граждансътъ и политически свободи на българскиятъ граждани; той излага ежедневно живота и здравето си за защита мира и реда въ страната. Казахъ, съ неговия коравъ залъкъ хлѣбъ, който той получава отъ държавата, демагогия нѣма да прави. Ще оставя демагогията да я прави частъ отъ большинството, тъй както прежде говорилъ я направи.

Съ нашето отношение, г. г. народни представители, къмъ бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи днес искаме да дадемъ и нашата преценка за онова, което е извършено, както и за онова, което въ продължение на една година е пропуснато да се извърши въ вътрешното управление на страната. Дѣлата и пропуските сѫ на управлението сѫ налице.

Като една обща констатация мога да кажа и ще кажа: добититъ резултати не отговарятъ на надеждите, съ които българскиятъ избирател преди 3 години даде едно, наистина, трѣбва да признаемъ, подчертано довѣрие на днешното управление, на новата власт.

Вътрешното политическо положение на страната презъ миналата бюджетна година носи следнитъ: споредъ нась, характерни белези: отъ една страна, нестихнала лейтъ на крайнитъ елементи — ние поставяме тамъ комунистъ и пладнарите — а отъ друга страна, единъ буенъ и безспиренъ възходъ на народното социално движение.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Сега го намѣри.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Вътрешното политическо положение на страната ние характеризуваме като такова, при което липсват гаранции за вътрешенъ миръ, за спокойствие, за редъ въ страната и като едно неизпълнение на поети предъ цѣлъ народъ и народно представителство отъ министра на вътрешните работи и отъ правителството обещания за административни реформи. Днешнитъ министъръ на вътрешните работи, при разглеждането на бюджета миналата година, пое тържественъ ангажментъ предъ народното представителство да измѣни действуващия законъ за селските и градски общини. Той ни декларира тогава, че кметътъ ще се избира направо отъ населението, като едновременно съ него ще се избира отъдѣлно и общинскиятъ съветъ. Той ни декларира, че по такъвъ начинъ ще се създаде една по-голъма независимостъ на кмета отъ общинския съветъ, една по-голъма стабилностъ на кметския институтъ. Той обеща, че до миналата есенъ ще внесе съответния законопроектъ, както изрично е отбелзано въ стенограмитъ. Същиятъ обеща да прокара новото административно дѣление на страната, да слѣде малкитъ съседни общини, да засили общинската автономия, да установи стабилитетъ и независимостъ за общинския служители, и т. н. и т. н. Всичко това, обаче, излиза, че е билъ единъ сапуненъ мехуръ, единъ фейерверкъ, който се прѣсна и не оставилъ никакви следи, освенъ едно чувство на недовѣрие, поради демагогията, която г. министъръ на вътрешните работи се опита да направи миналата година, макаръ че той рѣдко прави демагогия.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Само че, г. Апостоловъ, Вие не цитирате правилно. Нищо подобно, не съмъ обещалъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще прочетете стенограмитъ и ще видите.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това е изопачаване. Въ такъвъ смисълъ не съмъ говорилъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не се казва „изопачаване“, а се казва: „опашата лъжа“.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще донеса стенограмитъ и ще видите. Г. министъръ изрично пое обещание, че до идущата есенъ ще внесе законопроектъ за градските и селските общини, съ които ще извърши това и това.

Изобщо всички реформи, които е обещало блоковото управление, оставатъ изъ областта на пожеланията, които

конгреситѣ и висшите партитни съвети на блоковите партии правятъ. Къмъ тѣхното осъществяване не се минава.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Сега по какво говоришъ, по общата политика, или по бюджета на Министерството на вѫтрешните работи?

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Сигурно, г-да, искате да запазите лозунги за бѫдещите избори и затова реформи не правите!

Една малка бележка искамъ да направя по прилагането на закона за гарантиране на личната и обществена сигурност. Отъ първия ден на приложението на този законъ до днес има оплаквания, че той се прилага партизански. Оплаквания има постоянно, и сега следватъ. В. „Родина“, органъ на Съюза на запасните подофицери, писа, че се обезоружаватъ политически противници, а се оставятъ въоръжени политически приятели. Необходимо е този законъ да се прилага тъй, както е вотирано, еднакво спрямо всички. Азъ съмъ тамъ, че администрацията не е на необходимата висота и същевременно на своя постъ. Преди всичко тя не е единна и напълно подчинена на министра на вѫтрешните работи и народното здраве, а е въ подчинение на партийни бюро. Периметрично, които съществуватъ по върховето на управлението, даватъ пъкътно отражение във всички отрасли на управлението, даватъ и тукъ пъкътно отражение и прѣчертъ за редовното отправление на службите. Администрацията взе, г. г. народни представители, живо участие въ току-що станали избори — не само живо участие, но тя открыто партизанствува. Висши представители на администрацията ходиха, съноваха въ страната и говориха на публични събрания, вършайки по такъв начинъ престъпление спрямо законите, установени въ страната. Азъ ще си позволя да профета нѣколко реда отъ в. „Знаме“, бр. 56, кѫдето изрично е казано: (Чете) „На 16 февруари т. г. — три дни преди изборите — по покана на околийското бюро е говорилъ предъ масово посетено публично събрание върху политическото положение вчера и днес въ големото училище на с. Гаурене, Никополско, въ продължение на 3½ часа г. Никола Шумеловъ“. Известно е, че г. Шумеловъ е плѣвенски окръженъ управител. — „Ораторът е билъ изпратенъ съ шумни рѣкоплѣскания“. Желателно е, ако г. министъръ не знае за това събрание, да си вземе бележка, а сѫщо да си вземе бележка и прокурорътъ при Плѣвенския окръженъ сѫдъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Това ли е всичкото, което имате да кажете по бюджетопроекта на Министерството на вѫтрешните работи?

И. Драгойски (д): Не е Шумеловъ, а Шумковъ.

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Не е Шумковъ, а Шумеловъ. Ето четете. (Показва вестника)

И. Драгойски (д): Шумковъ е частниятъ секретаръ на министъръ-председателя. Грѣшка на печатницата е.

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Тукъ пише Никола Шумеловъ отъ Плѣвенъ, а частниятъ секретаръ на министъръ-председателя не е отъ Плѣвенъ.

И. Драгойски (д): Недейте тѣрси подъ воля тела.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това е грѣшка на онъ, който го е писалъ и който не знае какво пише. Човѣкътъ е събраля хората да имъ говори като окръженъ управител.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ако това ще говоришъ по бюджета на Министерството на вѫтрешните работи, тежко ти и горко!

(Председателското място се заема отъ председателя)

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Като вземете думата, ще отговорите.

Министерството на вѫтрешните работи още не е дало точни сведения за общинските избори, произведени на 19 февруари.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Да изкара 120.000 гласовете за вашето движение!

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): На първоначалните сведения, тъй както ги обявиха околийските управления, дадени отъ околийските начальници, въ вашата собствена срѣда не вървятъ, отричатъ ги всички, съ изключение на Васъ, може би.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Кой ти каза? А възпитъ сведения сѫ вѣрни! Изкарвате ги 120.000 гласа!

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Вие бѣхте длѣжни да дадете сведенията отъ окръжните сѫдилища, обаче изглежда, че още ги нѣмате. Тѣрсихме ги въ министерството, обаче ги нѣма. Дано г. министъръ ни ги даде сега.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Защо избѣгахте отъ анкетата?

И. Лѣкарски (д, сг. Ц): Вие избѣгахте.

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Отъ анкетата не сме избѣгали.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Избѣгахте.

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Председателъ на анкетната комисия, арбитъръ г. Таневъ, ви съобщи, че ние не сме избѣгали отъ анкетата. Нашиятъ представител е готовъ всѣми моментъ да се яви.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Таневъ каза, че Вие, като сте отказали да ходите, и той е намѣрилъ за нещ умѣстно да прави анкета. Въ всѣки случай Вие избѣгахте, не искахте да се установи истината.

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Азъ четохъ какво писа г. Таневъ въ в. „Утро“. Вие бѣхте длѣжни да дадете точни сведения отъ окръжните сѫдилища, а не да се оповидале на сведенията, дадени отъ околийските начальници. Вие още нѣмате точни сведения. Въ секретариата на нашието движение ние имаме точни сведения, но чакаме вие да ги обявите. Не ги ли обявите, ние ще ви кажемъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): 120.000 гласа е получило вашето движение!

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Не сѫ 120.000, а сѫ 124.000.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): И 4.000 отгоре!

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Зле се атестира службите въ Вѫтрешното министерство по събиране на сведенията и по информацията съ това, че още нѣма точни сведения за резултатите отъ изборите.

Г. г. народни представители! Не мога да не подчертая обстоятелството, че, изхождайки отъ максимата, каква първото впечатление е най-силно, на другия ден още следъ изборите, когато бѣше невъзможно да имате точни сведения, вие оповестихте едини резултати, споредъ които грамадното мнозинство гласове приписвахте на блоковите, на управляващите партии. Съ това искахте да докажете, че се крепите на народното довѣрие. Азъ нѣма да се поколебая да заявя, че представените въ първия моментъ отъ васъ сведения — по-късно вие не дадохте такива — сѫ неистински, сѫ фалшиви и сѫ опровергани отъ съдебната на окръжните сѫдилища. Съ това вие целѣхте да подчертаете, че имате народното довѣрие.

За да оборя официалните сведения, нека ми бѫде позволено да направя единъ кратъкъ анализ на изборните резултати, както и на направените въ свръзка съ тѣхъ официални изявления, за да се направятъ следващите се логически заключения за върността на тѣзи резултати, както и за съотношението между политическите сили — преждеговорившиятъ се спрѣ на това — и доколко за това съотношение на политическите сили могатъ да бѫдатъ като мѣрило произведените общински избори.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Тури точка, бе. Переидъ — по единъ километъръ!

Д. Апостоловъ (д, сг. Ц): Искамъ да се спра най-напредъ на гласоветъ на ония листи съ надсловъ „Народен блок“. За тия листи сѫ подадени 17.832 гласа — едно доказателство, че идеята за управление чрезъ партиите на блока е окончателно проиграна.. Блокъ липсва долу въ масите, липсва въ селото, липсва въ града, липсва, ако щете, и тукъ, въ Парламента, липсва въ срѣдата на правителството. Днес има само власть. Единствената спойка между васъ е само страхътъ да не я загубите. Като най-големи политически групировки въ тия избори се очертаха: Земедѣлската съюзъ „Врабча“ № 1, народното движение, . . .

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ще има да почакате,

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): . . . Демократическата партия, Работническата партия и пладненци. Всички останали партии получиха единъ незначителен брой гласове. (Възражения отъ мнозинството) Г-да! Азъ говоря спокойно. Недайте ме прекъсва.

Нѣкой отъ земедѣлците: Ами широкитѣ колко получиха?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Повтарямъ, всички останали партии получиха единъ незначителен брой гласове, които даже събрани въ едно не достигатъ гласовете на която и да е отъ поменатите преди малко листи.

Първото заключение отъ тоя фактъ е . . .

Т. Тонковъ (з): Противъ Васъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще видимъ дали е за васъ . . . че народътъ бѣга, напуска слабитѣ междуини политически групировки и дава подкрепа само на силнѣ партии. Здравиятъ инстинктъ на българина му подсказва че трѣбва да се обяви противникъ на раздѣлението на политическите сили. Вѫтрешното министерство даде на Земедѣлския съюзъ „Врабча“ № 1 191.000 гласа въ първия моментъ. Днесъ ще видимъ какви сведения ще ни даде г. министъръ и дали ще поправи тия дадени въ първия моментъ сведения или не. Ние твърдимъ и поддържаме, че това не сѫ гласове, дадени за тримата министри и парламентарната група, която ги поддържа. Тѣ сѫ гласове, дадени за Земедѣлския съюзъ, но не сѫ гласове, съ които се изказва довѣрие на тия министри и на правителството, затова защото въ тѣзи сведения околийските начальници сѫ помѣстили гласовете на всички ония листи, които носятъ надсловъ „Б. з. н. с.“, и всички дадени гласове за ония листи, които носятъ надсловъ „неутрални земедѣлци“. Ще взема само единъ примѣръ. Въ Русенска околия имаме подадени 1.435 гласа за неутрални земедѣлци. Това е по сведенията на окрѣжния сѫдъ. За листите съ надсловъ „Б. з. н. с.“ сѫ подадени 721 гласа. Всички тѣзи гласове, дадени за неутрални земедѣлци, ги посочвате като гласове, дадени за листата на Българския земедѣлски народенъ съюзъ „Врабча“ № 1.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За селската околия ли?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Да. — Ще ви дамъ и в. „Поща“, който оповести тия резултати. — И въ края на крайщата за Българския народенъ земедѣлски съюзъ „Врабча“ № 1, който е получилъ точно 3.961 гласа — споредъ сведенията отъ окрѣжния сѫдъ, г. министре — сѫ дадени 5.064 гласа. Очевидно е, че ако гласовете, подадени за неутралните земедѣлци въ другите околии, сѫ събираны подъ рубриката „Български земедѣлски народенъ съюзъ „Врабча“ № 1, то тия 190.000 гласа далечъ трѣбва да бѫдатъ намалени като гласове, дадени за днесъ управляващите трима земедѣлски министри и за „Врабча“ № 1, която ги поддържа. Вънъ отъ това въ тия гласове влиза подкрепата, която даватъ горските стражари, разните горски инспектори, кантонери, трудоваци и т. н., които взеха живо участие въ изборите.

Споредъ сведенията на Вѫтрешното министерство въ първия моментъ, Демократическата партия — после ще ме поправите — е получила 105.899 гласа. Ние искахме, продължаваме да искаеме и днесъ, сведенията да бѫдатъ обявени, резултатите да бѫдатъ дадени по околии. Ако тѣ бѫдатъ дадени по околии, увѣрявамъ ви, г. г. народни представители, че се види, че това сѫ гласове, получени предименно въ околиите съ иниородно население. Въ чисто българския околии гласовете, които Демократическата партия е получила, сѫ много малко. Пакъ вземамъ за примѣръ Русенска околия. Отъ 2.951 гласа, които, по сведенията на окрѣжния сѫдъ, е получила демократическата листа въ Русенска околия, демократите взематъ: въ с. Кюлюклий — чисто турско село — 503 гласа. — Само една листа има, друга листа нѣма.

П. Чорбаджиевъ (д): Другите сѫ развръщащи елементи.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Въ с. Голѣмо Враново — 175; Кая-махле, Пара-махле — виждате само какви имена — Бѣзънъ, Трѣстеникъ, Просена-кошара и т. н. — 1.605 гласа, като въ много отъ тия села нѣма завѣрени други листи. Ако, спаднемъ тия 1.605 гласа отъ получените отъ тѣхъ гласове, ще останатъ около 1.000 гласа, подадени за Демократическата партия въ околията. Има само тукъ-тамъ завѣрени земедѣлски листи. Ние нѣмаме завѣрени листи и гласове нѣмаме получени съ изключение на с. Трѣстен-

никъ, дето сме получили 134 гласа. Демократическата партия тамъ има въ свои рѣже голѣма част отъ организациите на администрацията и полицията. Г. Гиргиновъ има репутацията на голѣмъ изборджия. Властьта и зестрата сѫ поддълени между васъ и между съюза на г. Гичевъ. И азъ питамъ: отъ тѣзи 105.000 гласа, които правятъ 12% отъ всички подадени гласове въ изборите, като се извадятъ 20%, които сѫ зестрата, която българските избиратели даватъ на властьта, какво остава отъ така прехвалената и съ такъвъ шумъ оповестената победа на Демократическата партия въ общинските избори?

64.530 гласа сѫ дадени за Комунистическата, за Работническата партия. Вѣрно е, че се отбележава едно намаление въ гласовете на тая партия, обаче нейната дейност за превземане казармата и училището не стихва; тя прѣтъка рѣка и започва пристигнати си къмъ стожеритъ на съвременното общежитие — държавата. Не се отиде докрай въ борбата съ нея. Само депутатите ѝ мањахте отъ Парламента, а по-нататъкъ не отдохте.

Нѣкой отъ земедѣлците: Да изколимъ ли комунистите?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ограничихте се съ тая полу-мѣрка и затова резултатъ нѣма да имате. Подиръ малко ще засегна комунистическата опасност. Ние твърдимъ, че такава опасност има.

Пладненци сѫ получили 65.430 гласа, пакъ споредъ официалните сведения. Ние съмѣтаме — нека не се зловиди никому — че пладненци сѫ агенти на чуждото явление у насъ. Противъ доказателства пладненци не сѫ дали; дано ги дадатъ; ние бихме се радвали, ако тѣ дадатъ доказателства, че сѫ скъсали съ чуждото влияние. Днесъ-затворъ сѫ сѫ пионеритъ на най-злокачествената демагогия, която се развива всрѣдъ масите.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Това е лъжа.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Тѣ изтрѣгнаха тия гласове съ обещанието да съмѣтнатъ лева подъ нулата: съ една кофа жито — това съмъ чувалъ съ собствените си уши презъ тѣхните агитации — ще заплащатъ задълженията не само на единого, а на цѣло село. Това сѫ пионеритъ на демагогията у насъ, при това платени агитатори. Споредъ сведенията, които имаме, въ всяка околия се издѣржатъ по двама души платени агитатори. В. „Каваль“ и в. „Пладне“ се изпращатъ безплатно въ провинцията. Споредъ насъ, тѣ иматъ една задача: да върнатъ Оббова и Коста Тодорова — платени агенти на чуждото влияние у насъ.

Искамъ да се спра и на гласовете, които е получило „народното социално движение“. Ние твърдимъ — липсватъ ни сведения само още отъ две околии и може би напоследъкъ сѫ дошли — че имаме 124.000 гласа крѣгло, споредъ сведенията на окрѣжните сѫдилища, срещу 90.000 гласа крѣгло, които ни дава Министерството на вѫтрешните работи. И азъ си позволявамъ да протестирамъ за безбожната чисто и просто консомация на гласовете ни, която направи Министерството на вѫтрешните работи.

И. Василевъ (д): Г. Апостоловъ! Сведенията за получени гласове отъ Вашата партия въ нашата околия ги имамъ отъ вашъ функционеръ. Ето ги въ тевтерчето ми, саморѣчно написани отъ него. Вашата партия е получила, споредъ него, 857 гласа въ Тетевенска околия. По моите сведения и по официалните сведения — азъ предлагамъ анкета, ако твърдите, че това не е истина — 741 гласа имате самостоятелно. А вашите сведения сѫ сумирани и дадени така: 857 за общински съветници и 489 за училищни настоятели, а Министерството на вѫтрешните работи не притуря къмъ гласовете за общинските съветници, гласовете за училищни настоятели.

Отъ мнозинството: А-а-а!

И. Василевъ (д): Ако притуримъ и гласовете, получени за училищни настоятели, тогава съвѣршено други ще бѫдатъ цифрите за гласовете на всѣка партия. Толкова сѫ вѣрни вашите данни, г. Апостоловъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние имаме сведения, че къмъ вашиятъ гласове сѫ прибавени и тия за училищни настоятели.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нищо подобно. Абсолютно не е вѣрно това. Нито единъ гласъ нѣма отъ гласовете за училищни настоятели.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Азъ искахъ сведения, но не ми ги дадоха. Ще ги чуемъ днесъ отъ Васъ.

Въ всъки случай, казахъ, ние протестираме срещу тази така безбожна консомация на гласове — 30.000 гласа не сѫ малко — която се извърши отъ Министерството на външните работи. Додето въ повечето села останалите партии излъзоха съ двойни и тройни листи, единъ отличителъ белегъ е, че навсъкѫде, съ изключение на 4 села, ние бѣхме единни, защото нашите кадри сѫ дисциплинирани, стройни, подчинени на единъ авторитетъ, на една воля, изходящи отъ единъ центъръ, направлявани отъ една единна мисъль.

Нѣкой отъ мнозинството: Не ни интересува това тукъ, що го разправяшъ! Въ вашия конгресъ го разправяй.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Приказваха се работи срещу насъ, на които азъ искахъ да дамъ отговоръ. — За да се предпазимъ отъ невѣрни заключения и за да изразимъ правилно действителното съотношение на политическите сили, азъ си набавихъ по-ранни сведения за общинските избори. Нѣмамъ найтревиение да жонгъльствувамъ съ цифритъ, но искахъ да ви посоча нѣколко цифри, отъ които въ края на краищата ще направя заключението си. Въ селско-общинските избори на 18 май 1924 г. демократите сѫ получили 9.776 гласа; Българскиятъ земедѣлъски народенъ съюзъ, единенъ — тогава нѣмаше раздѣления — 125.917. На 21 февруари 1926 демократите сѫ получили 29.268 гласа; земедѣлъците, пакъ единни — 84.156 (Възражения отъ земедѣлъците); драгиевистите — 3.865 гласа.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): При онай свобода, която дадохте.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще говоримъ и за свободата. — На 19 февруари 1928 г. земедѣлъците, единни, сѫ получили 106.976 гласа; демократите — 20.163 гласа. Между 1926 г. и 1928 г., а именно на 29 май 1927 г. въ законодателните избори земедѣлъците сѫ получили, заедно съ занаятчийските професионални ядра, Желѣзниятъ блокъ, кѫдето 70% отъ гласовете бѣха земедѣлъци — 291.275 гласа; и отдѣлно земедѣлъци — 89.099 гласа. Земедѣлъците, които сѫ получавали въ общинските избори около 100.000 гласа, въ едни законодателни избори сѫ получили близо 300.000 гласа. Ще теглимъ заключението после. А то е, че при общински избори зестрата на властта е много по-голѣма.

Х. Чолаковъ (з): Знаете ли защо?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще го обясня.

Х. Чолаковъ (з): Добре, ще го чуемъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Още едни сведения за изборите на 1 февруари 1932 г. ще ви съобщя. Тогава Демократическиятъ говоръ, единенъ, неразединенъ — той и сега не е разединенъ, народното движение е нѣщо съвършено отдѣлно — е получилъ 64.612 гласа, а вие ни давате на насъ 90.000 гласа, следъ като сме се отдѣлили!

И. Василевъ (д): Колко Словора бѣха тогава? Бѣха 4 Словора; само че подъ друга форма.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Ние бѣхме единни на 19 февруари. Срещу насъ бѣха всички, като се започне отъ органите на администрацията и на властта и се свърши съ неотговорните шайки. Подъ непрекъснатия и ураганенъ огнь на цѣлия партиенъ печатъ и на цѣлъ единъ сонмъ платени агитатори, окръжни управители, околийски началници, тайна, явна, полска — да не изреждамъ още каква — стражка, разпъвани на кръстъ по публични събрания съ една много зловонна и злокачествена демагогия, при единъ дружень напоръ, който не би могълъ да издържи никой, ние и последователите на националното движение показахме удивителна съпротивителна сила и, макаръ че на много място нашиятъ последователи бѣха бити и пребивани, . . . (Възражения отъ мнозинството)

К. Кораковъ (д): Това е лъжа! Дайте факти!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще Ви дамъ факти.

К. п. Цвѣтковъ (д): Недейте лъга. Не Ви ли е срамъ да приказвате тѣзи работи?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Казахъ, не отъ полицията, а отъ неотговорни шайки. Не щете да ме разберете. (Възражения отъ мнозинството)

Председателътъ: (Звѣни)

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Следъ геройските усилия на нашите хора, ние получихме 124.000 гласа.

З. Димитровъ (д): Сега въ Русе при изборите не е стапала никакъвъ бой. Кажете, върно ли е?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще ви кажа пакъ — отъ шайки неотговорни. Ние никога не предизвикваме, г. г. народни представители. Въпрѣки това, насьни преследватъ. Ние даже не се бранимъ.

Г. Мариновъ (з): Какъ не се браните! Вие не убихте ли единъ човѣкъ въ Карловските бани? Не се били бранили! Тръгвате по 30 души на агитация, въоружени до зъби.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ще говоримъ по това.

Ние върваме въ здравия политически и общественъ инстинктъ на българина. Насъ ни таксуваха преди малко като представители на политическата и социална реакция, като привърженици на диктатурата, спрямо които искатъ да се приложи законътъ за защита на държавата. Ние протестираме за това. Ние искаме само да преустроимъ живота, скъсвайки съ миналото, да реформираме настоящето. Александъръ Цанковъ намѣри — ние поддържаме това, това и маситъ вече го признаватъ — новитъ държавни и обществени форми, пригодни за новото време и за нарастналите нужди. Ние сме решителни противници на диктатурата въобще, а особено на диктатурата, която политически котерии упражняватъ и че продължаватъ да упражняватъ въ управлението.

Отъ мнозинството: Е-е-е! (Възражения)

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние търсимъ довѣрието на българския народъ и търсимъ това довѣрие съ бюлетината. (Възражения отъ мнозинството) Чухте тѣзи декларации. Тѣ сѫ много интересни за васъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Какво ще ги слушамъ! Ние ги виждаме.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Понеже ни обвинявате въ диктатура. — Ние сме за запазването и действителното упражнение на всички граждански и политически права и свободи на българските граждани.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Т. Тонковъ (з): Като опозиционери въ Карловските бани убихте двама души.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние сме за политическата свобода. Насъ ни преследватъ, като ни обвиняватъ, че сме били и противъ Парламента. Преди малко преждевременно съмъ обвиненъ, че сме противъ Парламента. Това е инсимиация, твърдимъ ние, отъ най-долна проба. Ние сме за представителството на народъ, но за представителство не на некомпетентността, не на партизанството, а за представителство като еманация на новитъ обществени сили . . .

З. Димитровъ (д): Кажете, презъ ваше време убихте ли нѣкого? Има повече отъ 25 души убити въ Русе презъ ваше време. Какво се правите на Богородица? Кажете, върно ли е това?

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Стига бѣ, остави го да приказва.

Председателътъ: (Звѣни)

З. Димитровъ (д): Кѫде е Лазаръ Кастандзанецъ, кѫде е Петровъ, кметътъ на Русе?

Председателътъ: (Звѣни)

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Колкото знаешъ ти, толкоъ и азъ. Не повече.

З. Димитровъ (д): Нека каже г. Цанковъ кѫде сѫ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ти знаешъ по-добре.

А. Ц. Цанковъ (д. сг. Ц): Ти ги знаешъ, защото беше съ настъ.

З. Димитровъ (д): Нека каже въ селските избори бихме ли нѣкого?

С. Славовъ (з): Нека се отбележи, че г. Цанковъ признава, че имало убийства.

З. Димитровъ (д): (Къмъ Д. Апостоловъ) Цѣла зима се правѣше на боленъ, а въ Русенско създаваше бюра.

Председателътъ: (Звѣни)

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Не те е срамъ да приказвашъ така! Имамъ 10 медицински свидетелства отъ твоя приятел д-ръ Догановъ. Срамъ нѣмашъ!

З. Димитровъ (д): (Възразява нѣщо)

Председателътъ: (Звѣни) Моля, оставете оратора да завърши.

Д. Ачковъ (нез): (Къмъ мнозинството) Уважавайте вашия председателъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние търсимъ довѣрието, г. народни представители, на българския народъ съ бюлетината.

С. Славовъ (з): Нѣма да го намѣрите.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние сме за запазването, какъто и за действителното упражнение на всички политически и гражданска права и свободи. Ние не сме противъ Парламента Повтарямъ, това е добра инсинуация. Ние сме за представителството на народъ, но не и за представителството на некомпетентността и партизанството, а за представителство като еманация на новите обществени сили, които се родиха следъ войните, които днесъ се организиратъ и които дирятъ своето място въ управлението или обществения животъ, или другояче казано, ние сме за представителството на социалните категории. Ние сме за новъ парламентъ, който ще дадатъ новите социални движения, които идатъ, водени отъ големи дѣлови хора, въ името на нацията и държавата, които поставяме надъ всичко, и които ще възворятъ пълна хармония въ борбите на социалните сили.

Ние въ тѣзи избори показвахме, че сме една сплотена организирана сила, макаръ и родила се едва преди година и половина. Ние получихме 124.000 гласа въ селско-общинските избори, докато най-силната ужъ селска партия, Земедѣлската съюзъ, като опозиция е получавала по-малко отъ насъ. Азъ съмѣтамъ, че това не е малко и би трѣбвало да накара всѣки отъ васъ да се замисли.

Свѣршвамъ съ щекотливия въпросъ и минавамъ на другъ въпросъ. Ще моля да бѫде оставенъ да се изкажа при по-спокойна атмосфера.

Днесъ въ цѣла Европа, като изключимъ большевишката Русия, рѣзко изразено большевишко, комунистическо движение има само у насъ, въ България, въ открыта полуученна форма — Работническата партия, и въ скрита недигална форма и проявления — комунистическата партия. Стотици печатни издания, вестници и периодически печати, продължаватъ да излизатъ и да тровятъ наболѣлата народна душа, предимно заразявайки съ червения психозъ младежката. Безработицата въ селата и градовете, и то не само въ областта на физическия трудъ, но и въ срѣдата на младите интелигенти, създава благоприятни условия за развитието на большевишката проказа. Вече не само въ градските кафенета, но и въ селските кафенета, кръчми и читалища ще видите млади хора съ бледи и изпити лица да стоятъ безъ работа и да прекрояватъ въ горещи спорове държавното управление по большевишк маниеръ.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Кажете кѫде сѫ избититѣ?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): А властта вижда, гледа и нехаде. Тя е готова да накаже проявите въ действие, но проповѣдитъ не преследва, макаръ че може да стане късно и невъзможно чрезъ наказание да се смаже една престъпна проява. Тя не желае или не може да предотвратява проявите, тя не взема мѣрки оврeme, затова ниеказваме, че днешната власт е нерешителна, колеблива, слаба властъ.

Т. Тонковъ (з): Не може да убива като васт-

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Тукъ му е мястото да обѣрна сериозно вниманието на представителя на административно-полицейската власт, която има за задача да пази и бранитъ човѣшките, гражданска и политически права и свободи на българските граждани, върху посѣгателствата, които отговорни и неотговорни фактори, шайки, вършещи преди изборите, а се готвятъ да вършатъ и днесъ върху свободата на политически събрания освенъ върху тѣзи на народното движение.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Шайки отъ кои лагери?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние ще продължимъ нашето проникване въ селата и въ масите на народа. Не мога да не кажа, общо взето — съ изключение на нѣколко случаи — че полицейските органи сѫ поспиратъ или сѫ се опитватъ да разтурятъ наши събрания.

З. Димитровъ (д): Ха така!

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Чуйте ме, г. Димитровъ, и ще ме разберете. Тѣ нито сѫ се опитватъ, нито сѫ разтуряли нашите събрания и на други събранията, съ малки изключения.

Г. Мариновъ (з): А вие избивахте.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Обаче ние обвиняваме полицията, че често пѫти е бездействувала, когато неотговорни шайки, водени отъ разни надничари, горски стражари и други престъпни типове, сѫ правили опити да разтурятъ наши събрания.

С. Славовъ (з): Като вѣсъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кажете кѫде е това?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Въ Ломско навсѣкѫде. Въ Врачанско навсѣкѫде. Вие знаете, г. министре, за това, защото има протестни телеграми.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нищо такова нѣма. никаква шайка не е върлуvala. Кажете ми село, кѫдето е върлуvala.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Не шайка въ обикновения смисъль, а шайка, организирана на самото място.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кажете, напр., въ кое село въ Вашата окolia?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Напр., въ с. Червена-вода, Русенско, разтуриха нашето събрание. Не полицията го разтури, а го разтуриха неотговорни шайки.

С. Славовъ (з): За Чепино-баня нѣма ли да кажете?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Та, казвамъ, правятъ се опити, постоянно, настойчиви, но почти винаги неуспѣши, защото нашите събрания сѫ добре организирани, последователитѣ ни достатъчно многобройни, за да дадатъ решителенъ отпоръ, а хората ни здраво дисциплинираны, за да не се поддаватъ на провокации.

С. Славовъ (з): Каква ти провокация? Ти си цѣла провокация. Какво ще те провокиратъ? По-голѣмъ провокаторъ отъ тебе може ли да има?

А. Буковъ (з): Г. министъръ на вѫтрешните работи да си вземе бележка, че тѣ били готови за решителенъ отпоръ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Вниманието на г. министра спиратъ заради това, защото следъ общиските избори, вѣсели отъ нашия успѣхъ, нѣкои вестници надаватъ неистовъ вой и канятъ своите привърженици въ селата да чупятъ главите имъ. Официозътъ „Земедѣлско знаме“ на нѣколко пѫти кани селяните да взематъ въ рѫцетъ си „светата цепеница“ и съ нея да се справятъ съ насъ, така, както се справляли съ глутницата вѣлци, които нападали стадата имъ.

С. Славовъ (з): Кажете кѫде го пише това?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Въ в. „Земедѣлско знаме“.

С. Славовъ (з): Всичко, което казахте, е толкова истина, колкото и това.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Ние не се плашимъ, ние канимъ законната власт да вземе мѣрки и гарантира правата и свободите на гражданинъ, осветени отъ конституция и законите, така както сѫдилищата въ страната строго и безпощадно ги гарантиратъ, защото ако власт липсва и не брана правата и свободите на гражданина, той по законъ има право самъ да си ги брана, а тогава вече има опасностъ законниятъ редъ да се преобърне въ анархия и произволъ. Всетаки ние се осмѣяваме да вѣрваме, че демократътъ г. Александър Гиргиновъ не ще иска да свърже името си съ подвигите на чомагашите...

А. Буковъ (з): За да варди пунгашантъ.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): ... и ще вземе всички мѣрки за запазване свободата на събранията.

Г. Мариновъ (з): Властита много ви разглажда.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Заговаря се напоследъкъ, г. г. народни представители, за новъ избирателен законъ, а щомъ за нѣщо се шушне, все има така, както нашата пословица казва, „отъ крушка опашка“. Заговаря се за новъ избирателен законъ съ огледъ на засилването на известни партии, което се отбелязва при последните общински избори. Ние поканваме г. министра да се изкаже, ще има ли новъ избирателен законъ, или нѣма да има. Заедно съ това ние предупредждаваме, както правителството, така и правителственото мнозинство, че избирателниятъ законъ е едно двуостро оръжие и е възможно, съмѣтайки да порѣжете противниците си, да порѣжете собствените си рѣчи.

Нѣколко думи за общините. Поставяйки си за цель, въ различие отъ всички други политически партии у насъ, да преустрои извѣхтѣлия и грехната държавенъ механизъмъ, на първо място националното движение съмѣта, че е необходимо да се преустрои коренно общината — основата, клетката на държавата организация, като я нагоди къмъ новите усложнени многобройни и най-разнострани нужди на новото време. Хаосъ цари въ общините. Азъ искамъ сведения отъ Министерството на вътрешните работи за разтурените общински съвети. Казаха, че такива сведения не могатъ да ни дадатъ, защото трѣбвало да ги събириратъ.

А. Буковъ (з): Г. Апостоловъ, който претендирате, че имате най-точни сведения, било за изборите, било за друго, защо не събрахте тия сведения, а ги искате отъ г. министра?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Не е въпросъ, какъ ние сме управлявали, а какъ вие управлявате. Фактътъ, че отъ какъ вие управлявате, еженедѣлно ставатъ избори за общински съвети и че отъ 2.800 общини, само въ 2.000 станаха избори на 19 февруари, а въ останалите не станаха, защото съ станали преди 6 месеца, е едно доказателство, че се партизанствува съ общините и не се търпи опозиционенъ кметъ. Азъ не желая да пускамъ интриги въ большинството, но има хора въ него, които ще ви кажатъ какви кметове се търсятъ.

Г. г. народни представители! Никога не е управлявано съ тричленки толкова дълго време, колкото днесъ. Тревога за самоуправлението на общините биеше не само ние, биятъ и участваници въ блоковото управление. Партизанството, съмѣтамъ ги, разижда тази основна административна единица, която борбата за власт я унищожава. И затова е необходимо да извадимъ отъ полето на политически състезания ябълката на раздора — властта, и да повѣримъ тая власт на хора съ бесспорни дарби и добродетели, да дадемъ една бѫдеща управа на хора съ повече умъ, знания, енергия и усърдие къмъ нуждите на живота; да освободимъ носителя на тая власт — кмета, отъ сегашната пълна зависимостъ отъ общинския съветъ, като той се избира съ отдѣлна листа — нѣщо, което сподѣля и г. Гиргиновъ — за да не се спъва и парализира всѣкаква дейност на кмета, да създадемъ органическа връзка между избрания общински съветъ и цѣлия останалъ стопански и културенъ животъ. Така само ще можемъ да дадемъ една по-голяма и ценна задача на общината. Прочее, г. г. народни представители, свършвайки, азъ трѣбва да декларирамъ, че ние не можемъ да дадемъ никаква подкрепа на едно правителство, на едно управление, отречено отъ живота, отъ назрѣлите и увеличени нужди, отречено отъ българския народъ, отречено и отъ собственото му парламентарно мнозинство. Затова заявявамъ: ние не ще гласуваме предложения бюджето-проектъ. (Ръкоплѣскания отъ говористите — крило Цанковъ)

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Говедаровъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вторирането на бюджето-проекта на вътрешното министерство е единъ сериозенъ резонъ да обсѫдимъ въ нейните главни линии и основни начала вътрешната политика на правителството, за колко повече, отъ колкото при всѣка друга ресурсна политика, носи отговорностъ цѣляната кабинетъ, цѣлото правителство. Въ областта на всѣка политика, въ областта на вътрешната политика не сѫ важни добрите намѣрения на министра и правителството, не сѫ важни и самите суhi цифри на бюджета, който Камарата ще гласува; важни сѫ резултатите, важни сѫ идеите, важни сѫ разбиранията и духътъ, които трѣбва да намѣрятъ своето въплъщение и рефлексъ не само въ цифрите на бюджета, но и въ дѣлата, и въ дейността на министра на вътрешните работи, на цѣлата администрация въ най-широкия смисълъ на думата.

Ще се спра съ нѣколко кратки думи върху въпроси и проблеми, които съмѣтамъ, че наистина представляват при условията въ днешния политически моментъ една актуелна важностъ, единъ сѫщественъ интересъ за народното представителство и за политическата мисъл у насъ. Нека да призная, че гласуваните презъ миналата сесия на Камарата законъ за гарантиране на обществената и лична сигурностъ даде известни резултати...

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Положителни.

Г. Говедаровъ (д. сг): ... резултати, които не се колебаятъ да нарека положителни, защото настѫпили едно желателно и необходимо избиствие, едно успокояване на атмосферата, за да се създаде, макаръ и постепенно, психологическиятъ теренъ за дирене възможности и срѣдства, които ще трѣбва да бѫдатъ насочени къмъ инакъ общи цели, общи интереси и общи нужди. Безсъмнено, въ този путь ще трѣбва да се продължи, защото той иде да отговори на голъмтъ интереси на българската държава, на голъмтъ интереси на българския народъ, държавийски съмѣтки и за всички онѣзи легитимни аспирации, които изробени сѫ македонски българи хранятъ въ душата си, за които всѣки българинъ съ българска мисъл и съ туптящо българско сърце не може, освенъ да подхранива въ душата си една искрина и най-дълъбока симпатия. Но все пакъ надъ тази истина остава другата, по-голъмата, че българската държава ще бѫде квалифицирана арбитъръ за голъмтъ линии, за важните моменти на българската външна политика.

Ще се спра съ нѣколко думи, по длѣжностъ, може би противъ волята си, върху единъ единиченъ случай изъ дейността на полицията, които може би при други условия азъ охотно бихъ прескочилъ и който, заявявамъ, нѣмамъ никакво намѣрение да обобщавамъ и отъ него да правя общи заключения и да характеризирамъ цѣлата полиция и администрация на днешната блскова властъ. Но вие ще разберете, че, бидейки избранникъ отъ Пловдивско, азъ имамъ моралния дългъ да се спра на този случай, който е не само характеренъ, но който е много печаленъ. Преди около 20 дни въ чифликъ на Иванъ Ганчевъ, единъ добъръ български гражданинъ, единъ отличенъ български селянинъ отъ с. Гоюшъ, Пловдивска околия, се явява по-срѣдъ ноќи една група отъ 3—4 души, преоблечени като цивили, полици и подъ претекста, че търсятъ разбойници и престрѣлни елементи, опитватъ се да влѣзатъ насилиствено въ жилището на Иванъ Ганчевъ. Разбира се, домакинъ и домакиня искатъ да знаятъ кои сѫ тия лица, които упорито не се легитимираятъ. И когато домакинята заявила: „Сега е нощемъ и вие нѣмате право, даже и ако сте властъ, да влизате въ моето жилище; повикайте отъ общинското управление кмета или неговъ представител, тогава само ще ви пустна да влѣзете въ моя домъ“ — въмѣсто да вземе акть отъ това законно предупреждение, групата отъ четириимата полици, отъ които единиятъ е полицейски приставъ, насилиствено влизатъ и реално и не-посрѣдствено застрашаватъ живота на Иванъ Ганчевъ, нарушаватъ и неприносовеността на двора и жилището му. Изправен предъ такава непосрѣдствена и реална опасностъ, Иванъ Ганчевъ стреля и наранява единого отъ четириимата нападатели. Въмѣсто да се стѫпистъ и отврѣнатъ, полиците се нахвърлятъ върху Иванъ Ганчевъ. И какво става? Макаръ да сѫ вече видѣли, че това е Иванъ Ганчевъ, а не нѣкакъвъ претендентъ престрѣлникъ, убиватъ го съ прикладитъ — въ неговия чифликъ, въ неговата собствена сграда, предъ очите и писъдигъ на нещастната му жена. Убийдитъ — това сѫ трима полицейски стражари и единъ полицейски приставъ. Единиятъ отъ тѣхъ е Пашоолу, бившъ началникъ на група при Плов-

дивската окръжна полицейска инспекция, който миналата и по-миналата година бъше извършил едно безчовечно, жестоко престъпление: бъше хваналъ големоконарския адвокатъ Чобановъ, отличен човекъ и познатъ общественикъ, и бившият кметъ на същото село Запрянъ Касандровъ, бъше ги пребилъ до смърть и подъ жестокостта на тия удари бъше ги накаралъ да признаятъ нѣща, които никога инакъ тѣ не биха признали, за които тѣ нѣмаха абсолютно никаква вина. Тѣ бѣха признали, че сѫ автори на нѣкакво убийство, извършено преди нѣколко години.

П. Попивановъ (з): Трѣба да е отъ Цанковото движение.

Г. Говедаровъ (д. сг): Трѣба да знаете, че азъ, като председателъ на адвокатската колегия въ Пловдивъ, бѣхъ повиканъ отъ Хисаря — бѣше лѣтната ваканция — и подадохъ една телеграма до министра на вѫтрешните работи, за да поискамъ анкета и наказание на провинените. И за голямо мое удоволствие, като гражданинъ и като председателъ на адвокатската колегия, министъръ на вѫтрешните работи телеграфически уволни тоя агентъ и неговия начальникъ — формално отговорниятъ за това — инспекторът на полицията Иванъ Златаревъ. Но сѫщиятъ той груповъ начальникъ следъ нѣколко месеца бива назначенъ за приставъ. Правиль нови изстѣжления, уволняватъ го и отъ службата приставъ по искане на сѫдебната властъ. Назначаватъ го, обаче, въ Хасково, и понеже е партизанинъ, който се радва на фаворизация, той господинъ отъ три месеца не стои въ Хасково, а прекарва въ Пловдивъ, цивилъ, за да получава, безъ да работи, заплата и за да извърши това убийство.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Говедаровъ! Имате грѣшка. Той бѣше тогава груповъ начальникъ и бѣше уволненъ, по мое настояване, отъ окръжния управителъ поради това събитие, за което Вие разправяте.

А. Буровъ (д. сг): По-високо, г. министре! Ние нищо не чувамъ. Да чуемъ и ние.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Казвамъ, че се касае за груповия начальникъ Пашовъ, който бѣше уволненъ миналата година, както каза г. Говедаровъ, вследствие на това произшествие, въ връзка съ сѫдбата на този адвокатъ. Въ последствие се образува дѣло срещу всички тѣзи, които сѫ извършили насилинически действия, и оказа се отъ провѣрката тогава, че противъ Пашовъ нѣма углавно преследване, защото като груповъ начальникъ не е извършилъ никакво престъпно дѣление.

Г. Говедаровъ (д. сг): Една година се бави дознанието, по вина на полицията. И азъ съмъ ходилъ самъ 4—5 пъти да настоявамъ предъ следователя и прокурора, но полицията се намѣсваше и дознанието още не е привършено.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Отъ потърпевшитъ лица нѣмаше нищо заявено противъ груповия начальникъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Азъ съмъ правиль и подалъ заявление отъ тѣхно име.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Следъ като се констатира, че нѣма срещу него углавно преследване, той биле отново възвѣрнатъ на служба въ полицията, понеже нѣмаше вина. Азъ предварително го уволнихъ, безъ да има установена негова вина. Като полицейски приставъ, той бѣше турнатъ въ разположение на полицията въ Хасковския окръгъ съ специална мисия. Като такъвъ той се е намѣрилъ въ Пловдивъ по това време, когато е станало този събитие въ кѫщата на Иванъ Ганчевъ, за което Вие разправяте, което азъ после ще обясня. Ще Ви кажа, че следъ като стана това произшествие, азъ още на другия денъ отново го уволнихъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Специална мисия въ Пловдивъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Той се е намѣрилъ въ Пловдивъ. И понеже е гонилъ една разбойническа банда, съобщили му, че тая вечеръ тамъ ще хванатъ бандата и вѣроятно той се е заблудилъ, и е станало това убийство, за което разправя г. Говедаровъ. Той бѣ даденъ веднага подъ сѫдъ и още на другия денъ биде уволненъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Трѣба да кажа, че той господинъ, следъ като бѣ заточенъ отъ следствената властъ, въ първигъ дни се опита да заблуди и да каже, че е билъ тамъ, защото ужъ отишъ да тѣрси разбойникъ или разбойници и че при престрелката отдалечъ той билъ

стрелялъ и убиль Иванъ Ганчевъ, безъ да е знаелъ точно кого стреля.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това е вѣрно — че той бѣше действително организиралъ тамъ хайка противъ разбойници. Имаше тамъ една шайка и той бѣше изпрезтенъ да организира залавянето ѝ.

Г. Говедаровъ (д. сг): То е друго. Обаче сѫдебно-медицинската експертиза установи, че Иванъ Ганчевъ е умрълъ вследствие нараняването му съ прикладъ на пушка, а следъ това, за да се замаскира престъплението, полицайтъ сѫ го застреляли. Чакъ следъ тая експертиза следва акцията на сѫдебната власт срещу тримата полицаи, които сѫ убили преднамѣрено съ прикладъ на пушка Иванъ Ганчевъ, отблизо, въ неговия собственъ домъ. Тѣ сѫ знаели кой е той, следователно, не сѫ го убили отдалеч и по недоразумение. Тогава последва вече обвинението на прокурора и следователя за преднамѣрено, предумишлено убийство.

Ползувамъ се отъ случая да цитирамъ и друго едно вулгарно престъпление, при все че съжалявамъ, че трѣба да го съобщя. Въ с. Любенъ, Пловдивско, става една кражба.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Г. Говедаровъ! Какъ си обяснявате Вие причината за убийството на Ганчевъ?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Никаква причина нѣма.

Г. Говедаровъ (д. сг): Твърди се, че Иванъ Ганчевъ е билъ въ лоши лични отношения съ полицай Паашоулъ, който е единъ разпасанъ полицай, единъ самозабравилъ се полицай, единъ разхайтенъ партизанинъ. Жалното е, че министърътъ не е билъ своевременно освѣтленъ, за да изпълни дѣлъ си и да го изхвърли въ тамъ, където му е мѣстото, за да не извърши тия престъпления, за които, безсъмнено, формалната отговорност пада върху шефа на полицията.

Единъ случай — казвамъ — тоже интересенъ, който по дѣлъ изнасямъ тукъ, станалъ въ с. Любенъ. Въ дома на Дѣлко Найденовъ, селски първенецъ и окръженъ съветникъ, нѣкакви циганки влизатъ и задигратъ 80.000 л.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това е стара работа.

Г. Говедаровъ (д. сг): Оплакване, разследване. Единъ отъ полицейските стражари, който е далъ писмено своите показания, установява тоя фактъ: че полицията, начело съ таенъ полицейски агентъ, залавя крадците и памира парите...

Т. Кычевъ (д. сг. Ц): И обира крадците!

Г. Говедаровъ (д. сг): ... но единъ отъ агентите, който е получилъ парите, ги скрива. Чакъ следъ време, следъ нѣколко дни, когато се изнася тая работа и ние правимъ постъпки, той, агентътъ, докато въ началото твърдѣше, че не е получилъ никакви пари, въ последствие признава, че е получилъ само 4.000 л., а не 80.000 л., но че ги билъ далъ на нѣкакъвъ циганинъ. Питатъ го: защо ги даде на циганина? Той оговаря: защото циганката, която ги открадна, е негова жена. А тая циганинъ не е никакъвъ мажъ на тая циганка. Има оплакване и въ Пловдивското окръжно управление, има оплакване и тукъ, въ министерството. Азъ лично получихъ обещание отъ окръжния управителъ и отъ министра на вѫтрешните работи, но — резултатъ никакъвъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И наредихъ да се направи най-пълна анкета, но нищо не може да се установи.

Г. Говедаровъ (д. сг): Но мога да Ви увѣря, че тоя полицай още стои на служба.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нѣма защо да не стои.

Г. Говедаровъ (д. сг): Има такова страшно подозрение срещу него; и не само подозрение.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Никакво подозрение.

П. Кораковъ (д): Това е сѫщиятъ случай, както съ Светозаръ Митевъ, който взе пари отъ разбойникъ въ Дирекцията на полицията.

Г. Говедаровъ (д. сг): Съ припомняне случая съ Светозаръ Митевъ нѣма да намалите престъплението на тоя

полицай. Ако Светозаръ Митевъ, г. Кораковъ, е извършил престъпление, има съдилища и затвор; имате власть — пратете го тамъ. Нѣма защо да искате да наималявате вината и отговорността на тоя полицай, който е вземалъ 80.000 л., укрила ги и следъ като единъ отъ полицайтѣ, единъ стражаръ, който е присъствувалъ на разпита, дава писмени показания, въ които казва: „Да, върно е, тия пари се взеха отъ тоя агентъ“, чакъ тогава агентътъ казва: „Азъ вземахъ тия пари, но не бѣха 80.000 л., а 4.000 л., и ги дадохъ на циганина“. На кого си ги далъ, го питатъ? — На една-кой си циганинъ. И когато го попърсили, тия циганинъ оफейкалъ, избѣгалъ и до днесъ не могатъ да го намѣрятъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ако това бѣше установено, окръжниятъ управител щѣше да уволни този агентъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Окръжниятъ управител е единъ добросъвестенъ човѣкъ, обаче има слабостъ къмъ тия агентъ — неговъ съгражданинъ. Азъ съмъ тъмъ, че когато има такова голѣмо и позорно подозрение къмъ единъ такъвъ агентъ, щомъ той не може да се оправда по единъ сигуренъ начинъ, за него нѣма място въ полицията.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Оправда се.

Г. Говедаровъ (д. сг): Заради престижа на властта, заради реномето на властта, единъ такъвъ полицай, таенъ или явенъ, веднага трѣба да бѫде изхвърленъ само възъ основа на подобно подозрение. А тукъ не само подозрение има, а има показания на единъ полицайски стражаръ, дадени писмено. И даже тия стражаръ сѫ го заплашвали, че ще го уволнятъ, ако не се откаже отъ твърденията си. Казвали му: „Пази се, защото може да поемешъ отговорности“. Така запазиха тия агентъ,

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нѣма такива писмени показания. Има само приказки въ Пловдивъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Всичко, което казвамъ, е върно.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И наши партизани говорятъ за тия Ваши приказки, и ако е въпросъ да се действува партизански, тия агентъ може да бѫде уволненъ; обаче не може да се накаже единъ агентъ, противъ когото нѣма никакви данни. Това не ще бѫде справедливо. Това сѫ само приказки.

Г. Говедаровъ (д. сг): Азъ Ви казахъ тия случай, г. министре, и Вие обещахте да наредите бѣрзо разследване.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И направихъ. Това бѣ преди 2 години.

Г. Говедаровъ (д. сг): И дойде тукъ единъ вашъ ви-день партизанинъ, Петко Юрановъ, и се застѫпи най-enerгично за даване ходъ на преписката.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Преди 2 години се провѣри и се оказа, че нѣма нищо.

Г. Говедаровъ (д. сг): Фактътъ е много характеренъ и много скрѣбенъ. И следъ 2 години не е късно да се наложи санкцията на закона, но да се спаси престижътъ на властта — не на блоковата власт, но на българската власт.

Г. г. народни представители! Искамъ да кажа две думи за нашата изборна статистика, която, както се практикува, наистина има да играе и играе една незавидна роля. Изборната статистика трѣба да бѫде срѣдство да се види истината, да се дѣржи връзка и да се прави сондажъ за настроенията на нашите избирателни маси. Тя може да бѫде единъ политически барометъръ, чрезъ който и властъ, и опозиция, и обществено мнение ще могатъ да получатъ указания, ориентация за настроенията на масите, за про-мѣните въ схвашанията, въ разбиранията на тия маси. Тя може да дава указания за утрешния денъ. Би трѣбвало да се възприеме друга една практика, предъ видъ значението на изборната статистика, на тия сведения, които сега се даватъ 24 часа следъ изборния денъ по телефона отъ заинтересовани и отговорни полицаи. Изборната статистика трѣба да минава презъ правосъдното министерство, като се базира на данните отъ изборните съдебни книжа. Тя трѣба да изразява цѣлата истина, такава, каквато е въ изборните книжа, депозирани въ окръжните съдиища. И азъ изказвамъ пожелание — и се надѣвамъ да бѫда добре разбрани — щото занапредъ, когато ще правимъ заключения отъ изборните резултати, особено

когато ще искамъ да си служимъ съ тѣхъ не за партизански цели, а за целите на българската държавна политика, да прибѣгнемъ къмъ тия методъ, да усвоимъ тая практика като константна и парламентарно целесъобразна: сведенията за изборните резултати да се даватъ само възъ основа на провѣрените съдебни данни, изхождащи отъ нашите съдиища, чрезъ правосъдното министерство.

Г. г. народни представители! Бюджетъ на нашите селски общини представляватъ една областъ достойна за вашето внимание, за вашия интересъ. Ако не се отаде нужното внимание на нашите селски — а разбирамъ и на нашите градски — общини, не можемъ да имаме здравъ държавенъ и социаленъ организъмъ. Между тѣмъ ще ви цитирамъ нѣколко цифри, за да имате по-ясна представа за финансовото състояние, за стопанската и финансова мощь на нашите селски общини, за тѣхната стопанска и културна функции. Трѣбва да се признае, че досегашната практика въ нашите селски общини е такава, че тѣхните бюджети въ голѣмата си част сѫ консомативни, т. е. разходите се правятъ предимно за цели непроизводителни. Това е едно състояние аномално, което не може да продължи, което изиска една реформа, едно ново разбиране, една нова система, една нова насока, една нова ориентация. Отъ всички тѣ бюджети — говоря за всички тѣ на селски общини — 41.48% сѫ предназначени да посрѣдатъ заплати на личния съставъ, на персонала, на чиновници и служащи. Само 11.16% сѫ за народна просвѣта, 1.71% сѫ за народното здраве, а 42% оставатъ за всички други нужди — социални, стопански, веществени разходи и т. н.

П. Кораковъ (д): Общо за градските и селските общини?

Г. Говедаровъ (д. сг): Само за селските общини. — И забележете, че приходътъ, постъпленията се реализиратъ въ размѣръ само на 61% отъ предвидените. Значи 39% отъ предвидените приходи оставатъ неосъществени. Отъ тия 61% голѣмата част отива за заплати, за персонала. Вие разбирате вече, че само една нищожна част отъ реалните приходи по бюджетите на селските общини отива за народно здраве, за народна просвѣта, за стопански и социални услуги и нужди.

Съгласете се, г. г. народни представители, че при тия ограничени срѣдства общините ни водятъ единъ осакатенъ животъ, че тѣхните социални, стопански и културни функции сѫ парализирани. Отъ такива общини, съ тия бюджети, съ такова разпределение на разходите, ние не можемъ да чакаме друго, освенъ едно формално и книжно съществуване, освенъ една дейност безъ резултатъ, безъ ефектъ, почти безъ всѣкаква социална, стопанска, културна инициатива. Голѣмиятъ дѣлъ, който се налага на властта и на Парламента, е да насочи своята мисълъ и свойъ ефективни грижи върху тия проблемъ, като установи известни проценти, известни норми: напр., когато единъ общински бюджетъ е реализиранъ, да кажемъ, 50%, отъ тия 50% да не може кметътъ, контролърътъ или замѣстникътъ имъ да дадатъ какъвто искатъ процентъ, по свое усмотрение, за тая или оная общинска нужда, а да има едно установено процентно разпределение, да има установени предимства за важни културни нужди, за важни социални нужди, за важни стопански нужди, за важни благоустройствени и санитарни нужди. Налага се, следователно, безъ да се посѣга на автономията на общината, упражняването на единъ контролъръ отъ по-горната държавна властъ, въ смисълъ, общинскиятъ съветъ да знае, че той е поставенъ предъ норми, които го задължаватъ да градира нуждите на общината, на селото, и постъпленията отъ приходния бюджетъ да ги разпределятъ съответно, проморионално, споредъ важността на тия нужди за разни случаи и за разни потреби.

Г. г. народни представители! Ще кажа само нѣколко думи и за Столичната община, която наистина е свикнала, по вина на българския Парламентъ, да се счита не първа между другите, а нѣщо като фаворитка — не, това е много сила дума — като привилегирована между всички градски общини. Че Софийската община, билейки въ столицата на България, ще има известни разумни предимства, това го разбирамъ, и не съмъ азъ, който ще искамъ да се противопоставя на едно такова разбиране, на такава една практика, която иде сама по себе си по силата на нѣщата. Но фактъ е, че Софийската община, не само при този режимъ, а и при други режими, има една психология: да се счита, че тя може да разчита не само на предимства, не само на привилегии, а едва ли не и на фаворизация. Азъ ще спомена единъ фактъ, който и миналата година изтъкнахъ и то не съ овалобление, не съ egoизъмъ

на несофийски гражданинъ, а въ името на единъ дългъ, въ името на едно чувство на справедливостъ, въ името на една грижа за еднакво третиране отъ върховната държавна власт всички градски общини. Софийската община има бюджетъ отъ около 450 милиона лева, а не харчи за нуждите на единъ общински или за Народния театър нито единъ сантимъ. Общини като Пловдивската, като Русенската, като Варненската, като Бургаската определят редовно единъ съответен процентъ отъ своя приходи за субсидия на общински или на Народния театър. Софийската община, въпреки подканата министерска година отъ това място, въпреки обещанието и на министра да интервенира, не направи до днес даже минималното, като предвиди въ своя разходен бюджетъ една субвенция, една помош отъ поне 2—3 милиона лева за държавната опера и държавната драма, за да може, бидейки тази сума внесена като субвенция въ театъра, въ неговия бюджетъ, държавата да намали размърба на държавната помощ, по който начинъ ще се позволи на държавата да увеличи помощта за провинциалните театри. Е добре, това не става, а между тъмъ държавната опера и драмата въ София дават най-добрите спектакли, най-сполучливите опери, на тъхъ се радват столични редовно и най-добре, обаче столичната общинска управа не се чувствува морално задължена да даде една субвенция, ако не въ този процентъ, въ който я дават общините въ Пловдивъ, Русе, Варна, Бургасъ, поне въ по-малъкъ процентъ, но да даде една субвенция, съ която що-годе да се посрещнат нуждите, големите нужди на държавната опера и на държавния театър.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Сумите съм нуждни за командировките въ Лионъ.

Министъръ д-р А. Гиргиновъ: Отъ командировките въ Лионъ, г. Кънчевъ, има голема полза за България.

Г. Говедаровъ (д. сг): Твърди се — може да е легенда, не знамъ — че бюджетът на Столичната община за министерската година 1933 г. е билъ прегледанъ и одобренъ само за 15 минути отъ уважаемия министър на вътрешните работи. Азъ моля министъра на вътрешните работи тази година да си вземе добра бележка и да направи нуждното, където тръбва, за да се турят край на тази неправда, на тази неприлична работа.

Г. г. народни представители! Недайте забравя, че министерската година **ни**е гласувахме едно положение въ закона за облекчение на общините, по силата на което Столичната община — която бѣше взела ужъ взаимнообразно нѣколко стотинъ милиона лева отъ фондовете на всички градски общини, бѣше ги вземала при режима на Сговора взаимнообразно — **нѣма** вече да върне тъзи пари, другите общини въ България **нѣма** да ги получатъ, за да могатъ да ги използватъ на свой редъ. Това е единъ подаръкъ, безъ вие да подозирате, безъ **ни**е да подозирате, за който узнахме следъ свършения фактъ, направенъ на София отъ нѣколко стотинъ милиона лева за нейния Рилски водопроводъ, когато тъзи разноски не се плащатъ отъ държавата — но и да съм отъ нея, **нѣма** да го одобrimъ, защото не е справедливо — но се плащатъ отъ общия фондъ на общините, който бѣше и тръбаше да остане предназначенъ да усълужи на интересите, на нуждите на всички градски общини.

Отъ друга страна, азъ обръщамъ вниманието на г. министър на вътрешните работи, че по новия бюджетъ на Софийската община **съм** предвидени въ двоенъ и троенъ размърбъ представителните на кмета и на помощниците на кмета. Има законъ, който определя тъзи размърби. Господата тамъ + les seigneurs de Sophia! — си въобразяватъ, че досегашните имъ представителни съм малки, та ги увеличаватъ въ двоенъ и троенъ размърбъ. Но и това не стига. Тамъ има ново изобретение. Решили, съ една забележка къмъ бюджета, членовете на постоянното присъствие да получаватъ възнаграждение за извънредна работа следъ 6 ч. Следъ 6 ч. за половинъ часъ се събиратъ, съставяятъ протоколъ и получаватъ дневни пари въ размърбъ отъ двеста лева на заседание.

Министъръ д-р А. Гиргиновъ: Това е заварено положение отъ Сговора.

Г. Говедаровъ (д. сг): Имате фактическа гръшка: Сговорът не **е** направилъ. Който го е направилъ, носи отговорностъ.

Министъръ д-р А. Гиргиновъ: Стоятъ до 12 часа презъ нощта всички денъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Не може да се плаща по 200 л. на денъ на членовете на постоянното присъствие за тази работа, създавана изкуствено и користно.

Министъръ д-р А. Гиргиновъ: Плаща се, защото и Съветната палата имъ призна, че има право.

Д. Ачковъ (нез): Министърът на вътрешните работи ще коригира това при утвърждаването на бюджета.

Г. Говедаровъ (д. сг): Не може да се плаща, освенъ заплати максимални, освенъ представителни въ двоенъ и троенъ незаконенъ размърбъ, още и по 5—6 хиляди лева месечно за заседание отъ половинъ часъ следъ 6 часа.

Министъръ д-р А. Гиргиновъ: Нѣма 5—6 хиляди лева, 2.000 л. пай-много.

Г. Говедаровъ (д. сг): Азъ мисля, че министърът нѣма да защищава единъ такъвъ редъ на нѣщата и че ще коригира тия грѣшки, които говорятъ твърде зле и за порядките, и за нравите, и за духа на партизанството и, че какъ, че заинтересованостъ, на меркантилизъмъ въ онния конто дължатъ да поддържатъ — бидейки тамъ на това място, на което стоятъ — чувства на законност и грижа за материалистични интереси на повърената имъ община!

Азъ бихъ желалъ уважаемиятъ министъръ на вътрешните работи да ни даде своята преценка върху тази пропаганда реформа, която се прокара министерската година съзакриването на окръжните съвети, една реформа въ катички, защото въмѣсто да внесемъ известни належащи и възможни подобрения, една рационализация въ службите на окръжните съвети, едно опростяване на тия служби, едно доближаване на тия служби до масата, до живота на нашето село, **ни**е увеличили, удължихме разстоянията, **ни**е направихме тия служби по-бюрократически, по-бездели; **ни**е оставихме нашия селянинъ далече отъ една дължима и очаквана протекция, отъ една непосредствена грижа, която той почти всъщото намираше и можеше да дери въ лицето на окръжната постоянно комисия, въ лицето на окръжните съветници, изхождащи отъ неговата селска или близка срѣда.

Може би и самъ уважаемиятъ министъръ на вътрешните работи ще се съгласи да признае, че това бѣше една прибързана реформа, и че **ни**е тръбва да коригираме, като въмѣсто тъзи скромни съвети създадемъ поне земедѣлски камари, на които функцията, предназначението да биде да насочатъ организираните усилия, грижитъ за властта къмъ нашето село, за неговото земедѣлие, за неговото скотовъдство, за неговото благоустройствство, за неговите стопански, здравни, културни и духовни нужди.

Тукъ е мястото да кажа нѣколко думи и по въпроса за една очаквана и дебагирана административна реформа. Азъ бихъ желалъ г. министъръ на вътрешните работи да ни каже, какво става съ тази замислена административна реформа — едно ново административно дѣление, една събиране на окръзи по-големи по територия и побогати: какво стана и съ приложението на закона за облекчение на общините, какви съм добититъ досега резултати изобщо и специално въ оня пасажъ, въ оня текстъ, който предвиждаше събирането на малките и анемични селски общини въ по-големи и жизнеспособни общини. Монтъ съведение съм, че това нареддане, че тая реформа не е осъществена дори въ тъзи минимални размѣри, въ които това можеше и тръбаше да стане. Маса селски общини изнемогватъ, живѣятъ само съ единъ бюджетъ, предназначенъ и изразходванъ за персоналъ, безъ всъка друга стопанска и културна функция. Държавата, която имаше дѣлга и съ този законъ се намѣси да нареди и да предизвика събирането на тъзи общини, досега, поради несрѣтностъ, поради небрежностъ и мудностъ на администрацията, на нейните органи, не е направила дори възможностъ въ тая посока.

Г. г. народни представители! Дължа съм нѣколко думи да спра вашето внимание и да поискамъ отъговоръ отъ г. министър на вътрешните работи по единъ извънредно важенъ, извънредно актуеленъ въпросъ. Това е изборната реформа; която се готови. Къде ни водите, г. министър? Въ пътя на изненадите ли? Къмъ несигурностъ ли? По пътя на настроенията ли въврите или правите дребни, малки партийни съмѣтки? Изборната реформа ще тръбва да се сложи открыто не само предъ цѣлия Парламентъ, а предъ цѣла политическа и мислеща България. Изборната реформа е една отъ най-големите органически реформи. Тя е основата на нашия урешенъ политически животъ.

Не може въ тайна, въ тъмно да се замислят такива реформи, и само 10 дни по-рано Парламентът да бъде изненадан съ нѣкакви проекти, единъ отъ другъ по чудновати и неудачни, а може би и главоломни. Единъ министър отъ вашата срѣда, единъ министър отъ Демократическата партия, която има своите политически и обществени традиции, има своя дългъ да остане неизменно върхъ на тѣзи традиции. Вие ще трѣбва да изнесете този законопроект много по-рано, а не само въ последните дни. Вие ще го изнесете такъвъ, какъвто трѣбва да бъде, за да служи на българската конституция, за да служи на българския парламентаризъмъ, за да служи на нуждата, ако щете, отъ реформирането, отъ рационализирането на този парламентаризъмъ, но безъ изненади, безъ задни съмѣтки, безъ да се върши въ тъмното.

Г. г. народни представители! Утрешниятъ денъ носи много несигурности. И въ това отношение всички партии, повече или по-малко, иматъ тоя върховенъ дългъ да се освободятъ отъ временни интереси, отъ преходни настроения, отъ смѣтките за егоистични и случайнi комбинации, отъ преходни и нереални комбинации и да по-гледнатъ спокойно и проникновено, по-далечъ въ перспективите на бѫдещето, за да търсятъ тамъ не онova, което е въ интереса на дадена партия или група отъ партии, а онova, което е въ интереса на България, парламентарна България, конституционна България; да търсятъ онova, отъ което тя има възлиюща нужда за своето политическо стабилизиране, за своето финансово заздравяване, за своето стопанско възстановяване, за своята морална обнова. Поставете се на тази гледна точка и, преди да пристъпите къмъ изборната реформа, потърсете не ония нѣща, които ни раздѣлятъ — тѣ сѫ твърде много — а ония нѣща, които могатъ да обединятъ силите на тоя народъ и да го поставятъ предъ дълга, предъ съзнанието и волята да търси нови пътища за разбирателство; да търси една нова атмосфера, избиствена, спокойна, при която преценката ще бѫде реалистична, обективна, разумна, при която ще можемъ да намѣримъ не въ името на партийни интереси, а въ името на интересите на държава и на народъ, въ името на нуждите на управлението една линия на поведение, която да отговаря на тѣзи интереси, която ще защити реално и трайно тѣзи интереси.

Т. Мечкарски (з): Защо измѣнихте вие избирателния законъ?

Г. Говедаровъ (д. сг): Ние го измѣнихме по начинъ да подобримъ положението и на партитѣ, които нѣматъ большинство. Централната листа е една крачка напредъ.

М. Бечевъ (д): Приказки!

Т. Мечкарски (з): Вие създадохте анархия въ България.

Г. Говедаровъ (д. сг): Всѣки, бидейки правителственъ, може да критикува принципа и идеята на централната листа. Опозицията, обаче, може и дължи само да благодари, че чрезъ тази реформа на централната листа...

Т. Мечкарски (з): Спасихте вашата партия.

Г. Говедаровъ (д. сг): ...се даде и гарантира възможност на партитѣ, които иматъ поне по 25.000 гласа въ България, да бѫдатъ представени съ първите свои хора, съ юрисдикция на своята партийна мисъль, на своята партийна воля.

Т. Мечкарски (з): Кога е сигурна държавата: когато сѫ разединени партитѣ, или когато сѫ обединени?

Г. Говедаровъ (д. сг): Реформата, която вие готовите — такива сѫ сведенията, дано не сѫ върни — цели да унищожи централната листа, ...

Т. Мечкарски (з): Цели да обедини партитѣ и да премахне байрактарчетата.

Г. Говедаровъ (д. сг): ...цели да осигури на едно абсолютно малцинство, респективно на едно относително большинство спрямо другите партии, голъмия дѣлъ отъ депутатските мандати и да вземе властта, за да се налага съ своята политика на грамадното мнозинство отъ избирателите; цели да създаде условия, при които опозицията да нѣма тукъ свои представители, да не може да изнесе своята критика, да аргументира своята мисъль, да защити своята позиция, да ви направи предупрежденията си, тѣй

необходими не само за правителството, но и за народа. По този начинъ вие създавате условия, при които борбата, вместо отъ тѣзи банки въ Парламента, по легални пътища, да се пренесе другаде: по улиците и на мегдана, и да сме предъ опасността отъ разни неочаквани експлозии и сътресения, на които началото и края никой не може да предвиди, нито да предотврати.

Т. Мечкарски (з): Вие твърдите, че опозицията е сила, защото ви е страхъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Не е въпросъ за страхъ. Вие имате единъ дългъ: съ вашата изборна реформа да внесете подобрения, да отстраните известни грѣшки, несъобразности и гралавини, но не да гласнете назадъ система на избирателния законъ, защото поемате отговорност, която е много голъма и която — предупреждавамъ ви — въ края на краишата могатъ да платятъ авторите на тая проектирана избирателна реформа.

Т. Мечкарски (з): Ще се обедини опозицията. Нищо по-добро отъ това.

А. Буковъ (з): (Къмъ Г. Говедаровъ) Оставете избирателната система. Разправете нѣщо за „движението“ и за спокойствието на страната. По този въпросъ мълчите.

Г. Говедаровъ (д. сг): Мене тукъ ме интересува България. Азъ съмъ дълженъ да направя предупреждението, вие сте дължни и имате интерес да избегните известни грѣшки, които могатъ скажо да костуватъ не само на васъ самите — най-после, вие сами можете да си счупите главите по ваша воля, отъ неблагоразумие, но които могатъ да костуватъ скажо и на България, на нейната на предъкъ, на нейното бѫдеще. Застанете на базата на българската конституция, въ рамките на българския парламентаризъмъ, борете се за неговите институции, работете за тѣхното подобре тамъ, дето има нужда, но работете като разумни политици, които знаятъ какво искатъ, които знаятъ кѫде отиватъ, които не си играятъ съ огъня, които мислятъ най-напредъ за държавата и които иматъ мъдростта да дирятъ задоволяването на политическите и партитийните интереси въ хармония съ обществените, съ народните, съ държавните интереси. По това азъ се отличава, между другото, една партия съ ржководство, съ политическа мисъль, съ политическа стратегия, една здрава, идейна партия. Партия съ такова ржководство знае да намѣри онѣзи линии, онази посока, она компромисъ, она формулъ, чрезъ които, още съществуващи своята партитийни разбириания, да не накърнява никакъвъ значителенъ държавенъ и социаленъ интересъ. И нѣщо повече — знае да задоволява, на първо място, стопанскиятъ политическиятъ и други интереси на цѣлата държава, на цѣния народъ.

Въ този редъ на мисли азъ съмъ дълженъ да направя, г. г. народни представители, една констатация, която, струва ми се, изразява днесъ една вторична истини. Ще бѫде наивно, ще бѫде недостойно, ако искаемъ да я отречемъ, при всичката голота, която тя притежава и въ която тя се очертава предъ насъ. Камарата — казвамъ това съ всичкото огорчение — не е дееспособна, въ смисълъ, че не дава онази продукция, която отговаря на нейния капацитетъ.

Т. Мечкарски (з): Тая Камара е най-просвѣтена: въ нея има 112 адвокати и 6 професори.

Г. Говедаровъ (д. сг): Никой не може да иска, щото тая Камара да промѣни личния си съставъ въ 24 часа; тя е такава, каквато е. Но моята мисъль е, че даже при този неинъ съставъ, при днешното съотношение на парламентарните групи, при този блокъ, при неговите грамадни неджъзи — не искаемъ да кажа язви — вътрешни, противоречия, голъмъ идейно и волево безсиле, все пакъ тая Камара има своя капацитетъ. Е добре, нейната досегашна дейност не отговаря на капацитета ѝ, дори въ минимални размѣри. Вината и причината — признавамъ — сѫ въ партитийните и междупартийни отношения, но въ голъмъ степенъ вината и голъмата отговорност сѫ на правителството, което ржководи Парламента, което дава тонъ, което излиза съ своя дейност, съ свои законопроекти, съ свои мъроприятия, съ своя политика.

Т. Мечкарски (з): Вината е въ 112-те адвокати депутати, които си гледатъ дѣлата и не стѣпватъ въ Парламента!

Г. Говедаровъ (д. сг): Днешният Парламентъ не постигна оня капацитетъ, който отговаря на силите му. Време е, като правимъ тая констатация, да се почерпятъ нуждите по туки, да се направятъ съответните заключения, и правителството на Народния блокъ да изпълни най-сетне дълга си. Защото, наистина, Народният блокъ изчери твърде дълбоко, твърде много за късъ периодъ време оия грамаден кредитъ, който той поради едно болезнено насторение на българския избирател и като резултатъ на една безпримърна и непозната въ нашите изборни борби демагогия, получи на 21 юни 1931 г. Нека съ по-активна, по-системна, по-резултатна, по-творческа работа издигнемъ престижа на Парламента и на върховната управителна властъ. Нека, както каза моята уважаемъ другар проф. Стайновъ, работимъ по начинъ такъвъ, че българският депутатъ да не бъде считанъ за чиновникъ, за политически и общественъ паразитъ или бездѣлникъ, ако щете, който, вместо, за 2 или 3 месеца, колкото тръбва да работи през цялата година, получава заплата за 12 месеца.

Каква полза отъ това, че съ тази система вие възвате всички отъ насъ по 12 месеца въ годината въ този Парламентъ, да си оставимъ работитъ — партийни, обществени, професионални — съ съзнанието, че божемъ изпълняваме нашия дългъ, когато, при добра воля, при вещо ръководство отъ това място (Сочи министриятъ), при една системна и разумна политика, при коректно държане отъ васъ (Сочи мнозинството), при общо съзнание отъ всички ни, при други партийни отношения и по-друга морална атмосфера, ние можемъ да свършимъ работата си въ 2 месеца, въ 3 или 4 месеца, а другото време отъ годината да посветимъ на нашите избиратели, на партията си, на обществото, ако щете и на себе си, защото нѣма нужда добросъвестниятъ депутатъ да прави жертви по-голѣмъ отъ тѣзи, които сѫ достатъчни, щомъ всички депутати даде редовно по 2-3 месеца въ годината при една системна и творческа работа въ Парламента. Позволете му тогава — казвамъ, да употреби другитъ 8-9 месеца за приятелите си, за своята окolia, за обществото, па и за себе си, и да дойде тукъ съ по-голѣма охота, съ по-голѣмъ импулсъ, съ по-голѣмъ устремъ, съ по-голѣми надежди и шансове за работа. Тогава депутатъ ще бъде общественъ служител отъ най-голѣмъ рангъ. Тогава вие ще му запазите престижа въ обществото, ще издигнете моралната му стойност предъ неговия избирател и изобщо въ очите на народа. Тогава той депутатъ, застаналъ на висотата на своя дългъ, ще бъде наистина съвѣстенъ и действителенъ контрольоръ на правителството и управлението, а нѣма да се занимава съ работи, съ каквите се занимаватъ мнозина правителствени депутати сега. Днесъ имахъ неудоволствието да отида въ едно министерство, но не за ходатайства — това не върша — и да намѣря тамъ 5-6 инакъ добри приятели — депутати, които, като ме видѣха, че влизамъ при главния секретаръ и питамъ за министра, настърхиха: „Ти какво търсиш тукъ? Ние ще вљемъ първи при министра!“ Недостойно! Ходатайства на заинтересовани депутати, ревниви, че единъ опозиционеръ може да отиде въ нѣкое министерство! Когато единъ опозиционеръ отива въ нѣкое министерство, той не отива за лична кауза, нито за користни ходатайства; той отива за брани законъ, да служи на една законна кауза.

А. Буковъ (з): Какво общо има това съ бюджета?

Г. Говедаровъ (д. сг): Искамъ да кажа, че тая психология е лоша и опасна. Порочна, тя сама по себе е ни по-вече, ни по-малко отъ една корупция. Дайте да я различимъ. Ще я различимъ, когато депутатът работи въ Парламента 2 месеца, когато той наистина върши своята работа, когато нѣма да има нужда, нито възможности да се изкушава. Тогава тукъ ще работятъ, не както сега, 15 депутати. Съ 25 депутати се гларуватъ бюджети! Ние виждаме какво става тукъ отъ 8-10 дни: следъ часъ и половина-два ще останемъ 30 души, едни и сѫщи хора; най-много 15 сѫ сѫщите, 15 се мѣнятъ. До 12 ч. стоимъ. Това не е парламентъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Творческата работа на Парламента е въ комисии, а не тукъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Това е опасность за парламентаризма. (Къмъ мнозинството) Васъ ви нѣма, г-да! Поставете депутатъ при условия да не бъде изкушаванъ, да нѣма нужда, нито възможностъ да ходатайствува предъ министриятъ, да бъде независимъ отъ тѣхъ, за да може наистина да ги контролира.

Председателътъ: (Звѣни)

Г. Говедаровъ (д. сг): Свършвамъ.

И. Василевъ (з): Какво общо има туй, което говорите, съ бюджета на Министерството на вътрешните работи?

К. п. Цвѣтковъ (д): Да бѣше го говорилъ по бюджета на Върховното правителство.

Г. Говедаровъ (д. сг): Нека се върнемъ къмъ старото време, когато депутатътъ бѣше една съвѣсть. Единъ Коста Арсениевъ, единъ Иванъ Бълиновъ, единъ Михаилъ Такевъ и още маса други хора отъ сѫщата категория бѣха издигнати, самостоятелни, достойни, не се отклоняваха отъ пътя на своя партиенъ и общественъ дългъ, не се отгъвака предъ централното партийно бюро, предъ ръководството на партията и управлението, имаха своя мисълъ и бѣха здрави като джъбъ и чисти като минераленъ кристалъ. Депутатътъ тръбва да бъде не само човѣкъ съ воля, но и съ висока съвѣсть, независимъ, неподчиненъ, невързанъ отъ нуждата да прави заинтересовани ходатайства, и министърътъ volens-nolens ще държи смѣтка за такъвъ депутатъ. И тогава той ще бъде гордъ, че е контрольоръ на управлението, и ще контролира не отъ гледище на партизански и партийни интереси, стремейки се да запази нѣкакъвъ провиненъ полицай, когото задига заловенитъ въ крадеца пари, нѣкакъвъ престъпникъ полицай, който убива единъ български гражданинъ по срѣдъ нощъ въ неговия собственъ домъ, а веднага ще каже или телеграфира на министра: „Да се отстрани!“ И министърътъ нѣма да бъде изправенъ предъ тоя конфликтъ на съвѣстта си, кому да върва и кому не: на едно обективно, справедливо и лоялно донесение или на една интервенция на партизанинъ, дребнавъ, заслѣпенъ, предубеденъ, заблуденъ, а нѣкога може би и по-лошото — съзнателно и заинтересовано протежиращъ единъ престъпникъ по служба.

Г. г. народни представители! Време е да тръгнемъ въ този изоставенъ път и нека върваме, че ако всички иматъ това високо съзнание и съответното чувство на отгоорностъ, колкото и трудна да бъде задачата на утрешия денъ, ние ще можемъ съ общи и методически усилия да разчистимъ най-сетне тѣзи голѣми мѣжочии, тия затрупани авгиеви обори, за да излѣземъ къмъ по-щастливи перспективи, щастливи за България, щастливи за българския парламентаризъмъ, щастливи за генерацийтъ, които идваша следъ насъ. (Ръкоплѣскания отъ говористите)

А. Буковъ (з): И нито дума за „движението“, моля Ви се!

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Тодоровъ.

И. Тодоровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Три сѫ министерства, които, чрезъ предвиденитъ въ тѣхъ служби, поддържатъ основния стълбъ на нашата държавна сграда. Това сѫ Министерството на войната, Министерството на правосѫдието и Министерството на вътрешните работи и народното здраве. Имайки предъ видъ важността на бюджетопроекта, който ни е представенъ тукъ на обсѫждане, азъ на свой редъ ще се постара да подскажа или, по-скоро, да напомня за известни реформи въ връзка съ него, които много пѫти сѫ отбелязвани отъ тази трибуна, но които и досега не сѫ осъществени и които реформи, ако се осъществяватъ, целестьобразността и редовността на службите по Министерството на вътрешните работи ще бѫдатъ проведени по-добре.

Отдавна, г. г. народни представители, е набелзана реформата, че администрацията тръбва да се отдѣли отъ полицията. Но и съ бюджетопроекта, който ни е поднесенъ на обсѫждане тукъ, тази реформа не се прави. Азъ разбираамъ, че това се прави отъ едни други съображения, защото за целесъобразността на тая реформа всички сме съгласни — че полицейските органи, щомъ сѫ претрупани съ административна работа, често пѫти не могатъ да си гледатъ своята чисто полицайска работа, и тя страда. Но, имайки предъ видъ, че за да се направи тая реформа, тръбва да се предвидятъ други служби — а това ще струва нови разходи на държавата — и че държавното съкровище при тия оскѫдни срѣдства не може да понесе тая реформа, мисля, че нуждата отъ тая реформа може да се притежи по другъ начинъ, а именно, като прокараме за конъ за несъмѣнливост на полицайтъ, за полицайски стабилитетъ, и като спазваме образователния ценъ, предвиденъ въ закона за полицията и администрацията отъ 1925 г. Защото ще се съгласите всички, че днесъ полицаятъ често пѫти е подложенъ на разни странични влия-

нил, че той често пъти е принуден да прави компромиси съз службата си, за да удовлетвори този или онзи партанинъ, че често пъти той не е спокоен за своята служба въ утрешния ден, ако не удовлетвори известно ходатайство, и по този начинъ той за своя служебен просперитет не разчита само на една доказана способност и качества при изпълнение на службата си. Азъ знамъ, г. г. народни представители, че това е едно пожелание, което ще се възприеме отъ всички, но което още за известно време ще си остане само пожелание.

Относително образователния цензъ на полицантъ. Когато законодательството е установил образователния цензъ съз закона за полицията и администрацията отъ 1925 г., той не е искал само да постави прѣчка за онни лица, които нѣматъ образователенъ цензъ, да не могатъ да заематъ известни служби, но е и предполагалъ, че единъ служебенъ органъ съз нуждият образователенъ цензъ ще има по-голъмъ правно съзнание, ще има по-голъмъ всадено чувство на отговорност и, безспорно, ще може да се справя по-добре съз възложена ми служебна задача.

Е добре, ако тази констатация, ако тази мисъл е обща на всички ни, да видимъ дали полицейските органи, които сега заематъ службите, отговарятъ на образователния цензъ, който се предвижда въз закона, и най-вече да видимъ дали нашиятъ околийски начальници иматъ този образователенъ цензъ. За голъмъ съжаление, азъ нѣмамъ данни за всички полицейски органи въз България, но за Мастанлийски окръгъ мога да кажа, че отъ 5 души околийски начальници и 5-тѣ сѫ изпълняющи длъжността.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Нѣма такива по ведомството.

И. Тодоровъ (д, сг): И понеже сѫ изпълняющи длъжността . . .

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Това, не може да биде върно.

И. Тодоровъ (д, сг): Моля, моля.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Вие твърдите това, защото не знаете решението на Върховната съдебна палата подъ № 184 отъ 23 априлъ 1932 г., публикувано въз „Известия на Министерството на вътрешните работи“, година V, стр. 42.

И. Тодоровъ (д, сг): Кажете това решение.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Прочетете го Вие, щомъ приказвате по този въпросъ. Нѣма околийски начальници, изпълняющи длъжността.

П. Стайновъ (д, сг): Нѣматъ образователенъ цензъ.

И. Тодоровъ (д, сг): Въ всѣки случай нѣматъ образователенъ цензъ. Това е моята мисълъ. Азъ си спомнямъ сега, че вие измѣнихте това положение за образователния цензъ, за да можете да платите известни заплати за минало време, платежните заповѣди за които Съдебната палата отказа да визира.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Азъ Ви казвамъ, че въ България нѣма и. д. околийски начальници, а титулъри.

П. Стайновъ (д, сг): Върно е, но не е спазенъ образователният цензъ, който се изисква отъ закона за полицията и администрацията. Това е мисълъта на г. Тодоровъ.

И. Тодоровъ (д, сг): Това, което говорите, е софистика, г. Кантарджиевъ. Азъ казахъ, че въ Мастанлийски окръгъ има 5 души околийски начальници и всички тѣ нѣматъ образователния цензъ, предвиденъ въз закона отъ 1925 г.

К. п. Цвѣтковъ (д): Всички околийски начальници сѫ класирани по вашия законъ.

И. Тодоровъ (д, сг): А тамъ се предвижда образователенъ цензъ — военно образование или висше юридическо.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Г. Тодоровъ! Върховната съдебна палата съз едно решение, взето още въ ваше време, изтъквува, че свършилътъ школата за запасни подпоручици, ротни командири въз войната, нѣмали били военно образование, а имали такова само тѣзи, които сѫ

свършили Военното на Негово Величество училище. Вие какъ разбираате: иматъ ли военно образование свършилътъ школата за запасни подпоручици?

И. Тодоровъ (д, сг): За голъмъ съжаление, околийските начальници въз Мастанлийски окръгъ не сѫ даже такива — свършили школата за запасни подпоручици.

И за да ви подчертая, г. г. народни представители, доколко службата на околийския начальникъ страда отъ това, че се заема отъ лица безъ образователенъ цензъ, азъ ще ви дамъ нѣколко факти отъ Егридеренското околийско управление, отъ които се вижда, какъ се провежда полицейската служба тамъ, и моля г. министра на вътрешните работи, когото не искамъ да огорчавамъ, но за когото съмъ сигуренъ, че не знае тѣзи факти, да си вземе бележка и да провѣри, за да види, какви скандални случаи има изъ дейността на Егридеренското управление, колко е сглъстена атмосферата и каква несигурност се чувствува тамъ.

Знаете, г. г. народни представители, че околийскиятъ начальникъ има една особена юрисдикция, че той често пъти издава наказателни заповѣди за известни нарушения. Въ Егридеренското околийско управление има и куриозни случаи. Тамъ често пъти се прилага правила, които за адресната служба по особенъ начинъ. Преди известно време въз Егри-дере идва председателът на Кърджалийски окръженъ съдът, г. Ялъмовъ, за да прави редовната годишна ревизия на Егридеренското мирово съдилище. Понеже нѣма хотелъ, възползвува се е отъ гостоприемството на егридеренския мирови съдия, понастоящемъ бѣловски мирови съдия. Околийскиятъ начальникъ, който не е билъ добре настроенъ къмъ мировия съдия и който много е билъ шокиранъ отъ това, че мировиятъ съдия често му е правилъ ревизия на полицейския затворъ при околийското управление, използва този случай и съставя актъ на мировия съдия, задето този последниятъ не подалъ адресенъ билетъ за председателя на окръжния съдъ, когото е приель да му гостува. Формално е много право. Но този правилникъ не е създаденъ, за да се тормозятъ хората да не могатъ свободно да се движатъ.

А. Капитановъ (з): Вие го прилагахте така.

И. Тодоровъ (д, сг): Околийскиятъ начальникъ не е схваналъ, съ каква разумна целъ е създаденъ този правилникъ — за да се следи движението на престъпниците.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Само за престъпниците ли?

И. Тодоровъ (д, сг): И за известни справки. — Случаятъ е много фрапантенъ.

А. Капитановъ (з): Доживѣхме и това да чуемъ.

И. Тодоровъ (д, сг): Не бѣрзайте! Ще ви кажа още много факти.

А. Капитановъ (з): Ами ако ние започнемъ да изнасямъ факти отъ времето на вашето 8-годишно управление?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Казва нѣщо)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какво сте започнали и тримата изведнъжъ!

А. Капитановъ (з): (Къмъ И. Тодоровъ) Презъ ваше време бѣше глобенъ единъ човѣкъ, защото приель сестра си на гости!

И. Тодоровъ (д, сг): Този случай не е ли фрапантенъ, г. г. народни представители? Дошълъ председателътъ на окръженъ съдъ на гости у мировия съдия и околийскиятъ начальникъ съставя актъ на този последния, задето не подалъ адресна карта за лице тѣй добре познато на всички.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Колко време е стоялъ председателъ тамъ?

И. Тодоровъ (д, сг): Стоялъ е повече отъ 24 часа, безспорно. — Помацитъ, които ходятъ на 30 км. разстояние, за да купятъ една крина кукурузъ при разлика 4—5 л. на крината, често пъти, когато не сѫ отъ „нашигъ“, или когато г. околийскиятъ начальникъ или нѣкой полицейски органъ е подхранвалъ известни настроения противъ тѣхъ, съставя имъ се актове, защото не сѫ подали адресенъ билетъ, че сѫ отсѫтствували отъ място жителството си

повече отъ 24 часа, и възъ оснва на такива актове се издава наказателна заповѣдь, съ която околийскиятъ началникъ ги глобява по 2.000 л. И понеже тѣзи нещастници нѣмът 2.000 л. да ги депозиратъ като залогъ, за да могатъ да обжалватъ наказателната заповѣдь, тя влиза въ сила и отиватъ въ затвора да излежаватъ глобата.

А. Капитановъ (з): Въ ваше време единъ околийска началникъ бѣше съставилъ актъ на единъ шофьоръ, който каралъ цѣлъ сѫдъ, защото бѣль превишилъ нормата.

М. Дочевъ (д. сг): Той отговаря за себе си.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ама логика!

А. Капитановъ (з): (Къмъ И. Тодоровъ) Примѣри нали искашъ?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ И. Тодоровъ) Остави тоя локаленъ егридеренски партиотизъмъ!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Погърнете да видите какви сѫ закононарушенията, които ще ви се изнесатъ!

А. Капитановъ (з): (Къмъ И. Тодоровъ) Противопоставяме Ви такива данни, каквито Вие давате.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ И. Тодоровъ) Ако това сѫ всичките Ви данни по Министерството на вѫтрешните работи, тежко и горко на критиката Ви! Съ такива смѣхорин ли ще се занимаваме!

П. Стайновъ (д. сг): За новите земи трѣбва по-често да слушаме.

Г. Говедаровъ (д. сг): (Къмъ А. Кантарджиевъ) Преди всичко, слушайте — както Ви препоръчва г. министъръ-председателътъ!

Председателътъ: (Звъни)

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ ще дамъ и по-интересни, по-силни факти, и тогава вие ще мѣжкнете.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Когато почнахте речъта си въ началото, трѣгнахте въ едри линии, а после трѣгнахте въ дроболии. Днесъ въ страната цари миръ, редъ и спокойствие. Разбойнически шайки нѣма, и околийските управление не сѫ страшилица за българските граждани. Това кажете!

Председателътъ: (Звъни) Моля, г. Кантарджиевъ! Докладчикъ сте по бюджетопроекта!

И. Тодоровъ (д. сг): Преди 2—3 месеца единъ стражаръ отъ Егридеренското полицейско управление слизи на егридеренския пазаръ, за да яде кебапчета при кебапчи-Али. Случаятъ е поразителенъ.

А. Капитановъ (з): Щомъ е за Егри-дере и за кебапчия, много поразителенъ ще бѫде!

И. Тодоровъ (д. сг): Стражарътъ си консомира кебапчета... (Възражения отъ мнозинството) Я слушайте нататъкъ!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Чакайте да чуете за кебапчетата!

И. Тодоровъ (д. сг): Турчинътъ му поисква пари за кебапчетата. Стражарътъ му казва: „Дай си портфейл!“ Онзи отказва да му даде портфейла си и почва да бѣга. Стражарътъ вади пистолетъ и стреля три пѣти по него.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Я гледай!

И. Тодоровъ (д. сг): Околийскиятъ началникъ не е наложилъ никаква санкция на този стражаръ, не го е уволнилъ, нито наказалъ.

А. Капитановъ (з): Кебапчията е говористъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Не е въпросътъ за кебапчетата, а за действията на полицейския стражаръ. Слушайте нататъкъ и ще ви се убие охотата да възразявате по този начинъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Дробчета яль ли е, освенъ кебапчета?

И. Тодоровъ (д. сг): На Васъ не Ви ли прави впечатление, г. Кантарджиевъ, полицейски стражаръ да вади пистолетъ и да стреля три пѣти по единъ нещастникъ, който продава кебапчета на една скара и печели дневно 10 л.? Не Ви ли прави впечатление този случай, ако е вѣренъ? Защо се смѣте?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не ми прави никакво впечатление.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣзи случаи сѫ интересни и иматъ значение, обаче трѣбва да се обясняватъ правилно.

И. Тодоровъ (д. сг): Пакъ преди 3—4 месеца у дѣловодителя при дѣржавния бирникъ, Стефанъ — презимето му не знамъ — се били събрали на интимна вечеря...

К. Кораковъ (д): Това сѫ масали!

И. Тодоровъ (д. сг): Факти сѫ, не масали, г. Кораковъ.

П. Стайновъ (д. сг): За новите земи не сѫ масали, а печална действителностъ!

И. Тодоровъ (д. сг): Чакайте! Ще видите по-нататъкъ колко по-силни факти има.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Той ги кара по градация.

И. Тодоровъ (д. сг): Както казахъ, събрали се на интимна вечеря въ кѣщата на дѣловодителя. Стражарътъ подхранвали известни настроения къмъ дѣловодителя на бирника, блокирали кѣщата му и искали да го изведатъ насила изъ дома му. Това става въ Егри-дере, г. Ачковъ, въ кѣщата на дѣловодителя Стефанъ — Вие го знаете. Искатъ да го взематъ. Противопоставяте се съседи, разумни и по-спокойни хора, обаче стражарътъ 4—5 часа непрекъснато стрелятъ.

К. Кораковъ (д): Колко часа?

И. Тодоровъ (д. сг): И най-после сѫ успѣли да ги успокоятъ.

К. Кораковъ (д): Колко патрони сѫ изстреляли за 4—5 часа?

И. Тодоровъ (д. сг): Г. Кораковъ! Не Ви прилича по такъвъ начинъ да се отнасяте къмъ сериозни факти! Вие сте бившъ окръженъ управителъ. Срамота е! Защото ако блокиратъ Вашата кѣща и искатъ да ви изкаратъ по бѣли гащи, ще Ви боли и ще протестирате!

К. Кораковъ (д): Срамота е да се казва, че 4—5 часа сѫ стреляли!

И. Тодоровъ (д. сг): Не се хващайте за думитъ. Презъ 4—5 часа, докато сѫ блокирали кѣщата, сѫ стреляли 5, 10, 100 пѣти — не съмъ ги броилъ.

П. Стайновъ (д. сг): Единъ пѣтъ да сѫ стреляли, достатъчно е.

И. Тодоровъ (д. сг): Околийскиятъ началникъ, като е узналъ за тая работа — за негова честь не искамъ да кажа, че това е станало съ негово одобрение — не е по-смѣлъ да направи нищо на стражарътъ, които сѫ вилнѣели около тази кѣща.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Защо?

И. Тодоровъ (д. сг): Не знамъ. Г. министърътъ ще проучи защо. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Много смѣшно нѣщо!

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Чухме за нѣкакво движение на помаци въ онзи край. Въ Егридеренската околия мога да ви кажа, че такова движение не е имало. Но нѣкои лица, които сѫ хранѣли не-приязни чувства къмъ нѣкои и други помаци, отъ които единиятъ е Ахмедъ Сеидовъ, отъ с. Акъ-бунаръ, председателъ на земедѣлската дружба — не е нашъ партизанъ.

нинъ — набедили го, че води нѣкаква особена агитация, поради което хващатъ го, откарватъ го въ Егридеренското околийско управление, биятъ го въ продължение на 3—4 часа нѣколко пѫти, като му връзватъ краката съ тель и го довеждатъ до едно състояние да не може да стъпли на краката си. Държатъ го 1—2 дена въ участъка въ Егри-дере, за да може да оздрави и го изпращатъ съ преписка на кърджалийския сѫдия-следователъ. Кърджалийскиятъ сѫдия-следователъ, като го видѣлъ въ едно такова немощно състояние, предложилъ му столъ да седне и поискалъ да го освидетелствува. Ахмедъ Сейдовъ му казалъ: „Моля Ви се, не правете това, защото не мога да се върна въ село, азъ нѣмамъ намѣрение да се изселвамъ отъ България“. Преписката се прекратява по липса на доказателства.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Кой я прекратява?

И. Тодоровъ (д. сг): Прекратява я сѫдията-следователъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ти сериозно ли го веришъ това?

И. Тодоровъ (д. сг): Да, сериозно. Този човѣкъ предъ мене си събува общата и ми показа краката си.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): А предъ сѫдията-следователъ не смѣе да се събуе.

И. Тодоровъ (д. сг): И на следователя ги е показалъ, но го е помолилъ да не го освидетелствува отъ страхъ за по-нататъшни разправии съ полицията, и следователъ е уважилъ неговите съображения.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не мога да повѣрвамъ, че ще има въ България единъ сѫдия-следователъ, който ще процедира по този начинъ. Че сѫ го били и изтезавали, вѣрвамъ, но не мога да повѣрвамъ, че има такъвъ сѫдия-следователъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. Кантарджиевъ! Вѣрвайте, че това, което Виказвамъ, е истина. А сѫдията-следователъ е процедуралъ много правилно, той е усвоилъ чисто човѣшки съображения.

П. Стайновъ (д. сг): Нека го накаже министърътъ на правосѫдието.

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ виказвамъ, че това е истина. Ахмедъ Сейдовъ оттогава до днесъ три пѫти мѣни кожата на краката си, поради претърпѣното физическо насилие. Такъвъ е случаятъ съ Ахмедъ Сейдовъ отъ Акъ-бунаръ. Г. министърътъ има всички възможности да провѣри.

К. Кораковъ (д): Това сѫ басни отъ Настрадинъ Ходжа.

И. Тодоровъ (д. сг): Това не сѫ басни, а това е малка част отъ многото страшни и невѣроятни работи, които ставатъ въ този край, г. Кораковъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Истината е тая, че преди 21 юни спирахте камионетките.

И. Тодоровъ (д. сг): Не съмъ спиралъ нищо.

К. п. Цвѣтковъ (д): Вие знаете кой ги спираше. Вие докарахте единъ окръженъ управителъ, който ни обявилъ извѣнь законитѣ.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. Цвѣтковъ! Вие сами много не сте очарованъ отъ управлението въ ония край, но говорите така отъ партийна солидарностъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Дали съмъ очарованъ, то е другъ въпросъ, но истината е, че преди 21 юни Вие изведохте отъ затвора единъ човѣкъ осъденъ, за да Ви служи за изборитѣ и се фотографирани съ него. Притежавамъ фотографията.

Председателътъ: (Звѣни)

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Вѣрно ли е, че се сте фотографирани?

И. Тодоровъ (д. сг): Не е вѣрно. Ако Вие, г. Цвѣтковъ, твърдите това, приемате ли една анкета, но при условие, че ако се окаже, че през време на изборитѣ азъ съмъ

фотографиранъ съ Пандо Македончето, азъ ще излѣза отъ Парламента, но ако не е вѣрно — Вие ще излѣзете?

К. п. Цвѣтковъ (д): Добре, приемамъ такава анкета. (Рѣкоплѣскания)

И. Тодоровъ (д. сг): Това сѫ басни.

П. Стайновъ (д. сг): Общи рѣкоплѣскания! Цѣлиятъ Парламентъ рѣкоплѣска!

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Има другъ единъ страшенъ фактъ, който показва за известна гнилота, за невъзможното положение, създадено въ ония край. Това е редовното събиране на пари за акцизъ-парасъж и орманъ-парасъж. Всека година се събира отъ всички тютюнопроизводителъ по 20 или 40 л. Азъ обѣрнахъ вниманието на г. окръжния управителъ, и той се възмути много — това е истина; обѣрнахъ вниманието и на Дончо Ивановъ, егридеренски околийски началникъ, и той каза: „И азъ се натъкнахъ онзи денъ на такъвъ случай — това бѣше преди 1 месецъ — когато мухтаритѣ, кметските наѣмѣстници, събираха пари отъ мое име и отъ името на окръжния управителъ“. — Е, какво направихте, питамъ го? — „Разбира се, азъ заповѣдахъ да не се събира“. И само толкозъ! А азъ имамъ данни, че пари се събиратъ редовно: веднѣжъ при теглене на тютюна, втори пѫти при продаването на тютюна, по 20 л. Вѣрно ли е, че съществува такава практика?

К. п. Цвѣтковъ (д): Вѣрно е, че съществува отъ времето на Сговора тази практика, която ние се старахме да унишожимъ.

К. Кораковъ (д): Въ времето на Сговора отъ нашите мѣста отидаха всички вагабонти въ новите земи.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ полза на кого се събиратъ тѣзи такси?

И. Тодоровъ (д. сг): За горските и акцизни стражари. Редовно се събиратъ по 40 л.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Слушайте, г. Тодоровъ. Но сътъ семното слухове, че се вършатъ произволи въ този край. Единъ-ги отдаватъ на властъта, други ги отдаватъ на частни лица които произволничатъ. За да се тури край на това положение, преди 4 дена замина за тамъ една анкетна комисия отъ 5 души — има представителъ на Министерството на войната, на Министерството на вѫтрешните работи, на Министерството на земедѣлието и на Министерството на финансите — за да провери тия слухове.

И. Тодоровъ (д. сг): Това е много хубаво.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Отъ вчера комисията е тамъ, за да ликвидира съ тия слухове, защото тѣ ни пакостятъ. Ние поддържаме, че никой отъ организите на властъта нѣма за целъ да преследва никого, най-малко мюсюлманитѣ, защото съ това се дразни съседната наимъ държава Турция. Ние искаме да дадемъ доказателство, че властъта не може да участвува въ незаконни работи. Въ тая комисия влизатъ начальникътъ на гарнизона въ гр. Пловдивъ, г. генералъ Ватевъ, директорътъ на обществената безопасностъ и трима други администратори.

Р. Василевъ (д. сг): Въ новите земи администрации трѣбва да бѫдатъ образцови въ всичко отношение.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Изпратени сѫти хора да видятъ кои сѫ причините на това, което се говори.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Само единъ фактъ ще ви посоча още и ще свѣрша.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Слава Богу!

И. Тодоровъ (д. сг): Въ България съществува една турска културно-просвѣтна-спортина организация „Туранъ“. Целите на тази организация сѫ изразени въ нейния уставъ. Нейниятъ уставъ е утвѣрденъ отъ г. министра на вѫтрешните работи, както сѫ утвѣрдени уставите на много други подобни организации, като изразъ на коректностъ и толерантностъ къмъ малцинствата. Но, безспорно, задача на органите на властъта е, когато известна орга-

низация, създадена за известни цели, изразени въ нейния устав, се отклони от тези цели, да следятъ, да си направятъ заключението и да предприематъ съответните действия.

Дружество „Туранъ“ е ли политическа организация? За да си съставите мнение, ще ви прочета само единъ пакът от дописката, помъстена във „Тракия“, брой 558 от 15 февруари т. г.: (Чете)

„Отъ нѣколько дни насамъ въ турските вестници се печати единъ позивъ до турското население, подписанъ отъ председателя на Съюза на организацията „Туранъ“ Юмеръ Ашефъ, по случай предстоящите селско-общински избори, съ който позивъ се кани това население да излѣзе въ тѣзи избори съ самостоятелни турски листи“.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя С. Даскаловъ)

Безспорно, органите на властта ще потвърдятъ това, защото следятъ. Какво сѫ открили, не знамъ. Дали сѫ открили известни действия на тая организация, които измѣнятъ физиономията ѝ, които показватъ, че тя има прокрити цели, не знамъ, но единъ отъ главните деятели на тази организация Рафетъ Хасановъ, замина за Турция. И азъ съмъ длъженъ да подчертая тукъ, понеже знамъ истинските мотиви за неговото заминаване, че този шумъ, който се видигна въ турските вестници, е подкладжданъ най-вече отъ него. отъ единъ човѣкъ, който здравото мюсюлманско население не иска да го види въ Мастанлийска и Егридеренска околии. Този Рафетъ Хасановъ е братъ на Шефкетъ Хасановъ, виденъ деятели въ „Туранъ“, който е останалъ тукъ и по моите сведения билъ подъ полицейски надзоръ. Добрите турици разбиратъ подъ „Туранъ“ културно-просвѣтна организация, създадена точно за тия цели, както сѫ определени въ устава ѝ. Само двама-трима може да мислятъ малко по-иначе. Този Шефкетъ Хасановъ бѣше въ услуга на егридеренския кметъ Исмаилъ Реджебовъ, председателъ на клона отъ „Туранъ“ въ Егри-дере. Този Исмаилъ Реджебовъ е награденъ съ орденъ за гражданска заслуга IV степень по представление на г. Кацковъ. И единъ мястенъ вестникъ „Арденска дума“ по този поводъ писа следното: (Чете) „Въ софийските вестници четохме за наградени съ орденъ за гражданска заслуга служители. Между тѣхъ има и такива въ нашия окръгъ — Ели Османовъ и Исмаилъ Реджебовъ, отъ Егри-дере“. Азъ моля г. министър на вътрешните работи, понеже тоя случай е много важенъ, много тежъкъ, много фрапантенъ, защото г. министъръ е подведенъ като е представилъ за награда съ орденъ за гражданска заслуга IV степень този Исмаилъ Реджебовъ, председателъ на егридеренския клонъ на д-во „Туранъ“, който въ време на изборите бѣше кандидатъ за кметъ и сега е пакъ кметъ. И се появиха едни противобългарски позиви въ духа на това, кое то е писалъ председателъ на „Туранъ“ Казимъ Рашидовъ отъ Турция. Не знамъ кой е авторъ на тия позиви, които ние заловихме, въ които се казва: „Чисто турска листа — за никакви българи да не гласувате“. Азъ мисля, че единъ такъвъ човѣкъ не можеше да бѫде представенъ за награда. Не Ви е изясненъ случаия, г. министре.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какъ не ми е изясненъ? Съ голѣма охота представихъ за награда единъ мюсюлманинъ, за да се даде доказателство, че у насъ има пълна толерантност къмъ мюсюлманите

И. Тодоровъ (д. сг): Съденията, които имамъ, ще Ви ги дамъ, за да видите какъ сте подведенъ.

Д. Ачковъ (нез): Добрите намѣрения на министъра сѫ безспорни.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тия данни ме интересуватъ. Азъ бихъ желалъ да ми ги кажете, за да ги провѣря.

И. Тодоровъ (д. сг): Ще Ви ги дамъ, когато обичате. Азъ мисля, че Вие знаете известни подробности. Случаятъ е много важенъ и трѣбва да се изследва.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Тази дейност на този господинъ не е ли била известна на г. Кацковъ?

И. Тодоровъ (д. сг): Г. Кацковъ го представя за нарада, г. Кацковъ го познава много добре, но не знамъ каква лична политика си прави. Въ случая, когато сѫ застѫпени голѣми интереси, той не може да прави лична политика. Ако не е знаялъ, значи не е бѣль прозорливъ. Но и въ двата случая това е единъ минусъ за неговата служебна дейност.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ще се провѣри.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предъ мене сѫ други данни, които ме навеждатъ на едни мисли за една друга реформа. Това сѫ данните за разтурените селско-общински съвети. Азъ се ползвамъ отъ тия данни, които ни даде г. министъръ на вътрешните работи въ своята миналогодишна речь по бюджета на Министерството на вътрешните работи. Тогава той ни каза, че презъ 1929 г. е имало 506 селско-общински съвети разтурени; презъ 1930 г. — 685 общински съвети. а презъ 1931 г. — 341. Не можахъ да се сдобия съ данни, отъ 21 юни досега колко селско-общински съвети сѫ разтурени. Но, като имамъ предъ видъ, че на 20 февруари т. г. се правиха избори само въ 2 хиляди общини и въ повече отъ хиляда не сѫ се правили, значи въ тихъ хиляди общини съветите сѫ били разтурени въ втората половина на 1933 г. . . .

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Това не е вѣрно

И Тодоровъ (д. сг): . . . за да не се произвеждатъ избори презъ м. февруари, съгласно общите разпоредби на закона.

Х. Мирски (д): Какъ сѫ разтурени и защо?

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ не искамъ да партизанствувамъ въ тоя случай, г. Мирски; азъ искамъ да подчертая, че нашите селски общини не живѣятъ единъ редовенъ, единъ нормаленъ животъ, че тѣ не могатъ да се отдадатъ на една творческа стопанска дейност, и че, както справедливо и сполучливо забелязва г. министъръ на вътрешните работи въ миналогодишната си речь, това се дължи на борбата, кой да бѫде кметъ въ една община. И за това г. министъръ ни е обещалъ една реформа; тя е — да се избира селскиятъ кметъ направо отъ населението, като ни каза, че есенята на 1933 г. ще ни даде тая реформа, но, за голѣмо сѫжаление, и досега не ни я е далъ. Обаче групата, отъ която азъ изхождамъ, отивамъ още по-далечъ, като сме за едни назначавани кметове, което нѣма да противоречи на чл. 3 отъ конституцията.

П. Попивановъ (з): Полицейски пристави ще станатъ кметовете.

И. Тодоровъ (д. сг): Въ даденъ моментъ може да се направи тая реформа.

Р. Василевъ (д. сг): Не сме съгласни.

И. Тодоровъ (д. сг): Приемамъ го това като мое лично мнение.

Но, г. г. народни представители, въ свръзка съ тази реформа, мога съмъ да препоръчамъ на г. министър на вътрешните работи назначавани кметове въ новите земи. Нима съ това ще отречемъ принципа на демократията, на народовластието? По този начинъ ще успокоимъ населението, защото всѣ селско-общински избори е съпроводенъ съ съставяне на актове отъ горските и акцизни власти. На Хасанъ, който не е привърженикъ на властуващата партия — актъ; на Ахмедъ, който не е привърженикъ — актъ. А въ какво се изразяватъ служебните функции на единъ кметъ въ турска община? Да сложи само единъ подписъ, безъ да разбира, какво има въ бумагата, която подписва. Въ това се изразява цѣлата му служебна функция. И затова населението трѣпне, когато дойде селско-общински изборъ. Защото, като има 5 души кандидати за кметове, петимата ще търсятъ привърженици, петимата ще иматъ приятели между българите, между акцизните и горските органи, и който избирателъ е съмнителенъ, упражняватъ натискъ върху него, за да превийятъ волята му, за да добиятъ гласа му. Следователно, безъ да отречемъ принципа на избирането отъ народа на този или онзи кандидатъ за кметъ, турското население ще бѫде успокоено, ако има назначавани кметове съ цензъ, съ разбиране на общинското управление, съ единъ по-широкъ обсъгъ за стопанска дейност.

П. Стайновъ (д. сг): Но ще има общински съветъ избиранъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Да, ще има пакъ общински съветъ избиранъ и по този начинъ основниятъ принципъ на изборността пакъ ще бѫде запазенъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Нѣмската система.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Трѣбва да константирамъ, че полицията успѣши се е справила съ една задача, като е разчистила разбойничеството.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Туй да кажешъ сега, разбирамъ. Това е вече голѣма линия, другото е дребосъкъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Има тукъ-таме разбойнически прояви, но полицейските органи успѣши и усърдно се спрavitъ съ дадената имъ задача. И затова виждаме, че всѣки денъ разбойничеството въ страната намалява и е почти на изчезване.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Изчезна.

И. Тодоровъ (д. сг): Единични прояви има, но това не е система. Въ всички случаи фактътъ, че разбойничеството въ страната намалява, е отраденъ, той трѣбва да се отбележи.

За комунистическата опасност. При все, че въ много речи тукъ се каза, че комунизъмъ, крайното лѣвичарство у насъ е въ упадъкъ, азъ считамъ, че понастоящемъ дето не се проявява комунизъмъ, дето не се проявява силата на крайното лѣвичарство, това е по-скоро политическа тактика, отколкото едно действително състояние. И затова въ туй отношение трѣбва да следимъ много зорко. Тукъ задачата на полицейските органи е второстепенна. Тукъ е нуждна една широка стопанска реформа, съ която да се изкорени или намали отчасти мизерията. Като се трижимъ за селото, да не забравяме и града, защото, г. г. народни представители, да не забравяме, че всички движения, които сѫ разтърсвали обществения животъ, иматъ началото си отъ градовете. Не му е мястото тукъ да се спиратъ въ подробности, но интервенцията на държавата трѣбва да бѫде много широка. Необходимо е да се намали безработицата, да имаме едно сътрудничество между труда и капитала, ако щете даже и наложено сътрудничество, чрезъ една по-широка интервенция на държавата, за която въ подробности другъ пѫти ще говоря, за да дойдемъ до едно успокоеие. И затова азъ считамъ, че въ случая полицията има само наблюдателна роля и въ даденъ моментъ да залови известни политически деятели, които надхвърлятъ рамките на една обикновена деятелност. Но, главната роля за отстранението на голѣматата причина за това лѣвичарство лежи въ общото управление, което правителството ще даде на страната.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Кажете нѣщо за движението.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Той не е отъ движението.

И. Тодоровъ (д. сг): Напоследъкъ, г. г. народни представители, имаме студентски движения. Азъ се ползвувамъ отъ случая да изкажа едно мнение предъ г. министра на вѫтрешните работи и народното здраве: полицията много да не се мѣси въ тия студентски движения. Само тогава, когато има известни лица, които провокиратъ, които отиватъ да спъватъ вѫтрешния духовенъ животъ на университета, полицията да взема мѣрки и да се намѣсва. Въ редъ случаи студентството може да направи една протестна акция подъ една или друга форма, която въ основата си да бѫде справедлива. Нека то да бѫде свободно даже да направи едно малко отклонение, защото младежта по-буйно живѣе и често пѫти сполучливо не намира формата, за да изрази едно негодуване. Въ такива случаи полицията нѣма защо да се намѣсва.

Ползвувамъ се отъ случая да кажа нѣколько думи и за прехраната въ новите земи. Г. министърътъ на вѫтрешните работи, както и г. министърътъ на земедѣлието имаха грижата за прехраната на населението въ Масанлийски окрѣгъ, въ последните 2—3 бедствени години. Тамъ има околии, които не произвеждатъ зърнени храны, а само тютюни, които тютюни се продаватъ на безძеница, а освенъ това населението чака съ месеци следъ продажбата на тютюните, за да получи пари. И понеже населението нѣма срѣдства да осигури прехраната си, често тамъ се изпращаха вагони съ кукурузъ, за да се раздаде нѣщо на гладуващите. Но азъ правя една констатация, г. министре, че не се правилно раздаваше тази храна, че често пѫти се даваше храна и на такива, които можеха да иматъ по 5—10 л. за него денъ да си купятъ храна, а съвръшено нуждаещите се и гладуващите не получаваха храна.

Като завършвамъ речта си, азъ се лаская отъ належдата, че г. министърътъ ще вземе подъ внимание изнесените тукъ факти и ще направи всичко, за да се разведри

атмосферата особено въ оня край, и да се създадатъ условия и възможности за едно по-спокойно протичане на нашия вѫтрешенъ животъ. (Рѣкоплѣскания отъ говорителя)

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Стояновъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Манафовъ.

Х. Манафовъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата по бюджета на Министерството на вѫтрешните работи съ намѣрение да изнеса предъ народното представителство дейността на органите на вѫтрешното управление въ страната и да характеризирамъ вѫтрешната политика такава, каквато е водена отъ момента, отъ когато Народниятъ блокъ пое управлението на страната. Едновременно съ това, дотолкова, доколкото се простира моите сведения, азъ ще отговоря и на нѣкои отъ критиките, които отъ тая трибуна бѫха направени.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Министърътъ ще отговори. Защо Вие ще отговаряте?

Х. Манафовъ (д): Г. Аврамовъ! Азъ съмъ народенъ представител и когато се изнасятъ известни въпроси отъ тая трибуна, азъ съмъ тѣхъ, могълъ да кажа нѣщо въ свръзка съ тѣхъ, мога да го кажа, така, както и г. Аврамовъ сиказва мнението по всички въпроси. Поне азъ съмъ малко по-скроменъ отъ г. Аврамова, като съмъ излѣзълъ тукъ да се изкажа само по тия въпроси, за които имамъ данни.

За да направимъ една действителна, една истинска характеристика на вѫтрешната политика на днешното управление въ нашата страна, по моето дѣлбоко разбиране, ние ще трѣбва да затворимъ очите си и да се върнемъ само за единъ моментъ въ времето преди да дайде на властъ Народниятъ блокъ; да съпоставимъ онова, което бѫше тогава, съ онова, което е днесъ; да съпоставимъ онова, което тогава органите на властта вършеха, съ онова, което вършатъ днесъ; да съпоставимъ фактите съ тия факти, които вие имахте днесъ удоволствието да чуете отъ тая трибуна и съ които се желаеше да се атакува управлението на страната.

Г. г. народни представители! Нима ще трѣбва да употребявамъ много думи, за да дамъ характеристика на онова, което бѫше преди 29 юни 1931 г., сравнено съ онова, което е днесъ? Нима ще трѣбва много доказателства въмъ да давамъ, за да може вие, заедно съ мене, да сподѣлите мислите за голѣмото различие между онова, което бѫше и онова, което е днесъ?

Вѫтрешната политика, която днесъ Народниятъ блокъ провежда въ нашата страна, се характеризира па първо място съ стремежа да бѫдатъ омекотени всички отношения между гражданитѣ; се характеризира съ стремежа да настъпи въ нашата страна спокойствие; се характеризира най-после съ белега, органите на властта да действуватъ въ рамките на една законност, която е установена въ нашата страна. Всичките тези белези отричатъ възможността да съществува въ нашата страна една борба така изострена, както тя съществуваше преди 29 юни 1931 г.

Г. г. народни представители! Вие си спомняте, какъ тогава не отъ другъ, а отъ тогавашната власт нашиятъ народъ бѫ раздѣленъ на две: на едната страна бѫше застапена управляващата тогава партия, Демократически сговоръ, а на другата страна цѣлиятъ български народъ отдѣленъ и поставенъ — кѫде поставенъ? — поставенъ на редъ съ разбойнически банди въ България! Уважаемиятъ председателъ на днешното Народно събрание бѫ изведенъ на една картина съ Дочо Узуновъ! Председателътъ на Народното събрание идентифициранъ съ разбойническите банди!

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ кого?

Х. Манафовъ (д): Отъ тогавашното управление. — Ето това е характеристиката на оная властъ, за да нѣмамъ нужда да споменавамъ другъ нито единъ фактъ. Вънейната дейностъ . . .

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Той бѫше изведенъ отъ Шуменския затворъ.

Х. Манафовъ (д): . . . има факти, отъ които днесъ се срамуватъ ония, които сѫ ги вършили.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ Т. Кънчевъ) И ти го казвашъ! Ти въ нашия партиен съветъ държа най-силната речь спрещу тия, които посъгнаха върху самостоятелността на нашата партия и следъ това те видѣхме да се нареджашъ заедно съ тѣхъ!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Азъ бѣхъ тамъ, кѫдето бѣше партията, а Вие се отдѣлихте.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Партията е тукъ. (Сочи мнозинството) 8 години партията се бори, за да запази своята самостоятелност и тя доказа това. А ти стана дъйнме — три пъти се премѣташъ!

Председателствуващъ С. Даскаловъ: (Звѣни)

Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Характеристиката, която давамъ за основната линия на днешната вѫтрешна политика въ нашата страна — като сѫщественъ белегъ за онова, което се е вършило и онова, което се върши днесъ — я давамъ, за да ни стане ясно въ какво направление днесъ органите на Министерството на вѫтрешните работи действуватъ и развиватъ своята деятельность.

Г. г. народни представители! Съ какво се занимаватъ органите на Вѫтрешното министерство?

На първо място тѣхната задача е да пазятъ мира и спокойствието на тая страна; на второ място — да администриратъ нашата държава и да направляватъ самоуправлението, самоуправителните тѣла; на трето място — да потърсятъ възможности за подпомагане на слабите посрѣдствомъ благотворителност и други срѣдства, да подпомагатъ на ония, които днесъ най-много сѫ атакувани отъ спекулата, като бдятъ, щото продуктътъ отъ първа необходимост да се продаватъ на цени, които да съответствуваат горе-долу на онова, което трѣбва да бѫде заплатено за тѣхъ; и на четвърто място да подпомагатъ, чрезъ помощите, които се даватъ отъ държавата, за подобреие здравето на народа.

Въ тия четири области какво сѫ извѣршили органите на Вѫтрешното министерство отъ момента, отъ когато Народниятъ блокъ управлява тази страна?

Г. г. народни представители! Азъ споменахъ още отъ самото начало, че съ първата задача и съ най-голѣмата грижа, която въ тая област имаше управлението на страната — именно създаване миръ и спокойствие на страната — органите на Вѫтрешното министерство се справиха. Тѣ дадоха на страната миръ и спокойствие, тѣ смиrottвориха страната. Тѣ притиха онѣзи кървави борби, които се зараждаха на хоризонта на нашата действителност. Благодарение на властта, днесъ и поменъ нѣма отъ тия борби. Органите на полицейската властъ продължиха и доусъвѣршението издирането на престрѣпността въ нашата страна. Въ това отношение азъ бихъ могълъ да ви дамъ статистически данни, за да видите, че действително въ това отношение органите на полицейската власт сѫ работили извѣрдно много, че се е достигнато до голѣмо усъвѣршенствуване.

Г. г. народни представители! Вие ще видите днесъ, че се разкриватъ все по-голѣмъ и по-голѣмъ процентъ отъ престрѣпните действия, извѣршени у насъ. Докато въ 1932 г. отъ 825 убийства за цѣла България сѫ били разкрити 578, презъ 1933 г. ние виждаме вече единъ голѣмъ напредъкъ — отъ 556 извѣршени убийства сѫ разкрити 454. Следователно, отъ 70% разкрити престрѣпления презъ 1932 г., ние виждаме презъ 1933 г. процентътъ на разкритите престрѣпления да достига 81%. Отъ 825 извѣршени убийства въ 1932 г., тѣ сѫ вече 556 за 1933 г. Следователно, отъ тия цифри личи, че органите на полицейската власт сѫ положили похвални усилия, отъ една страна, за предотвратяване извѣршването на престрѣпления, а, отъ друга страна, за разкриването на извѣршението престрѣпления, като процентътъ на разкритите престрѣпления е увеличенъ.

Относно нараняванията. Презъ 1932 г. сѫ извѣршени 1.127 наранявания, отъ които разкрити 757, т. е. 59%; презъ 1933 г. сѫ извѣршени 1.112 наранявания, отъ които разкрити 856, т. е. 77%.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да ви давамъ по-нататъкъ цифри за извѣршени кражби и нападения. Ше ви кажа само общия процентъ за всичките извѣршени престрѣпни деяния въ страната. Докато въ 1932 г. общо процентътъ на разкритите престрѣпления въ страната е билъ 58%, презъ 1933 г. той е вече 65%.

Г. г. народни представители! Представляватъ интересъ и данните за извѣршени и разкрити престрѣпни деяния въ гр. София, кѫдето поради сложността на живота и престрѣпността е по-голѣма. Тѣ сѫ интересни, за да има народното представителство ясна представа за онай

огромна деятелистъ, която сѫ развили полицейските власти. Въ София презъ 1932 г. сѫ извѣршени 61 убийства, отъ които сѫ разкрити 39.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Колко сѫ македонски?

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не е важно. Ние веднага ги залавяме и откриваме.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Убийства по заповѣдь.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: (Звѣни)

Х. Манафовъ (д): Въ 1933 г. сѫ извѣршени 58 убийства, следователно намаляватъ, отъ които разкрити 31; презъ 1932 г. извѣршени наранявания 250, отъ които разкрити 159; презъ 1933 г. — 244, отъ които разкрити 171.

Но, г. г. народни представители, това, което най-много би могло да характеризира едно подобрене, извѣршено отъ миналата година съ бюджета на Министерството на вѫтрешните работи за разкриването на престрѣпните деяния въ гр. София, това е централизирането на криминалната служба при Дирекцията на полицията и изземването ѝ отъ участъците, както бѣше до преди това. Данните най-добре и красноречиво говорятъ за това.

За кражбите. Презъ 1932 г. сѫ били извѣршени въ гр. София 1.477 кражби, отъ които сѫ разкрити 47%. Отъ 1 януари 1933 г. до 31 юли 1933 г. сѫ били извѣршени 779 кражби, отъ които разкрити 398, следователно 51%. Това е при сѫществуването още на децентрализираната криминална служба. Отъ 1 август 1933 г. започва дейността на централизираната криминална служба. За този периодъ, отъ 1 август 1933 г. до края на годината, сѫ извѣршени 1.000 кражби въ София, отъ които разкрити 565, или 56.5%. Виждате, че процентътъ се покачва. Презъ 1934 г. отъ 1 януари до 12 мартъ т. г., докогато имаме сведения, въ гр. София сѫ били извѣршени 473 кражби, отъ които разкрити 337, или 71%. Вие виждате, следователно, че това централизиране на криминалната служба при Дирекцията на полицията вече дава своите голѣми резултати и нека се надѣваме, че занапредъ ще даде още по-голѣми резултати.

Г. г. народни представители! За да се достигнатъ тия резултати отъ органите на полицейската властъ, тия добри резултати, бихъ казалъ азъ, единственото условие за това не е само системата, не е само реформата, която ние направихме. Има и другъ единъ много сѫщественъ и много важенъ елементъ — това е живиятъ елементъ, това сѫ органите на полицейската властъ и тѣхните подборъ, които съ своята деятельност и съ своята преданостъ къмъ службата, подъ строгия надзоръ, подъ който сѫ постаратъ, сѫ довели до тия резултати. А това, г. г. народни представители, се дължи единствено на желанието, на стремежа, на целта, която вѫтрешната политика на Народния блокъ следва — да възстановява все по-голѣма и по-голѣма законностъ въ тази страна, да създава все по-голѣми и по-голѣми гаранции за свободата, за гарантиране живота и имота на гражданина.

Е добре, г. г. народни представители, ако въ това отношение ние имаме тия резултати, които системата, заедно съ живия елементъ, съ органите на полицейската властъ, тоя самоотврѣженъ органъ, който излага на рисъкъ своя животъ, за да може да запази живота, имота и свободите на гражданите, сѫ дали, очевидно, ние не можемъ, освенъ да бѫдемъ доволни отъ това, което е било извѣршено до този моментъ.

Г. г. народни представители! Вие слушахте днесъ отъ тази трибуна критикъ, които бѣха отправени къмъ днешните полицейски органи. Но можахте ли вие отъ всички факти, които бѣха изнесени тукъ, да извадите заключение, че днешната властъ може да бѫде характеризирана така, както въ миналото спокойно сме могли да характеризираме властта, като една властъ, която си служи съ органите на полицията, за да извѣршва насилия, за да провежда своите политически разбириания; която не използва органите на полицията само като пазители на реда и законността въ тая страна, а ги използва и за своя партитни, политически попълзвания? Не, г. г. народни представители! Вие можете да признаете, заедно съ мене, че тукъ-таме нѣкой органъ на полицейската власт е превишилъ своите права, . . .

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Престаралъ се е.

Х. Манафовъ (д): . . . че е излѣзълъ изъ рамките на онова, което му е позволено като органъ на властта. Това вие можете, заедно съ мене, да го признаете, но вие не можете да не признаете, така сѫщо, че днешната вѫ-

трешна политика може съмъло да бъде характеризирана като такава, която си служи съ органите на полицейската власт само за защита общите интереси на гражданините, за запазване реда въ страната и за защита на цълокупните интереси на тая държава.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): По-скоро на партията, която управлява.

Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Вие не можете да не сте констатирали, че дейността на органите на полицейската власт днес се характеризира и съ другъ единъ белегъ: че тя е въ унисонъ съ големите интереси на нашия народъ, на нашата държава, на нашата нация; че органите на полицейската власт днес съ въ услуга на истинските интереси на българския народъ; че тъ съ поставени, за да улеснятъ всички стремежи, които общата държавна политика си е поставила вънъ. Въ това отношение, г. г. народни представители, не съществува онова раздвоение, онова разногласие, което въ миналото сме констатирали между тенденциите на външната политика и разбиранията на ония, които упражняватъ полицейската власт въ страната. И заради това ние можемъ днес да се похвалимъ не, а да се гордимъ, че живеемъ въ едно време, когато съ поставени въ унисонъ и вътрешни, и външни интереси на нашата страна.

Г. г. народни представители! Отъ тази трибуна днесъ бъха четени редица сведения за резултатите отъ последните общински избори. Бъха изнесени и данни, съ които се целъше да се установи, че вътрешната политика въ нашата страна чутъли не е врагъ на нашето самоуправление. Данните за получените гласове бъха обявени отъ тая трибуна чутъли не като такива, които не отговарятъ на действителното положение, които не съ сходни съ истината и като едни данни, нагласени за цели политически. Тия атаки бъха изнесени отъ оная страна, която очевидно въ миналото си е служила съ нагласяване на подобни данни и затуй се мисли, че Министерството на вътрешните работи и днесъ, както въ миналото, върши същото нъщо.

Но, г. г. народни представители, поне единъ отъ ония господи, които изнесоха тукъ данни и искаха да обявятъ официалните за неистински, за невѣрни, изнесе ли доказателства предъ васъ, за да установи неистинността на нѣкои цифри? Тукъ, въ Народното събрание, можеше да бъде донесено и прочетено едно удостовѣрение отъ съдилищата за получените гласове. Но очевидно, за целта, която се гонише тукъ отъ тая трибуна, никой не е могълъ да се снабди съ такова удостовѣрение, защото, г. г. народни представители, окончателните данни, които публикува Министерството на вътрешните работи, съ точно отражение на резултата отъ изборите. Ония, които се надѣваха, че съ обединили около себе си, като центъръ, довѣристо на българския народъ, че българскиятъ народъ е тръгналъ следъ тѣхъ, а останаха изненадани отъ резултата, който не съответствува на тѣхните очаквания; сния срѣди, за които резултатътъ отъ изборите донесе униние, на които българскиятъ народъ даде шамаръ — тъ не можаха да изнесатъ тукъ никакви доказателства за невѣрността или тенденциозността на съденията, дадени отъ Вътрешното министерство. Г. г. народни представители! Тъ не можаха да ви дадатъ доказателства затова, защото отъ истинността на тия данни стана явно, че групировките, които управляватъ страната и които съставляватъ Народния блокъ, въ всичките негови поделѣния, съ получили големото число отъ гласовете на нашите избиратели. Тъ не можеха да ви докажатъ, че днешното управление е въ малцинство, че то не се ползва съ довѣрието на българския народъ. И понеже не можеха да ви докажатъ това, тъ си служеха съ общи фрази, съ които атакуваха данните, за които става речь. Но когато, г. г. народни представители, стана явно, че онзи който цитираше данните, е събрали къмъ гласовете, дадени за общински съветници, и гласовете, дадени за училишни настоятели, и така получената цифра представяла предъ българския народъ, предъ обществото, като цифра за лейстително получените гласове отъ неговата партия въ тия избори само за общински съветници, очевидно е, че тая цифра нѣма да се схожда съ истинската цифра, защото тя съдѣржа двойно броени гласове въ селата, кѫдето съ произведдани избори за общински съветници и училишни настоятели.

Очевидно е при това положение, че тия данни, които бъха процитирани тукъ, не могатъ, освенъ да ни доведатъ до едно убеждение — че алармата около неистин-

ността на цифритъ, които бѣха дадени като резултатъ на селско-общинските избори, произведени напоследъкъ, бѣше създадена отъ опозицията, за да има една стрела срещу днешното управление.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Само че и правителствени партни ги отрекоха — и либерали, и радикали.

К. п. Цвѣтковъ (д): Всички книжа съ изпратени до окръжните съдилища. Или те е страхъ да отидешъ въ съдилищата?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не ме е страхъ, но и либерали, и радикали ги отрекоха.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Полицията само не ги отрича.

Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Азъ нѣма да ви цитирамъ подробно получените гласове отъ различните партии въ различни времена, когато съ били произвеждани избори за селско-общински съвети, както и за народни представители. На едно, обаче, мога да ви обърна вниманието: че онова, което се стремѣше г. Апостоловъ отъ тая трибуна да установи, мене ми се чини, че не можа да го установи. Той не цитира данни за гласовете, получавани отъ Демократическия сговор презъ тогавашното управление, защото той забеляза въ тия данни постепенното намаляване на гласовете, докато се дойде до 1931 г., когато той получи, бихъ казалъ, едно незначително малцинство въ нашата страна, бидейки на властъ.

Но, г. г. народни представители, това, което е типично за изборите, произведени напоследъкъ отъ властта на Народния блокъ, то е, че около тия избори нѣма оплаквания за насилия, за произволи, за фалшивки, за открадване на бюллетини, за открадване на цѣли кутии, за подпалвания на избирателни урни.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): За чупене на лампи.

Х. Манафовъ (д): Нѣма оплаквания нито по време на изборите, нито отъ тая трибуна сега.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Въ Кумарица оня денъ съ откраднати изборните книжа.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кога въ Кумарица?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Пресата, мисля, го съобщи.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): А, мислишъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кога — на 18 февруари?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Намѣрили книжата въ чекмеджето на секретарь-бирника.

Х. Манафовъ (д): Докато по-рано при произвеждане на всички избори постъпвала съ купоге оплаквания за извършени насилия, фалшивки, кражби на бюллетини, за обисквания на избиратели и за отнемане на бюллетини, докато, казвамъ, въ миналото тия оплаквания бѣха извѣрдено много, днесъ съвсемъ не е така. Да не говоримъ, че никакви оплаквания не съществуватъ. Има единични случаи нѣкѫде...

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Е, така кажи! Браво!

Х. Манафовъ (д): ... станало нѣщо случайно — само за такива случаи може да се говори. Г. д-ръ Димитровъ! И моята мисъл е тамъ. Мене не ме е страхъ, че се явяватъ единични случаи. Мене ме е страхъ отъ една система на фалшивки и кражби, на изнудване въот на българския избирател. Ето, отъ това ме е страхъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Нали знаешъ — апетитъ има.

Х. Манафовъ (д): А днесъ тенденцията на вътрешната политика е тъкмо противната: да се установи истинското разбиране, истинското чувство, истинскиятъ вотъ на българския народъ, на българския гражданинъ. А щомъ тя е такава, тя е неатакуема, заради това, защото на всички злосторникъ ще му намѣримъ мястото, ще го пратимъ тамъ, кѫдето тръбва да върви, щомъ е извѣршилъ престъпно дѣление, щомъ не е отговорилъ на службата, която е тръбвало да изпълни. Но когато тенденцията на властта

е бивала да създава такива фалшификации, тя очевидно заедно съ това ще покровителствува извършителите като големи герои на политика, която се провежда, както прави въха миналите управления.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Ръкописка) Да живееш!

Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Хвърли се упръкъ, че чутъ-ли не органитъ на Вътрешното министерство съ врагове на самоуправлението, че Вътрешното министерство си служи съ сръдства, които целят постепенно разтурване на общинските съвети, за да се постигнат известни партийни надмошия. Въ това отношение, г. г. народни представители, се хвърля единъ упръкъ от оратора на така нареченото „народно социално движение“, който искаше да изнесе отъ тая трибуна, че днешната власт не позволява на опозиционеръ кметъ да кметува, че тамъ, където тя констатира опозиционеръ-кметъ, стреми се съ всички сили, съ всички сръдства да разтурят общинския съветъ. Г. г. народни представители! Не предполагамъ това „социално народно движение“, което съмъта, че е облъло съ влиянието си повсеместно българските села и градове, че българскиятъ народъ повсеместно върви съ него, че то се радва на едно големо довърие и е получило едно големо число гласове въ последните избори и миналото, да има въ България, отъ 3.000 селски общини, само въ 3 селски общини кметове, защото само 3 общински съвети въ България съ опозиционеръ кметъ съ разтурени.

Г. г. народни представители! Всички, които сме възхновени отъ демократическиятъ разбириания, имаме дългъ да намеримъ сръдства, за да стабилизирате селските общини, да стабилизирате самоуправлението у насъ. Въ това на да стабилизирате самоуправлението у насъ. Въ това на правление ще тръбва да потърсимъ сръдства, за да създадемъ тоя стабилитетъ на общините. Измежду за създадемъ тоя стабилитетъ на общините. Измежду за задача е отбележана и тя се преследва. Не искамъ, г. г. народни представители, да сравнявамъ миналото съ настоящето, но за да мога да извадя аргументъ за онай мисъл, която искамъ да изтъкна предъ почитаемото народно представителство, че тръбва да направи това сравнение.

Отъ тая трибуна вие чухте, че на м. февруари т. г. съ били произведени избори въ около 2.000 и нѣколко селски общини. Следователно, въ около 1.000 селски общини изборите съ били произведени по-рано, ерго общинскиятъ съветъ въ тъхъ съ били разтурени преждевременно и затова не съ произведени въ тъхъ избори заедно съ последните общи селско-общински избори.

Добре, г-да, но вземете данните на Вътрешното министерство отъ времето на Демократическия говоръ, за периода отъ 1 мартъ 1928 г. до 1 мартъ 1930 г. — единъ периодъ, въ който се извършиха селско-общински избори, и вие ще видите, че въ тоя периодъ отъ време е имало разтурени 934 селски общински съвети, при една власт, която изхожда отъ една партия. А нека не отричаме, че и това обстоятелство има своето големо значение за стабилитета на селските общински съвети.

Г. г. народни представители! Вие виждате, че въ това отношение, при тия условия, при които управлението на Народния блокъ е живъло, все пакъ то не е направило никакво прекалено въ сравнение съ онова, което направи Демократическиятъ говоръ, че то е направило за разтурянето на общинскиятъ съвети нищо повече отъ онова, което въ миналото е било направено. И, следователно, тия упръкъ, който отъ тая трибуна бѣ направенъ, съмътъ, е единъ упръкъ къмъ нашата политическа действителност, на който не заслужава да се отдава онова големо внимание, което искаха да му отдадатъ нѣкой г. г. оратори отъ трибината.

Но, г. г. народни представители, азъ отивамъ по-нататъкъ, за да изтъкна предъ почитаемото Народно събрание и друга една дейност, която органитъ на Вътрешното министерство съ извършвали и която, забележате това добре, е една дейност, за която едва наченки има само въ миналото, преди управлението на Народния блокъ.

Властвата, изхождаща отъ днешната управляваща групировка, чувствува, че вътрешната политика на страната тръбва да биде обрънта и къмъ друго едно направление — и то да биде обръната сериозно — именно къмъ всеобщо ефикасно подпомагане на бедствището на население въ насъ. Докато въ миналото, г. г. народни представители, до 1 юли 1931 г., управлението на Демократическия говоръ е дало помощи само на 11 населени пункта въ размѣр на 4.050.000 л., отъ 1 юли 1931 г. до днесъ, следователно само за 2½ години, управлението на Народния

блокъ е дало такива помощи за подпомагане населението на 285 населени пункта, въ размѣр на 27.695.000 л.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

Р. Василевъ (д. сг): Отъ фонда ли това?

Х. Манафовъ (д): Отъ фонда.

Р. Василевъ (д. сг): Той бѣше току-що основанъ през 1930 г.

Х. Манафовъ (д): Не, въ 1928 г.

Р. Василевъ (д. сг): Законътъ се прие въ 1930 г.

Х. Манафовъ (д): Моля, моля, знай много добре. — За трапезарии на повече отъ 200 населени пункта съ били дадени 2.418.000 л.; гладувашото население е било подпомогнато въ повече отъ 100 населени пункта съ пари, въ размѣр на 2.927.000 л., и въ повече отъ 500 населени пункта съ 3.058.000 кгр. пшеница. Това, г. г. народни представители, характеризира и въ друго едно направление вътрешната политика на Народния блокъ, а тя е — всеобщо подпомагане на всички, които се нуждаятъ, особено въ времена като днешните, при тази осъждаща на сръдства, при тази винеща стопанска криза.

Г. г. народни представители! Все въ духа на подпомагането и за създаването на една социална правда въ нашата страна върви и дейността на така нареченото Комисарство по продоволствието, което се ръководи все пакъ отъ Вътрешното министерство. Азъ, г. г. народни представители, бихъ могъл да ви дамъ редица данни, за да видите въ какви големи и осезателни размѣри Комисарството по продоволствието при Министерството на вътрешните работи е ограничило спекулата въ нашата страна и е дало за нашето население-консоматоръ едини ползи, които бихъ могъл да се изчислятъ на повече отъ нѣколко стотици милиона лева. Ако, г. г. народни представители, само за една година отъ намалението цената на захарта, при една вътрешна консомация отъ 24 милиона килограма, е дадена на населението една полза въ размѣр на 120 милиона лева, вие можете да си представите какви огромни спестявания на нашия консоматоръ съ били извършени въ това направление. Следователно, Вътрешното министерство съ своята политика и въ това направление върви въ насоки да подпомогне българския гражданинъ, билъ той отъ село или отъ градъ, да му даде възможност да се снабдява съ всичко което му е необходимо, за по-малко сръдства, отколкото това се изисква преди

Н. Паждаревъ (д. сг. Ц): Остана само на демократите да говорите, г. Манафовъ.

Р. Василевъ (д. сг): И на насъ — ние слушаме.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): И Радикалната партия е застъпена:

Х. Манафовъ (д): Г. г. народни представители! Азъ посочихъ тъзи данни, за да характеризирамъ вътрешната политика въ нашата страна. Дадохъ ги и се надявамъ, че отъ тъхъ за народното представителство става ясно, какво въ всички области, въ всички отрасли, въ които органитъ на Вътрешното министерство е тръбвало да действува като публична власт, тъкъ съ действували, и то съ единъ успѣхъ, който се характеризира съ ония данни, които азъ ви дадохъ. И въ областта на умиротворението на страната, и въ областта на преследването и ограничението на престъпността, и въ областта на самоуправлението и даването възможност на българския народъ свободно да проявя своята воля, и въ областта на благотворителността и на помощната акция, която Вътрешното министерство е тръбвало да даде на нашия народъ, всичко е дадено и резултатите отъ това направление на нашата вътрешна политика ние ги виждаме налице.

Г. г. народни представители! Преди да слѣзъ отъ тази трибуна, азъ има да се занимая още съ единъ въпросъ, който днесъ е сложенъ на обществената трибуна въ насъ за разглеждане. И понеже той засъга вътрешната политика, понеже той изхожда отъ известни предпоставки на вътрешната политика, азъ съмътъ, че тукъ му е мястото да бѫде засегнатъ. Г. г. народни представители! Днесъ въ нашата страна, следъ като общата държавна политика на мѣри и морални и материали сили въ себе си да ограничи злото, което отъ лѣво се развива и може да го парализи-

зира и да го постави във едно положение то да вегетира, ние наблюдаваме издигането на други обществени сили, които създават не малко грижи за всички ония, които, съмѣтамъ азъ, мислят демократически и които иматъ предъ очи запазването на днешния парламентаренъ строй. Напоследъкъ въ пресата и отъ известни политически течения въ нашата страна започна пропаганда въ това направление; напоследъкъ въ пресата се издига въпросът за така наречената сила личност, за така наречената сила власть и около този въпросъ за сила власть и за сила личност се развиват всевъзможни теории отъ различни страни. Едни, убедени, че силната власть не е друго, освенъ така наречената сила личност, застапана въ центъра на управлението, създават теорията за чрезмѣрното засилване на изпълнителната власть не, а теорията за абсолютната самостоятелност на изпълнителната власть.

Г. г. народни представители! Нѣма защо да кремъмъ, че така нареченото „народно социално движение“ се движи и ржковено отъ идеята за сила личност, че то отъ личността създава единъ идолъ. И тогава азъ — лично за себе си казвамъ — не мога да разбера какво народно движение може да бѫде това, което иска да убеди българския народъ, че той ще трѣбва да обиди това отъ своите права, за да ги даде всичките на една сила личност. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Народно движение за сила личност не може да съществува. Едното се отрича отъ другото. Народно движение, вдъхновено отъ идеята народът да се откаже отъ себе си, да се откаже отъ онова, което е извоювано съ вѣковни борби, да се откаже отъ своята управителна функция въ тая страна — азъ това народно движение не го разбираамъ. Това не е нищо друго, освенъ една група хора, които идеализиратъ личността и искатъ да я издигнат до степень, щото тя да олицетворява въ тая страна всички права за съмѣтка на другия факторъ — на народа. И когато така се постави въпросът, очевидно, разбирането на тая политическа групировка не може да бѫде едно народно разбиране, а това е едно разбиране за диктатура, днесъ малко прикрита, днесъ търсейки формитѣ на парламентаризма, но утре създавайки предпоставките за една тирания, отъ която българскиятъ народъ днесъ има най-малко нужда.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

Х. Манафовъ (д): Азъ завършвамъ, г. председателю!

Г. г. народни представители! Все въ духа на идеята за силната личност днесъ е създадена една психоза въ нашата страна и заради това умбрени елементи — не само това, културни елементи, бихъ казалъ азъ, демократически настроени елементи въ нашата страна, като чели търсятъ нѣкаква форма на управление, които да може да замѣти идеята за силната личност; противопоставяте идеята за създаването на една сила власть на идеята за създаването на една сила личност — което не е нищо друго, освенъ диктатура. Вие знаете напоследъкъ стягите на г. д-ръ Джидровъ, . . .

Д. Ачковъ (нез): И той се страхува като тебе.

Х. Манафовъ (д): . . . които, действително демократически настроенъ, търси формата на управление въ нашата страна, които да даде на онзи, които седи начело на управлението — изпълнителната власть — едни права, които да го откажнатъ отъ контролата, отъ влиянието, отъ зависимостта не, ами отъ съотношението между изпълнителната власть и законодателната власть. Г. г. народни представители! Г. Джидровъ иска изпълнителната власть да бѫде независима отъ законодателната. Той иска изпълнителната власть да не отговаря предъ Парламента, а да отговаря предъ другото. Предъ кого? Ето конституционно поставянетъ въпросъ; предъ кого изпълнителната власть трѣбва да бѫде отговорна?

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Конституцията го казва — царътъ.

Х. Манафовъ (д): Да, конституцията го казва. И когато конституцията го казва, азъ ще кажа, че системата, които препоръчва г. Джидровъ намъ — да отговаря изпълнителната власть не предъ Парламента, а на друго място — е една система, която е въ противоречие съ нашата конституция. Ето кое искамъ азъ да кажа. Защото ние не можемъ да се върнемъ назадъ къмъ системите на неограниченъ монархии, безъ което не можемъ да намѣримъ срѣдство, за да задоволимъ това искане на г. Джидрова. Но, г. г. народни представители, намъ ни се препоръчва и друга една рецепта отъ единъ голѣмъ нашъ ежедневникъ — отъ в. „Зора“. Намъ ни се казва: вие можете да

разрешите проблемата и ще я разрешите, като съсрѣдочите властта въ рѣжетъ на министъръ-председателя, като създадете отъ българския министъръ-председателъ единъ министъръ-председателъ, който се ползува съ правата, съ влиянието и значението, което има английскиятъ министъръ-председателъ, и тогава всичките злини въ тая страна ще се избѣгнатъ.

Не, г. г. народни представители, азъ съмѣтамъ, че всичките тѣзи теории, всичките тѣзи начини да се наѣмѣтъ срѣдство, за да се създаде сила власть, сѫ палиативни; тѣ не съответстватъ нито на нравите, нито на схвашанията, нито на чувствата на българския народъ. Има само едно срѣдство, за да бѫде една власть въ нашата страна сила — това срѣдство е тая власть да има голѣмото довѣрие на българския народъ. Само оная власть, които може да обедини това довѣрие около себе си, само оная власть, които може отъ името на народа да управлява тая страна, които може срещу гениалността на диктатора и силната личност да издигне творчеството на народа, които може да създаде не — да предизвика скритите сили на нацията да дойдатъ да я подпомогнатъ въ извршването на онова, което е необходимо за управлението на държавата, само тая власть въ рамките на законността може да бѫде една сила власть.

И ако днесъ ние трѣбва да повдигнемъ нѣкакъвъ въпросъ, все въ врѣзка съ така сложните проблеми въ нашата страна, това е въпросът за създаването на единъ избирателенъ законъ, който ще гарантира българския избирател и срещу издавателствата на властта, и срещу насилията на политическите групировки, и срещу кражбите и фалшификациите — единъ законъ, който ще зале възможностъ на българския народъ свободно да проявява своята воля, който ще даде възможностъ на българския народъ да създаде въ тая страна една истинска демокрация. Само тогава може да се създаде въ нашата страна една сила власть. И понеже днешното управление, имайки предъ видъ всички сведения за последното свободно проявление на волята на българския народъ, се ползува съ това голѣмо довѣрие, всичките теории около въпроса за силната власть, създадени отъ опозицията, за да хвѣрля стрели срещу днешното управление, сѫ само козове за партизански домогвания, а не сѫ доброжелателни съвети и пожелания къмъ този народъ и къмъ тая държава.

Ето защо, г. г. народни представители, така схваната вѫтрешната политика, така разбрана българската демокрация, така почувствува моралната сила на властта, само възъ основа на голѣмото довѣрие на народа управлението на Народния блокъ може да създаде и здрава, и сила власть въ тая страна, и да се справи съ всички проблеми. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството).

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Аврамъ Аврамовъ.

Д. Ачковъ (нез): Сега бай Аврамъ ще ви каже дали е така.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не е гласувано да се продължи заседанието.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля да се продължи заседанието до 12 ч.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които сѫ съгласни да се продължи заседанието до 12 ч., моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранietо приема.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Разглежда се бюджетопроектъ на Министерството на вѫтрешните работи и на народното здраве. Бюджетопроектъ на администрацията и полицията, както ни е представенъ, не се различава почти въ нищо отъ досегашния, освенъ по това, че е намаленъ съ около 3.000.000 л. Но гледайки какъ се е движилъ този бюджетъ отъ 10 години насамъ, ние виждаме, че бюджетът на полицията се увеличава силно, за съмѣтка на бюджета на народното здраве. Така, въ 1922/1923 г. бюджетът на полицията е билъ 149 miliona лева; въ 1923/1924 г. — 166 miliona лева; въ 1925/1926 г. — 291 miliona лева за полицията и 176 miliona лева за Народното здраве. Или, иначе казано, бюджетът на полицията като си е поченъ за насъ, защото ти ще пази реда и тишината въ България, ще пази живота на народа!

Представениетъ бюджетопроектъ на полицията е 240 miliona лева, съ едно намаление отъ 3 miliona лева, а бюджетът на народното здраве е 175 miliona лева, при

положение, когато болеститъ въ страната, споредъ официалните статистически данни, ежегодно се увеличаватъ, когато ежегодно боледуватъ у насъ само отъ туберкулоза 150.000 български граждани.

Не знай дали всичко, което се каза тукъ, е върно. Не мога да призная като достовѣрни известни факти, които се изнесоха тукъ, но не мога пъкъ и да не призная, че каквото щемъ да приказваме отъ тая трибуна, политика на Народния блокъ по вътрешното управление на страната не отговаря на действителността, която днесъ съществува, не отговаря на желанията на българския народъ.

Вие, г-да, не можете да се оправдате съ това, че въ миналото ставали издевателства, а днесъ били намалени. Фактътъ, че ставатъ такива, е доказанъ, и затова не можете да се оправдавате. Когато запитали българина Георги Димитровъ въ съда въ Лайшингъ: „Имаше ли натискъ върху Васъ отъ полицията?“, той отговори: „Да, полицията ме гледа нѣкакъ си съ криво око“. Значи, въ европейския свѣтъ се смята, че когато полицията гледа човѣка съ криво око, или накриво, тогава има насилие върху съвѣтства. У насъ, обаче, докато не му строшатъ ребрата съ полицейския участъкъ, докато не го слушатъ съ слушалка дали е живъ, дотогава не може да се каже, че има насилие отъ полицията!

Виждамъ, че се даде по тоя бюджетъ всѣки ораторъ да говори по единъ часъ, а оная вечеръ, когато се прокарда ваше бюджетъ на Министерството на земедѣлието, за съжаление, не ни се позволи да си кажемъ думата по всички негови пера.

A. Буковъ (з. Ст. В.): Затова сега министърътъ на земедѣлието е дошелъ да те чуе.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Същата вечеръ не се позволи да се говори повече отъ 20 минути.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): То не е голѣма беда. Министерството на земедѣлието е дребно министерство: бюджетътъ му е по-малъкъ отъ бюджета на Министерството на вътрешните работи, и значението му.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Г. г. народни представители! Отъ думи до дѣла има доста разлика. Да се говори отъ тая трибуна, особено отъ оная страна (Сочи говористите), таа трибуна, съществува за редъ и законностъ, това, струва ми се, и да се настояща за твой защото фактътъ съ ясни и налице.

A. Буковъ (з. Ст. В.): Още не сѫ забравени.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Отъ Цанковата група излѣзоха тукъ да говорятъ, и то така, че ако се чуе това долу, ма-тата сигурно ще каже: „Тия хора сѫ се очоѣчили и сѫ станали ангели Божии.“ А въ действителностъ какво бѣше? станали ангели Божии. А въ Горна-Гйонница наврѣзаха 84 човѣка и ги убиха на селския мегданъ.

Г. Калъповъ (д.): Кой?

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Деветоюнцитъ и ония, които сѫ участвуваха заедно съ тѣхъ. (Оживление)

Г. Калъповъ (д.): То вече е история.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Това може да е история, но този, който е вършилъ това, нѣма моралното право да излѣзе тукъ да дава напѣтствия, защото той още е кървавъ. Това е моето разбиране. — 84 селяни, свързани, се избиватъ, а сутринъ глашатъ вика: „Нека всѣки дойде да си вземе жертвата“. Отъ тѣзи 84 души единъ остава живъ. Куршумътъ минава подъ езика му, човѣкътъ пада живъ. Куршумътъ минава подъ езика му, човѣкътъ пада живъ. Но днесъ е живъ и описва мѫчителното положение, което е преживѣлъ. Човѣкъ не може да помисли, че тогава тая нещастна земя се е управлявала отъ човѣци, отъ човѣшки сѫщества съ разумъ и съ претенции на хора съ голѣмо образование, на хора съ висша култура.

Й. Василевъ (д.): Сега сѫ се преобразили на ангели! Тогава сѫ били дяволи.

A. Буковъ (з. Ст. В.): Басе Авраме! И Апостоловъ, който говори, е отъ тия герои. Той дава хората въ Дунава съ шлепове.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Какво по-лесно отъ това да намѣришъ своята жертва вързана и да я убиешъ! Азъ ще на-

зовъ фактитъ съ тѣхните собствени имена. Въ Бѣлоградчикъ, въ с. Бѣлотинци, 17 човѣка, мирни селяни, сѫ били вързани и по сѫщия начинъ избити. Сутринъ пакъ глашатъ викалъ: „Вземете си жертвите!“. Въ с. Бѣло-поле азъ се разговаряхъ съ единъ човѣкъ, който ми разказва следното: „До 1923 г. бѣхъ народнякъ. За тѣрновските събития азъ платихъ 50 билета, за да отидатъ 50 души въ Тѣрново. Имахъ единъ синъ, въ 1923 г. го смѣтнаха за комунистъ и еднофронтовецъ и го убиха. Отъ 1923 г. до днесъ азъ съмъ сдруженъ земедѣлецъ. Мене сѫщо ме вързаха съ още 6 човѣка и ни закараха на заколение. По пътя какво имъ дойде на акъла, петимата човѣка ги надробиха въ наше пристъствие, а тѣ бѣха съ вързани ръце и пранги на краката. Голѣмо нещастие прекарахме, само двама останахме живи по една случайностъ“. Той се казва дѣдо Тома Русевъ. Казва: „Убиха сина ми, убиха и ония, които бѣха вързани и вървѣха заедно съ менъ. Азъ останахъ по една случайностъ живъ, за да оплаквамъ моите старици, защото ме лишиха отъ надеждата и отъ помощта, която щѣше да ми даде на стари години моятъ синъ“.

Отбихъ се, г. г. народни представители, въ друго едно село, името му забравихъ, при бащата на нашия другаръ Камень Петковъ.

K. Краевъ (з. Ст. В.): Отъ с. Чорлово, Ломско.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Дѣдо Петко е старъ човѣкъ, изгубилъ своя виденъ синъ, когото сѫ взели една сутринъ отъ селото и го откарали въ Ломското околийско управление. На втория денъ съобщаватъ въ селото да дойдатъ да си взематъ жертвата. Вината му е това, че биль сдруженъ земедѣлецъ и се ползвашъ съ довѣрие и въ селото, и въ околната. И какво става?

K. Краевъ (з. Ст. В.): На втория денъ на Великденъ сѫ го взели отъ църквата.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Да. — И какво става? Мѫжата на бащата го докарва до положение да ослѣпѣ. Дѣдо Петъръ въ настоящия моментъ е слѣпъ съ двѣ си очи. Покойниятъ му синъ остава жена съ 4 деца. Следъ убийството на мѫжа и жената умира и оставя 4-ти деца, отъ които единъ се оженва — приведенъ зеть — а третъ деца немили-недраги днесъ се скитатъ безъ всѣкаква помощъ и подкрепа откѫдето и да било.

Г. г. народни представители! Цитирахъ тия факти не за да злопоставямъ нѣкого, но да докажа, че следъ като Народниятъ блокъ пое управлението, трѣбва да се покриятъ за ония, които пострадаха въ събитията. Ония, които клаха, бившиятъ режимъ тѣхъ амнистира, възнатгради, а жертвите и днесъ страдатъ немили-недраги. Ето единъ въпросъ, който е зиналъ още и който не е въпросъ партизански. Ще трѣбва да се помогне на всички пострадали. Народниятъ блокъ, когато пое управлението, трѣбва да запълни тая празнота — да подпомогне ония, които сѫ пострадали не по тѣхна вина. Народниятъ блокъ излѣзе съ една платформа, програма по време на изборите, въ която казаше, че въ страната трѣбва да се възстанови миръ и редъ. Азъ не мога да не призная, че следъ като Народниятъ блокъ пое управлението, настѫпи едно примирение, но, за съжаление, още се вършатъ издевателства, още се вършатъ насилия и поругания въ страната.

Й. Василевъ (д.): Я ги опиши!

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Ще Ви кажа. Азъ казахъ, не мога да не призная, че настѫпи известно примирение.

Г. Калъповъ (д.): Работата е, че насилията не сѫ система.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Може да не сѫ система, но единъ случай да има, е достатъченъ. Азъ казахъ, че е настѫпи известно примирение. И ако имате уши да слушате, ще чуете.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): (Къмъ Г. Калъповъ) Може да не е система, но не се наказватъ виноеници.

A. Аврамовъ (з. Ст. В.): Защо трѣбва да си правимъ апострофи тогава, когато се изнасятъ нѣщата такива, каквито сѫ?

Г. г. народни представители! Можете ли вие да отречете, че през настоящия режимъ въ Шуменъ изчезнаха

трима ученици отъ педагогическия курсъ? Не можете да отречете този фактъ. Ние се борихме 8 години безъ сѫдъ и присъда да не се убива човѣкъ; ние продължаваме и днес да се боримъ противъ тѣзи издавателства. Виновниятъ ще го сѫдишъ, ще му наложиши наказание, никой нѣма да се сърди.

И. Василевъ (д): Кой е билъ въ Шуменъ шефъ на полицията тогава?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ще дойда и това да кажа, защото азъ не гледамъ като конъ съ капаци напреде си само, а виждамъ и отстриани какво става. И азъ съжалявамъ, че шефътъ на полицията тамъ, окръжниятъ управителъ, бѣше земедѣлецъ. Азъ не стричамъ това, азъ нѣма да го скрия.

При каква обстановка е станало това безследно изчезване на учениците?

Г. Кальповъ (д): Смѣниха ли окръжниятъ управителъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Смѣниха го.

Г. Кальповъ (д): Сделователно, централната властъ не поощрява тия работи.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. Кальповъ! Азъ не искамъ да влизамъ съ Васъ въ пререкания, но азъ Ви питамъ едно нѣщо: можете ли да се поставите Вие въ положението на она родителъ, който е далъ въ срѣдно училище – своето дете, който може би и последната си стотинка изразходвала да го изучи, заложилъ е ниви, далъ е мило и драго, за да прати своето дете да получи по-голямо образование, за да заеме по-добро място въ обществото, и една вечеръ изчезна детето му навѣки? Азъ Ви казвамъ: поставете се на мястото на този родител и изпитайте горчивината на това нещастие, което му е дошло на главата. Тогава Вие бихте ли казали, че полицията не насырдчава тия работи? Азъ, разбира се, не твърди, че полицията насырдчава тия работи, но полицията бѣше длѣжна, когато ѝ се донесе, че сѫ изчезнали личности, да влѣзе въ своята роля.

Г. Енчевъ (з): Коя полиция сѫдишъ ти – говористската или на блока?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие не бѣхте тѣкъ, за да чуете, г. Енчевъ. Азъ говоря за изчезналите ученици отъ Шуменския педагогически курсъ. Г. г. народни представители! Вие положително не познавате положението. Азъ не искамъ да разкривамъ сега предъ васъ какво е било положението и при какви обстоятелства е станало това изчезване, за да видите, че далечъ не е такава работата, както ви е представена на васъ. Това сѫ били едини деца най-честни, които сѫ се ползвали съ голѣми симпатии и които сѫ били за примѣръ на честност и мораль въ училището. Така е. Тѣ не сѫ позволили нѣкой да дойдатъ на една вечеринка, вследствие на което безследно сѫ изчезнали. Това е фактъ безспоренъ, но тамъ се мълчи!

И. Василевъ (д): Въ името на върховните интереси на държавата.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ако въ името на върховните интереси на държавата почнемъ да избиваме хората по улиците, не знамъ кѫде ще стигнемъ! Въ името на върховните интереси на държавата 8 години се кла българскиятъ народъ и най-после на 21 юни 1931 г. той дойде да каже, че върховните държавни интереси той ги защищава.

Ами кѫде е Кавракировъ – безследно не изчезна ли? Ами кѫде е слугинчето Безценка – безследно не изчезна ли?

Нѣкой отъ мнозинството: Въ Азия!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие казвате, че това не било система, но виждате, че стана система.

К. п. Цвѣтковъ (д): Ами въ Парижъ не отвлѣкоха ли генералъ Кутеповъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Кой гарантира нѣкому, че като потегли да си отиде отъ тукъ въ хотела, нѣма да бѫде грабнатъ и да изчезне безследно?

Г. Кальповъ (д): Въ всѣко общество има злосторници. Въпросътъ е: дали тѣ се поощряватъ отъ полицията. За

Безценка има дѣло, което се гледа преди 3–4 дни, и въновните ги осъдиха по на 5 години.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Полицаятъ Германовъ днесъ е свободенъ и си е полицай. Ще го арестуватъ, ще лежи нѣколко години въ затвора и ще си излѣзе. Наказание може да има, но възмездие трѣба да се даде на родителятъ, изгубили своето дете.

Г. Кальповъ (д): Какво да правимъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Какво ще правите?

Г. Кальповъ (д): Сѫдебната властъ ще трѣба да бди.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Правителството ще трѣба да бди, защото то е длѣжно да се грижи за запазване живота и имота на гражданитѣ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Какво би правило правителството въ Америка, ако бѫде подложенъ на такива атаки?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Какъ ще замълчимъ онова престъпление при Пловдивъ? Като чели Министерството на вътрешните работи не се е добрало до положителни данни. Единиятъ отъ полицайтѣ, които направиха тамъ издавателството, още е на служба. (Възражения отъ мнозинството) Назначенъ е. Азъ имахъ честта да говоря съ господжата на Иванъ Ганчевъ. И тя описва положението таквотъ, каквото е било. Презъ дена покойниятъ ходилъ да тегли пари и изплатилъ нѣкоже каквото изплатилъ. Полицията го вижда – защото нали тя ще пази реда, тишната, живота и имота на хората – скроява му обвинение, че въ неговия чифликъ се намира шайка разбойници и отива въчеръта да обискира чифлика. Ганчевъ се противопоставя. Когато се противопостави, стражаритѣ изнасилили вратата и влѣзли вътре. Скачатъ отъ кревата той и жена му, той взима оръжието, гръмва и наранява единого. Казва имъ: „Нощно време е, оградете кѫщата, пазете ме цѣлата ноќь, сабахленъ елате, но не влизайте сега; не ви знамъ какви сте – дали не сте преоблечени апации“. Жена му се вкаменява, когато почватъ да стрелятъ. Раняватъ го. Когато стражаритѣ усътили, че единъ отъ тѣхъ е раненъ, натоварватъ го на каруца, откарватъ го въ болницата и се връщатъ да претършуватъ всичко – тѣ мислятъ, че Ганчевъ не е раненъ – за да могатъ да замаскиратъ диритѣ, да не става известно това, което е станало. Въ този моментъ жената вика слугитѣ, натоварватъ ранени и мѫжъ на каруца и тя съдѣ на каруцата. Срѣщатъ я полицайтѣ и я питатъ: „Какво карашъ?“ – „Каръмъ съпруга си“. Наново се връщатъ и разгонватъ слугитѣ и една служгина. Единиятъ полицай е повърнатъ на служба, затова, че не била доказана вината му! Азъ ви питамъ: ако се връви въ този пажъ, кѫде ще стигнемъ?

Имате едно убийство въ Джулунцица. Дѣлото противъ убиеца е прекратено по недоказаностъ. Окръжниятъ управителъ съжаляватъ, че не могли да улучатъ д-ръ Димитровъ, който е присъствувалъ на събранието. Единъ окръженъ управителъ съжаляватъ, че целта не е улучена! Човѣкътъ днесъ си е на служба! Ще търсятъ сега виновници! Виновници сѫ ония, които сѫ ранени!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Убититѣ и раненитѣ сѫдятъ!

К. п. Цвѣтковъ (д): Това сѫ приказки, че окръжниятъ управителъ съжалявалъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Съжалявалъ, че д-ръ Димитровъ билъ на събранието и целта не била постигната – да убиятъ и него.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Стреляха срещу мене, а убиха човѣкъ до мене.

И. Василевъ (д): Тогава е било страшната седмица

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие сте интелигентенъ човѣкъ! Апострофътъ Ви не е на място.

И. Василевъ (д): Презъ страшната седмица трѣба да има общественъ миръ. Събрания не се позволяватъ

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Малко ли сѫ издавателствата на полицията? Въ Шуменъ – разтурено събрание, въ Ломско – сѫщо, въ Стражица – убийство. При тия факти, може ли да се каже, че полицията не върши системно лоши работи?

И. Василевъ (д): Въ „Утро“ и „Дневникъ“ има много произшествия.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Да ви напомня ли случая съ мене, за който дадохъ питане до г. министра на външрението? Явява се единъ полицай при мене и казва: „Ти какво търсиш тукъ?“ Тежко и горко на българската държава, ако остане полицаят да напътствува кой политически деятель какво разбиране тръбва да има, ако остане полицията да опредѣля разбирането на българския народъ!

Г. Калъповъ (д): Това не е система, защото въ Бръзникъ Ви спаси полицията, г. Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ признавамъ напълно. И тръбва да благодаря въ много случаи на добросъвестността на отдѣлни полицаи, какъвто бѣше слуята въ Бръзникъ. Не мога да не отбележа това, и дори да го отбележа съ радост. (Възражения отъ мнозинството)

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Шомъ тия факти, които изнасямъ, можете да ги наречете дребни, тогава тръбва хората да почнатъ да се избиватъ, за да кажете, че е система!

По този случай азъ си спомнямъ една приказка. Турскиятъ султанъ го бръснѣл единъ бръснаръ 16 години подъ редъ. Султанът ималъ обичай, като се сближи нѣкогъ съ него, въ две години да го направи голѣмъ човѣкъ. Единъ пѣтъ бръснарътъ, като го бръсналъ, оставилъ го съ половина брада. Султанът му казалъ: „Твоятъ животъ е въ моите рѫце — какво правишъ?“ Бръснарътъ му отговорилъ: „Хората, които сѫ при тебъ две години, правишъ ги голѣми хора, а азъ те бръса 16 години и още не си ме направилъ голѣмъ човѣкъ“. — „Ще те направя още утре валия въ Одринъ“. Отива бръснарътъ валия въ Одринъ и излиза изъ града. Въ това време минава една погребална процесия. Като най-голѣмъ въ града, той казалъ: „Нека спре процесията!“ Не искать да спратъ, казватъ му: „А бе, ефенди, това е погребална процесия“. — „Не, ще спрете!“ Спиратъ. Тогава бръснарътъ-валия се наредълъ надъ ухото на мъртвеча и казалъ: „Иди какъ на онзи свѣтъ, че бръснарътъ е мютесарифъ, намѣстникъ на царя въ Одринъ.“ И ние ще дойдемъ до положението да отидемъ да кажемъ на мъртввците да кажатъ на онзи свѣтъ, че българската полиция иска да напътствува политическото съзнание на българския народъ! Полицията нѣма друго предназначение, освенъ дѣлга на изпълнението си.

Г. Говедаровъ (д. сг): Изпълнението на дѣлга си, не дѣлга на изпълнението!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): За съжаление, у насъ това се върши. Върши се вчера, върши се днесъ, ще се върши и утре.

Още нѣколко лафа за военното положение. Азъ се чудя, защо у насъ, които сме свободна страна, тръбва да има още военно положение въ известни окрѣзи.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Върху този въпросъ сериозно тръбва да се замисли правителството.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Или сме размирна страна, или, ако има миръ въ страната, не може да държимъ още военно положение. И азъ моля г. г. народните представители сериозно да погледнатъ на този въпросъ. Тамъ по-други закони действуватъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Само въ два окрѣга е.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Може да е и въ единъ окрѣгъ, може да е и въ едно село, но не можемъ да държимъ военно положение толкова години противъ законите на България. Толко зъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Кой законъ забранява това?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Конституцията забранява.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Може законите да не забраняватъ, но конституцията повелява ли?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тази вечеръ въ в. „Миръ“ има уводна статия отъ Михаилъ Маджаровъ — даже той плаче за конституцията.

З. Димитровъ (д): Той византийствува много.

Нѣкой отъ мнозинството: Той не позволява и царската свадба!

К. п. Цвѣтковъ (д): Михаилъ Маджаровъ бѣше на властъ, стоеше на тия банки тукъ и търпѣше военно положение.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Съ грѣховетъ на минали управления недейте се оправдава.

К. п. Цвѣтковъ (д): Не се оправдавамъ.

Председателствующъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Говори се за избирателната система, която съществува днесъ у насъ, че тръбвало да се измѣни. Вие можете да измѣните системата както искате, но не направите ли, не осъществите ли едно, тя ще бѫде изкълучена. Ние сме съгласни каквато щете система да въведете, но искаме да се премахне всъко насилие надъ съзнателното на българския граждани.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Системата по окрѣзи да даватъ. Тя е добра.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Щомъ премахнете насилието, не знамъ дали пѣснитъ, които се пѣха, ще бѫдатъ истински.

И. Василевъ (д): Азъ не знамъ да е имало избирателъ, който да е ходилъ при председателя на изборното бюро да си пустне бюлетината и да е билъ битъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ти нишо не знаешъ. Твоята прилика на единъ езичникъ, който билъ на 73 години; оттака се покръстилъ минали 3 години и като го попитали на колко години е, казалъ, че е на 3 години. Та и твоята работа ще излѣзе такава! Премахнете всъко насилие надъ съвѣтъ на избирателя и вие ще имате истински изразеното довѣрие на българския народъ-избирателъ.

Говори се за резултатите отъ общинските избори. Азъ ви гарантирамъ, че тия резултати не сѫ искрени, защото на едната страна се даватъ повече гласове, а на другата страна се отнематъ. Нѣма го сега тукъ г. Гиргиновъ да го запитамъ оня денъ въ Шуменъ кой го посрещна.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Има фотография — саме чалми!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Какъ сѫ дошли тия нещастници тамъ да го посрѣщатъ, знае се. Та нека ние да не надуваме цифритъ за резултатите отъ общинските избори, нека да не казвамъ, че Народниятъ блокъ ималъ пълното довѣрие на българския народъ. Общинските избори не сѫ мѣрило, тѣ не могатъ да покажатъ кой какво довѣрие има въ българския народъ, защото има чиновници назначени, има кантонери назначени, има брадва, взета отъ горския стражарь, има полицейски стражарь, па има и тайни полиции.

К. п. Цвѣтковъ (д): Сговорътъ нѣмаше ли ги на 21 юни?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Имаше ги и Сговорътъ, но недейте мисли, че участъта на Народния блокъ ще бѫде по-добра отъ тази на Сговора.

К. п. Цвѣтковъ (д): Ако не бѫде, ще си отидемъ така, както той си отиде.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Недейте се осланя на цифритъ, които сѫ дадени.

К. п. Цвѣтковъ (д): Тебе те е страхъ да не паднешъ, затова отиде въ опозиция!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Мене не ме е страхъ, господине. Щомъ пѣтътъ, изъ който сте тръгнали, е заприщенъ, изъ него пѣтъ не се върви.

К. п. Цвѣтковъ (д): Тази пѣсень отъ 50 години се пѣ отъ тия, които сѫ въ опозиция.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Слава Богу, пъе се, но вие не ѝ чувате гласа. Българският народъ си пъе пъснената, управляващият не я чуват и падат катастрофално. Този е положението, не можете да го отречете. Щомъ се заговори за избори и за полиция, азъ не знам защо нѣкога се нервирайт.

К. п. Цвѣтковъ (д): Да прощавашъ — никой не се нервира!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Отъ тукъ се приказва за сила рѣка, че трѣбвало и кметът да бѫде назначенъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Не отъ тукъ (Сочи мнозинството), а отъ вашата страна.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Отъ тази трибуна, казвамъ. Азъ ви питамъ, вие косвено срещу кого точите ваши стрели? Та нима мислите, че този народъ, който петь вѣка преживѣ и запази всичко въ себе си, вие днесъ ще можете да го изкарате малолѣтъ, следъ 50-годишнъ свободенъ животъ, и ще му пратите опекунъ, настойникъ да го управлява? Лъжете се, защото той намѣри достатъчно куражъ въ себе си и можа по единъ миренъ пътъ да свали едно кърваво, реакционно 8-годишно управление. Недайте сѣма, че можете да заставите този народъ да тръгне изъ пѣтя, който вие ще му чертаете. Нѣма да тръгне. Смѣтката правите безъ кръчмаря. Има единъ върховенъ господарь въ тази страна, и това е българският народъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Браво!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ не знамъ какво се смѣта, като се говори за сила рѣка. Пише се въ вестниците и се предлагат формулъ колкото щете. Но намѣсто да пишете, намѣсто да диктувате и да търсите сила рѣка, идете между този народъ да го попитате какъвъ му е халътъ, какъвъ му е положението и тогава се замислете какви законоположения да му създавате. Вие тукъ, въ софийските кафенета — а заедно съ васъ и азъ, разбира се — чертаемъ политиката на тая дѣржава, безъ да попитаме оня, който страда, какво би следвало да се направи.

К. п. Цвѣтковъ (д): И ние ядемъ хлѣбъ, и ние ходимъ между хората. Да не мислите, че само ти ходишъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ходите, ама разбиранията ви сѫ други.

Въ бюджетопроекта на Министерството на вѫтрешнѣт работи виждамъ установена една подготвителна служба въ министерството — известни курсове, които трѣбвало да минатъ полицайтъ. Прекрасно. Но има ли смѣсть тия курсове да съществуватъ тогава, когато въ утрешния денъ ще падне Народният блокъ и ще дойде друго управление . . .

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Никога нѣма да падне!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): . . . и това управление, което ще дойде, ще смѣни цѣлата администрация и полиция?

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Блокътъ ще остави образцова полиция и никой нѣма да я бута!

К. Кораковъ (д): А какъ е въ Америка? Нали и тамъ има школи, курсове, училища за полицията?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ако Вие сравнявате американската полиция съ нашата, азъ ще кажа, че американския полицай не го давамъ за тия, които сѫ професори у насъ.

Т. Савовъ (д): Американският народъ не е като нашия. Американската полиция ако е тукъ, такива говеда нѣма да . . .

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ искамъ по-ясно да кажете, кои говеда пази полицията. Ей, скажка българска действителностъ! Пратили сѫ тези говеда тукъ по гърба на тия говеда, си дошелъ тукъ! Днесъ, разбира се, можешъ да ги наричашъ говеда!

Т. Савовъ (д): Тебе цѣлятъ български народъ тѣ е избрали!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ защищавамъ българския народъ, но Вие стѣ се катерили по гърба на този народъ,

за да дойдете тукъ да вземете 12.000 л. и сега, когато става въпросъ да ги намалимъ, треперете за тѣхъ.

К. Кирковъ (д): Ти колко вземашъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Толкова, колкото и ти.

К. Кораковъ (д): Нали трѣбва да учени хора и въ полицията? Затова се предвиждатъ полицейски школи и курсове.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ казвамъ: има ли смисъль отъ тѣхъ, защото, когато се смѣни правительството, ще се смѣнятъ и всички полици.

Вие повдигате въпросъ за чиновничеството. Този въпросъ е повдиганъ отъ рѣдъ години, но вие нѣмате желание да го разрешите. Защото разрешите ли го — и другъ пътъ съмъ го казвалъ тукъ — оставате ли чиновничеството свободно, не знай дали вашиятъ партийни кадри нѣма да се намалятъ съ 75—90%. Не знамъ тогава какво ще стане. Хвалите се, че изборните резултати сѫ добри за васъ. Га вие имате въ разните министерства 120.000 чиновници.

Ц. Таслаковъ (д): Тѣ не сѫ наши, тѣ сѫ говористки.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Не знамъ.

Ц. Таслаковъ (д): Ти не си ли вземалъ участие въ изборите? Ти какво правишъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ако издевателства ставатъ въ полицията, тѣ не ставатъ отъ друго, а защото Народниятъ блокъ . . .

К. Кирковъ (д): Да благодаришъ на Народния блокъ, че си тукъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ и безъ Народния блокъ пакъ ще бѫда тукъ.

К. Кирковъ (д): Ще видимъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): И да не бѫда, нѣма да съжалявамъ, защото си имамъ нива.

К. Кирковъ (д): Не е работа за съжаление.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Изdevателства ставатъ, защото се забрави едно обещание на Народния блокъ. Каза се преди 21 юни 1931 г.: кой кѫдето е билъ, тамъ ще си остане; кой отъ която партия е билъ, тамъ ще си бѫде. Но какво да правимъ, като почнахме да се надпреварвамъ? Нашътъ съюзници почнаха да се надпреварвайтъ повече гласове, повече партизани да иматъ. Стана едно преливане отъ Сговора, противъ който много протестирахме; отъ Сговора дойдоха при вѣсъ и сѫщътъ полицай, които бѫха и онзи денъ, и вчера, и днесъ сѫ пакъ на служба.

Отъ мнозинството: Ей-й-й!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие не можете да отречете това.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Така трѣбва да бѫде. Нали искате стабилитетъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Стабилитетъ на гърба на българския народъ не може да има.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Стабилитетъ на привиненитѣ не може да има.

И. Василевъ (д): Хемъ стабилитетъ, хемъ уволнение! Нѣма никаква последователностъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Въ бюджета гледамъ една цифра 8.640.000 л. за 450 полицейски агенти, пазители на реда и тишината! (Смѣхъ)

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): И тишината!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ не знамъ защо се предвижда тази сума. Въ нашия околовиски центъръ иматъ четири агенти; слава Богу, праес да утоявашъ, не може

така да се угои, както тъй съм се угоили. Иматъ за задача да произвеждат избори — това имъ е назначението. Азъ не зная за това ли тръбва да се дадат 8.000.000 л. и защо не се тегли единъ червенъ калемъ на тази сума и да се даде за производството.

Ще кажа два лафа и за автономията на селските общини.

Т. Савовъ (д): Ако направишъ събрание и те пребиятъ, ще протестирашъ. Ние държимъ тия агенти, за да пазятъ такива като тебе. (Смѣхъ)

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие ги държите, за да ви пазятъ отъ народа.

К. Кирковъ (д): Но насът никой не ни гони.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Каква е автономията на общинитѣ? Нека да си го призаемъ открыто, само се приказва за автономия на общинитѣ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Я кажи какво значи автономия?

К. Кирковъ (д): Въ Америка има ли автономия?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Автономия на селските общински съвети не съществува. Защото, когато селскиятъ общински съвет състави своя бюджетъ споредъ податнитѣ сили на населението, той отива по-нагоре, при окръжния управителъ, за утвърждение, и окръжниятъ управител взема червеното мастило и си играе въ този бюджетъ, както намѣри за добре. Я ми кажете, кѫде е автономията на общинитѣ?

К. Кораковъ (д): За да приложи закона, който опредѣля нормитѣ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Този законъ, който опредѣля нормитѣ, е създаденъ въ друго време и при друго положение.

К. Кораковъ (д): Тогава тръбва да се измѣни.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие ще тръбва да погледнете нататъкъ. Сега вие държите на известни таблици. Азъ искамъ, г. г. народни представители, да прегледате таблиците на селското стопанство най-напредъ, да видите какъ се прилагат и изпълняватъ таблиците на туй селско стопанство.

К. Кирковъ (д): Ами въ Америка какъ е?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): И следъ туй ще видите таблиците на нашите чиновници какъ тръбва да се правятъ. Но щомъ държите на таблиците, защо гледате само на едната страна, а на другата не гледате? Кѫде е таблицата на Народната банка — едно автономно учреждение? Кѫде е таблицата на Земедѣлската банка — друго автономно учреждение? Кѫде е таблицата на мина „Перникъ“ — трето автономно учреждение? Кѫде е таблицата на Храноизноса — четвърто автономно учреждение?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За какви таблици говорите?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ говоря — да сте чули — че автономията въ селските общини не съществува по отношение на бюджетитѣ имъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво общо има автономията на общинитѣ съ таблиците за чиновници, съ Храноизноса?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ не съмъ виноватъ, че не сте чули!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Той иска Народната банка да се управлява като общинитѣ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Когато ние три години сме тукъ народни представители, безъ да знаемъ бюджета на едно отъ тѣзи изброени отъ мене учреждения, кой законъ ви дава на васъ правото да си играете съ червено мастило по бюджетитѣ на селските общини? Не е ли това едно изнасилване?

Председателствующъ Н. Шоповъ: Свѣршете.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Можете ли вие да ми заповѣдате съ каква храна да се храня, когато азъ нѣмамъ хлѣбъ да ямъ!

И. Василевъ (з): Анархизъмъ е това, което говоришъ ти. Всичко става въ рамките на закона.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Не е анархизъмъ това. Вие не можете да измѣнявате единъ общински бюджетъ, който е направенъ възъ основа на податнитѣ сили на селянина. Общинскиятъ съветъ си е направилъ сметката. Поправете закона, недайте чака азъ да дойда отъ тукъ да ви приказвамъ това. Днесъ вие имате сѫщата таблица за заплатитѣ на чиновници, която имахте и при по-голѣмъ доходъ на земедѣлското производство. Днесъ вие като чели не искате да знаете, че цената на земедѣлските производствения е паднала неимовѣрно низко, а искате съ сѫщата таблица и съ сѫщите заплати да се отива напредъ. Така нѣма да се отиде напредъ. И ако народътъ се отрече отъ васъ, недейте мисли, че той ще се утрече за чернитѣ очи на нѣкого си. Той търси строителѣтъ на тая страна и той даде довѣрието си съ искрено желание да се постигне това. Но не се постигна. Ако не се постигна, кой е виновниятъ сега?

И. Василевъ (д): Времето Ви изтече.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Може да изтече. — Азъ ви питамъ: кой е виновниятъ? Народътъ иска своето и гой ще си го вземе. Съ вашите умувания оттукъ, съ закони и запетайки, съ таблици, не ще заставите народа да изкара отъ скъсанния си джобъ една стотинка.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): На опозиционните кметове заплатитѣ се намаляватъ отъ окръжните управители.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): И когато нѣкой ви казва истината, вие казвате, че той е опозиция, затова говори така!

Говори се и за секретарь-бирници. Ами че това е система у насъ — секретарь-бирници да се назначаватъ и уволняватъ отъ окръжния управителъ. Туй, обаче, не значи, че тръбва да давате на секретарь-бирника въ настоящия моментъ 50.000 л. заплата. Отгде накъде? Откъде ще се вземе да се покриятъ всички разходи? Но вие не се вглеждате въ лейтвентността. И заради това, когато ви говорятъ истината, вие протестирате. Не може така, г. г. народни представители. Вие сте длъжни най-напредъ да измѣните основа положение, което съществува, когато цената на земедѣлското производство бѣше висока. Едва ли тукъ не се заплака вчера, че били давани помощи и т. н., отъ които имало загуби.

Ще дадешъ на гладния, защото 56 години подъ редъ е давалъ и поддържалъ тая държава. И когато той е изпадналъ въ нищета, ти ще му помогнешъ. На моето село пратиха 25.000 л. помощь, защото е пострадало. Тукъ азъ настоявахъ и него да подпомогнатъ. И какво стана? Тия пари бѣха разпределени на 2.000 души. Когато, обаче, хората отидоха да си получаватъ това, което имъ се даваше като помощъ, Земедѣлската банка взема списъка на кооператорите и имъ каза: „Вие имате задължение, разхвърляй го, намалявамъ го отъ това, което тръбва да получите“. Ще помогнешъ, ама помогни не по този путь. Не бива само прахъ да се хвърля въ очите на хората. Ако азъ река да ви описвамъ положението, то е страшно. Окази вечеръ дохождатъ при менъ 15—20 човѣка и плачатъ. Азъ не знамъ дали можете вие да изтърпите това, което ще ви кажа. Тѣзи хора до вчера сѫм имали състояние, днесъ нѣматъ нищо. Единъ казва: „Намѣри ми работа съ 20 л. надница, ще дойда въ София и ще оставя семейството си само да работи въ дома. Нѣмамъ нищо. Ето празници идатъ, утре е Възкресение, а децата сѫ голи и боси“. И вие тия хора щѣ ги натискате и ще искате да вземете отъ тѣхъ!

Г. г. народни представители! Тръбва да се замислимъ сериозно. Тогава, когато министърътъ на финансите ви казва, че 3.000 фирми не сѫ внесли своя данъкъ...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Остави тия работи, не ги разбиращъ.

К. Кирковъ (д): Това е отъ стария заветъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): ... вие пращате бирника да продава чергитѣ и котлитѣ на тѣзи хора, които нѣматъ нищо.

К. Кирковъ (д): И по-миналата година разправяше това, и сега го разправяшъ. Това е отъ стария заветъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ го разправяхъ, но Вие изглежда не сте го чули.

К. Кирковъ (д): Това е отъ стария заветъ, когато можешъ да раздадаха!

Председателствующъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ако речете да прочетете стария заветъ, ще бѫде по-добре.

Г. г. народни представители! За всички тѣзи факти на своеизомничество на полицията г. министърътъ трѣбва да си вземе бележка. Тѣ трѣбва да престанатъ.

К. Кирковъ (д): Тебе никой не ти е направилъ нищо.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Защото тия крайности, това отиване налѣво или надѣсно не току-така става. Г. Манафовъ казва, че Комунистическата партия била унишожена. На това ухо да не спите. Тя е сѫщата каквато си бѣше.

К. Кирковъ (д): Като я поддържате и подпомагате, разбира се. Като ги криете.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ако така мислите, утрешните сѫмѣтки ще ви излѣзватъ много криви. Вие трѣбва сериозно да се замислите и да създадете условия на народа да живѣе. Но изъ този путь, по който сте тръгнали, да излѣзвате тукъ да изпѣбете една хвалебствена пѣсенъ и да си отидете, далечъ нѣма да отидете. Трѣбва да се казва истината. Единъ полицай ще идва на мене да ми внушава какво поведение трѣбвало да държа, какво политическо разбирание да имамъ! Азъ казахъ това на министра, но не знамъ дали е възль мѣрки.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Пратиъ съмъ да се разследва случката.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Кой знае кога ще се разследва.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нали имате и питане, ще Ви отговоря.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя С. Даскаловъ)

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Само едно ли е? Ами разтурянето на селските общински съвети?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тия работи не ги разбирашъ съвсемъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ами насила вземането на оставки?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не ги разбирашъ тия работи!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Разбирамъ ги, защото знамъ въ мята околия какво е. Когато демократиѣ бѣха опозиция, вземаха 300 гласа, а сега взематъ 1.200.

К. Кирковъ (д): Следния путь ще вземемъ 2.000.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вие вземате гласове тамъ, кѫдето имате ваши околовийски началници.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ Вашата околия околовийскиятъ началникъ не е демократъ.

К. Кирковъ (д): (Къмъ А. Аврамовъ) То се дѣлжи на твоята агитација.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Земедѣлскиятъ съюзъ има своята гласове.

К. Кирковъ (д): Има ги!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Разбира се, че ги има.

К. Кирковъ (д): А сега колко има?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Въ мята околия азъ имахъ 7.000 гласа презъ времето на Сговора.

К. Кирковъ (д): Не на 21 юни, а по-рано?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): 7.000 гласа имаше Земедѣлскиятъ съюзъ. Чу ли? Г. председателствующиятъ сега бѣше кандидатиранъ тогава тамъ, нека той да каже колко гласа имахме. — Но къмъ всичко, което казвамъ азъ, вие не се отнасяте сериозно. Въ утрешния денъ, обаче, вие ще отговаряте за тази ваша несериозност. Вие се издавате колко мислите за бѫдещето на българския народъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Ако малко мислимъ, толкова по-добре за тебе — по-скоро ще се провалимъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Тѣзи бележки, които направихъ, нека се взематъ подъ внимание и да се направяватъ известни корекции. Полицията да си остане на поста, като полиция, безъ да се мѣси и безъ да отива да се налага нѣкъде на избирателитѣ. Общински избори можешъ да направишъ съ полиция, но утре, когато дойдатъ законодателните избори, не ще можешъ да при pariши въ село, защото селянинътъ знае за кого да гласува.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ти себе си гледай да осигуришъ за утрешните законодателни избори, за насьне се грижи.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Недейте се ослани на тия не-вѣрни факти и данни, които Ви сѫ представени, но по-гледнете сериозно на всички въпроси.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За себе си гледай — всѣки за себе си.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ за мене ли ще гледамъ, г. министре, или за другъ, то е моя работа.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: На чуждъ гробъ да не плачете.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): А Вие сте длѣжни да заставите Вашата полиция да пази реда, живота и имота на гражданинътѣ. Иначе, тя губи своето предназначение.

Т. Савовъ (д): Ще пази дотолкова, доколкото гражданинътѣ уважаватъ полицията.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Азъ нѣма да Ви отговарямъ. Азъ мисля, че българскиятъ гражданинъ е достатъчно зрѣлъ въ своето възпитание, за да може и да уважава полицията, а не като тебе, който си дошелъ тукъ само да дрънкашъ. (Рѣкоплѣскания отъ земедѣлцитѣ-пладненци)

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Димо Бурилковъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Мирски.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Тодоръ Момчиловъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Димитъръ Димитровъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ще кажа нѣколко думи по бюджетопроекта на Дирекцията за народното здраве. Нали и по него може да се говори, г. министре?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Говори се общо, по бюджетопроекта на Министерството на вѫтрешните работи и народното здраве.

Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! За народното здраве тръбва да се приказва повечко, отколкото за полицията. Върно е, че у насъ полицията, която е прицелна точка и съ която често пъти си служимъ въ партизански разправии, привлича вниманието ни повече. Ще тръбва постепенно, както се изказа одеве нѣкой при апострофитъ, да се стремимъ да имаме онай американска или европейска полиция, която да биде несмѣляема, за да престанемъ да се занимавамъ съ нея тукъ, въ Парламента. Тогава по-голѣмо внимание ще насочимъ къмъ народното здраве, за което въ другитъ страни има специално министерство и за което се полагатъ много по-голѣми грижи, отколкото у насъ. Ако сравнимъ нашите бюджети за народното здраве, които едва достигатъ 1—2% отъ държавния ни бюджетъ, съ бюджетите за сѫщото на другите държави, ще видимъ, че бюджетите за последните за народното здраве не сѫ по-малки отъ 10% отъ общия имъ държавенъ бюджетъ. Това показва, че тамъ има голѣми трижи за здравето на народа, защото тѣ съзнаватъ, че когато тия грижи се проявяватъ въ по-голѣмъ размѣръ, стопанските сили на народа сѫ запазени, ползата за народното стопанство е грамадна. Нацията има всички интересъ да запази здрави своите членове не само въ служба на своето стопанство, но често пъти и за защита на самата родина.

Г. г. народни представители! Понеже времето е много напреднало, азъ не искамъ надълго да се спиратъ на въпроса за народното здраве, обаче ще изтѣкна известни факти въ нашия животъ по отношение на здравеопазването, по отношение на развитието на нашата нация, които факти тръбва да ги знаемъ всички, за да послужатъ като предпоставка за нашите решения при отпускане кредити и по-нататъкъ, при грижитъ ни за народното здраве. И: ща да ви обременявамъ съ много цифри. Само констатации ще направя.

Отъ последните статистически сведения за движението на населението се вижда, че ние отиваме къмъ регресъ, че отиваме назадъ. До скоро ние сме имали прогресъ въ всѣко отношение, но отъ известно време започваме настини да страдаме отъ един дефекти, каквито има и въ нѣкои отъ по-культурните нации. По отношение на женитбитъ имаме следните данни: презъ 1890 г. сме имали женитби 9·1%, а презъ 1932 г. — 9·6%. Тоя процентъ се е увеличавалъ въ години на благосъстояние, обаче следъ войните е намалъ. Днесъ е пакъ 9·6%.

Прави впечатление броятъ на женитбитъ на по-млади отъ 15 години Презъ 1932 г. броятъ на мажетъ, по-млади отъ 15 години, които сѫ сключили бракъ, е 2.134, а на женитбитъ — 6.940. Това е една аномалия. И макаръ че споредъ законостъ у насъ не се позволяватъ женитби на по-млади отъ 16 години, все пакъ често пъти духовните власти благославятъ бракове и на по-млади отъ 16 години. Отъ друга страна и иновѣрното население у насъ обрѣща по-малко внимание на малката възрастъ при женитбитъ. Все пакъ това е единъ признакъ на израждане и затова тръбва да се взематъ по-серизни мѣрки.

Р. Василевъ (д. сг): Докато въ годините следъ освобождението, при много по-лошиятъ условия на животъ ражданията у насъ сѫ стигали до 34—35%, презъ 1932 г., вместо да имаме единъ прогресъ, едно увеличение, при безспорно по-голѣмата култура и при по-доброто положение на нашето население, имаме една по-малка цифра на ражданията — 31·3%. А въ нѣкои околии тая цифра е не чувствително, но катастрофално намалена. Напр., въ Ортакьйско за единъ периодъ отъ десетина години ражданията сѫ спаднали отъ 40·9% на 27·1%. Въ Османпазарска околия — на 13·7%, въ Бѣлоградчишка околия — 11%, въ Разложка околия — 10·8%.

И. Василевъ (д): Причината на това спадане е намалението на многоженството у турцитъ.

Р. Василевъ (д. сг): Това важи за Ортакьйска и Османпазарска околия, кѫдето има повече турци, но Бѣлоградчишка околия е българска. После въ Разложка околия нѣма много турци. Не може тая голѣма разлика да се дѣлжи на намалението на многоженството у турцитъ.

И. Василевъ (д): Общо взето, кѫдето се премахна многоженството, намалиха се и ражданията.

Р. Василевъ (д. сг): Прогресивно растатъ у насъ и абортитъ. Докато презъ 1929 г., откогато почна да се води статистика за абортитъ, сме имали 3.813 абORTI, презъ 1930 г. сме имали 5.704, а презъ 1931 г. и 1932 г. — 6.000, 7.000, 8.000.

Незаконороденитъ. Докато презъ 1901 г. незаконороденитъ въ селата сѫ били 3·3%, презъ 1931 г. сѫ били 15·7%. Въ градовете, презъ 1901 г. — 11·4%, а презъ 1931 г. — 41%.

Азъ искамъ да покажа една страница отъ нашия животъ — за движението на нашето население, която заслужава да се има предъ видъ, когато говоримъ по бюджетопроекта на Дирекцията на народното здраве.

Смъртността, г. г. народни представители, напротивъ, се показва като едно явление повече задоволително, именно, забелязва се едно намаление на смъртността, намаляване на болеститъ, поради увеличение на грижитъ за оздравяване на народното здраве. Докато презъ 1890 г. умиранията сѫ били 21%, презъ 1933 г., споредъ последните сведения, спадатъ на 14%. Това е действително едно задоволително спадане, което може да ни настърди и да ни подскаже, че грижитъ за здравеопазването, които сѫ полагани отъ редъ години, очевидно сѫ допринесли твърде много за лѣчението и за предпазването отъ заразяване, за намаляване на заразнитъ и други болести.

Все пакъ, обаче, смъртността на малките деца, за които грижитъ въ страната сѫ слаби, е твърде голѣма. Докато преди години отъ 1.000 живородени деца до 4-годишна възрастъ сѫ умирали 403, презъ 1932 г. отъ 1.000 живородени сѫ умрѣли 135.7 — все пакъ една твърде голѣма смъртностъ, която заслужава сѫщо така нашето внимание.

Едно явление, което показва една лоша страна въ нашата семеенъ животъ, сѫ разводитъ. Тѣ растатъ все повече и повече и достигатъ напоследъкъ до 30 разводи на 1.000 женитби — една цифра не малка и която расте постоянно.

Г. г. народни представители! Сѫщо и въ прираста на населението — разликата между ражданията и умиранията — се забелязва намаление. Това намаление е въ ущърбъ за развитието на нацията. Въ 1921 г. е имало 20% прирастъ — 40 раждания и 20 умирания; въ 1931 г. е имало 14% — 30 раждания и 16 умирания. Това е пакъ едно обезпокойтелно явление, което се дѣлжи на намалението на ражданията. Макаръ да е ограничена смъртността, все пакъ намаляването на ражданията е чувствително и то прави тоя прирастъ все по-малъкъ и по-малъкъ.

Тѣзи явления, г. г. народни представители, които азъ изтѣкнахъ предъ васъ, за движението на населението, се допълватъ отъ картината, която представлява заболяваемостта, за преглежданията. Въ 1928 г. сѫ зарегистрирани 928.208 преглеждания — значи, заболявания; презъ 1929 г. — 825.915 преглеждания. Констатира се едно намаляние, което вѣроятно се дѣлжи на настѫпилите недобри години и на по-малката възможностъ у населението да се подлага на медицински прегледъ, а не на намаление на болеститъ. Тоя грамаденъ брой отъ близо единъ милионъ заболявания при 6 милиона души население — а тръбва да се допустне, че още около единъ милионъ заболѣли не сѫ зарегистрирани, защото не сѫ се показвали на лѣкаръ — показва, че заболяваемостта у насъ е твърде голѣма.

Г. г. народни представители! Интересно е да се види, при тая заболяваемостъ, какъвъ е процентътъ на умиранията, по професии. Ние сѫмѣтъ, че земедѣлското население у насъ е здраво, обаче 24·1% отъ умрѣлите сѫ земедѣлци. Най-голѣмиятъ процентъ — 47% — се пада на работниците и служащите; на миньорите и кариерите се падатъ 12·4%, на индустрията и на занаятчиите — 18%, на духовенството — 18%, на правосѫдията — 13%, на учителите — 11·7%. Ние сѫмѣтъ, че учителите сѫ твърде много изложени въ здравословно отношение, обаче процентътъ на умрѣлите между тѣхъ е отъ по-малките. По-нататъкъ, на рентиери и пенсионери се падатъ около 19% отъ умрѣлите. Тѣзи данни сѫ за периода отъ 1901 до 1909 г. За периода отъ 1909 до 1928 г. — значи, за около 20 години — се забелязва намаление на тия проценти въ нѣкои професии, и увеличение — въ други. Така, напр., за земедѣлците процентътъ се е намалилъ съ около 5%, за миньорите и кариерите той се е увеличилъ съ 1%, за индустрията и занаятчиите се е намалилъ, за духовенството се е увеличилъ съ 1·5%, за правосѫдиято сѫщо се е увеличилъ съ 13 на 14·5%, за пенсионерите и рентиерите се е увеличилъ отъ 12 на 20%, и най-после за работниците и служителите пакъ се увеличилъ отъ 40 на 41·7%. Отъ тѣзи цифри ясно се вижда, че професии сѫ най-много заsegнати отъ заболяваемостта, които даватъ най-много жертви въ смъртността, и тамъ тръбва да се насочатъ усилията на властта за здравеопазването имъ.

Въ градовете умиранията сѫ 14·1%, а въ селата — 15·6%. Значи, смъртността въ селата е по-голѣма и вѣроятно се дѣлжи на липсата на по-голѣми грижи и — най-важното — на обстоятелството, че условията, при които се живѣе въ село, често пъти сѫ много по-неблаго-

приятни отъ ония въ градоветъ, макаръ че натрупването въ градоветъ изъ работническия квартали дава възможност за много по-голяма заболеваемостъ.

Г. г. народни представители! Ще искамъ да илюстрирамъ това положение, като ви изтъкна опасността не отъ обикновената заболеваемостъ, но отъ заболеваемостта отъ социални болести, каквато е на пръвъ планъ туберкулоза.

По отношение на заболеваемостта отъ туберкулоза, ние държимъ почти първо място между държавите, които съставляватъ Обществото на народите и въ които е правена анкета за смъртността на заболелите отъ туберкулоза. Вие сигурно имате наричкаapelът, който ни е изпратен отъ Дружеството за борба съ туберкулозата и въ който има потресни цифри, които не могатъ да не обрнатъ нашето внимание, като Парламентъ, който се грижи за здравеопазването, за да се стреснемъ, да вземемъ мѣрки, и при нужда — да отпустнемъ нуждните кредити. Отъ данните, изложени въ тая брошура, се вижда, че годишно ние имаме близо 18 хиляди смъртни случаи отъ туберкулоза. Споредъ статистиката сѫ по-малко — 10—12 хиляди само въ градоветъ; за селата нѣма статистика.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Въ селата не може и да има.

Р. Василевъ (д. сг.): Но приемамъ, че имаме 18 хиляди смъртни случаи отъ туберкулоза.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: По-малко сѫ.

Р. Василевъ (д. сг.): Вземамъ тия цифри отъ изложението до Парламента на Дружеството за борба съ туберкулозата.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тамъ цифрите сѫ малко пресилени.

Р. Василевъ (д. сг.): Да приемемъ, че сѫ 10—12 хиляди; при 150 хиляди души заболели, то е пакъ единъ голѣмъ процентъ. Важното е, че смъртността отъ туберкулоза въ другите държави, споредъ сведенията, които сѫ дадени въ това изложение, не е тъй голѣма. Докато на 100 хиляди души въ Германия смъртните случаи отъ туберкулоза отъ 347 въ 1901 г., сѫ спаднали на 79 въ 1931 г.; въ Австрия отъ 470 на 140; въ Франция отъ 222 на 158; въ Швейцария отъ 271 на 124; въ Швеция отъ 240 на 126; въ Белгия отъ 222 на 91; въ Англия отъ 187 на 87; въ Дания отъ 164 на 69; въ Италия отъ 166 на 111; въ Съединените щати отъ 193 на 67 — у насъ, за голѣмо съжаление, спадането не върви въ такъвъ темпъ. Напротивъ, ние имаме около 222 смъртни случаи сега, докато по-рано сѫ достигали до 300—312 — една голѣма смъртностъ, която се дължи може би на тежките условия, въ които се на мира нашата страна, на липсата на достатъчно санитарни и особено предпазни грижи, отъ превантивенъ характеръ, на липса на лѣчебни заведения, които могатъ да дадатъ достатъчно възможностъ на заболелите лица да оздравѣятъ.

Всички днесъ почти, безъ изключение, могат да кажатъ, че туберкулозата е излѣчима. Наистина, резултатите, г. г. народни представители, които сѫ получени навсяккога, сѫ твърде голѣми. Има нужда, обаче, отъ специални болнични заведения, наречени санатории, които, ако държавата има възможностъ да създаде на много място, особено у насъ, кѫдето има извѣрдно благоприятни климатически условия за лѣчуване на заболелите отъ туберкулоза, ние бихме могли да намалимъ числото на заболелите наполовина. Днесъ ние разполагаме съ около 1.700 легла за туберкулозни болни, които сѫ извѣрдно недостатъчни. Ако направимъ още нѣколко санатории и имаме възможностъ да увеличимъ числото на леглата до 7—8 хиляди, можете да бѫдете сигурни, че смъртността на заболелите отъ туберкулоза у насъ ще се намали съ 50%. Крайно време е да се взематъ мѣрки и да се направи възможното за увеличение на числото на санатории.

Отъ кѫде да се взематъ срѣдства? Срѣдства могатъ да се събератъ, г. г. народни представители, като се направятъ икономии отъ всички разходи по бюджета въ размеръ 0.25% — което ще даде 10—15 милиона лева. Ако това не стане, г. г. министъръ знае много добре, че съ закона за народното здраве отъ 1929 г. му се развѣрзаха рѣжетъ за образуването на единъ фондъ за здравеопазване, който да бѫде образуванъ чрезъ срѣдствата, които сѫ посочени тамъ въ 10—15 точки. Както образувахме фондъ за обществено подпомагане, за благотворителностъ, така се налага още повече да се образува този фондъ, който е предвиденъ отъ закона и който не е образуванъ досега, поради невъзможността на държавното съкро-

вище да отдѣли отъ бюджета суми, които да го алиментиратъ.

Ето защо, за образуването на този фондъ трѣбва да поискамъ съдействието на нѣкои отъ по-голѣмите общини и други обществени благотворителни учреждения. А веднъжъ тая инициатива подета отъ държавата, не се съмнявамъ, че въ скоро време тя ще бѫде осъществена, като бѫдатъ построени още нѣколко санатории. Резултатите отъ санаториумите сѫ твърде голѣми. Азъ съмъ ималъ възможностъ да обиколя почти всички наши санатории. Макаръ че сѫ претрупани съ болни и не сѫ обзведени, както европейските — все пакъ, г. г. народни представители, резултатите сѫ задоволителни: голѣмъ брой отъ лѣкуващи се въ тѣхъ заболели отъ туберкулоза биватъ излѣчвани.

Г. г. народни представители! Безспорно, не само за лѣчуване на болни, но и за засилване на санитарните грижи, особено въ нашите села, ние имаме нужда отъ здравна служба, отъ медицински лѣкари, а тамъ, дето нѣма такива, отъ медицински фелдшери. Полека-лека фелдшеритѣ, естествено, ще се замѣнятъ съ медицински лѣкари. Има, обаче, въ нѣкои места ваканции незаети отъ лѣкари; има места отдалечени на 50—60 км., отъ населенния пунктъ, кѫдето има лѣкаръ. При липсата на лѣкари, очевидно е, че тамъ никакви грижи не могатъ да се полагатъ за здравето на населението. На такива места не само заболеваемостта, но и смъртността ще бѫде голѣма. Азъ имахъ случай да говоря съ директора на народното здраве за с. Бѣла, въ нашия край. То е на 50—60 км. отъ гр. Варна и нѣма медицински лѣкари. По-рано участъкътъ се издѣржаше отъ окрѣга, а сега се издѣржа отъ държавата, но поради липса на елементарни условия — каквито липсватъ и на много места — за да може единъ лѣкаръ да живѣе, тамъ лѣкаръ не отива. Сега има 40—50 вакантни служби, които не се заематъ отъ лѣкари, поради липса на жилища, на храна, на екипи, понеже нѣма възможностъ да бѫде обзведена една малка амбулатория, кѫдето лѣкаръ да може да преглежда, и най-после — понеже липсватъ културни условия, липсва възможностъ лѣкаръ да има врѣзки, да общува съ интелигентни хора.

Макаръ че миналата година ние приехме едно мѣроприятие на министъра на вѫтрешните работи и народното здраве — всички лѣкари, на които заплатата се плаща отъ общините и окрѣзите, да се плаща отъ държавата, съ срѣдства отъ редовния бюджетъ — много участъци не се заематъ отъ медицински лѣкари. Държавата ще трѣбва съ срѣдствата, съ които разполага, или подпомогната съ обществени срѣдства, или съ срѣдства отъ този фондъ, за който говорихъ, да даде помощъ на тия селища, кѫдето нѣма лѣкаръ, за да могатъ да си обзведатъ една малка амбулатория съ най-необходимите медикаменти и инвентаръ и да иматъ нуждните превозни срѣдства, за да може лѣкаръ да отиде на 10—15 км. вънъ отъ участъка, когато го повикатъ. Тѣзи нѣца сѫ необходими, за да може следъ това пѣкъ държавата да наложи на свѣршилите млади лѣкари — както правѣха въ Русия земствата — въ първите години да постѣпватъ въ селски лѣкарски участъци на практика, и чакъ следъ това да имѣтъ съдъ право да бѫдатъ назначавани на държавна служба или да се установяватъ на частна практика. Може би и у насъ ще се наложи това, ако тѣзи лѣкарски участъци продължаватъ да бѫдатъ незаети, и населението нѣма медицинска мопощъ. Както е днесъ положението, дори ако нѣкакъ лѣкаръ приеме да отиде въ нѣкое селище, кѫдето нѣма условия за превиждане, той нѣма да бѫде полезенъ за службата си, защото ще гледа часъ по-скоро да отиде другаде, дето има условия за живѣене.

Отъ сведенията, които съмъ събрахъ, се вижда, че лѣкаръ да имаме повече лѣкари, има намаление въ числото на здравните служби. Въ 1921 г. тѣ си били 900; въ 1926 г. ставатъ 1.324; въ 1930 г. спадатъ на 1.072, а миналата година имаме едно слабо увеличение на здравните служби.

Г. г. народни представители! И лѣчебните заведения у насъ не сѫ достатъчни. Лѣчебни заведения у насъ имаме всичко 156, въ които има около 8—9 хиляди легла. Тия легла не сѫ достатъчни при една заболеваемостъ, която се изразява минимумъ въ 65.000 болни, които минаватъ презъ тия лѣчебни заведения. 10% отъ заболелите иматъ нужда отъ болнично лѣчуване. На 100.000 заболелите трѣбва да има най-малко 10.000 легла — а ние имаме едва 7—8 хиляди легла. А тѣзи 10.000 легла, които би трѣбвало да бѫдатъ увеличени съ още 5.000, не могатъ да се обслужватъ съ наличния персоналъ, който е намаленъ поради липса на срѣдства.

За голѣмо съжаление, въпрѣки грижитѣ, които се полагатъ отъ страна на Дирекцията на народното здраве и отъ страна на Министерството на вѫтрешните работи, може би поради малкото срѣдства, съ които разполагатъ,

положението на лъчебните заведения днес е твърде лошо, бихъ казалъ плачевно. Ако отидете, г. г. народни представители, въ Александровската болница, ще видите, че липсуват най-елементарните работи, бълтото е невъзможно, храната е недостатъчна. Въпреки голъмите усилия от страна на персонала — лъкари, милосердни сестри и всички ония, които помагат — резултати не могат да се добият; поради лошиятъ условия и поради нагруженето на болни въ едно и също помещение. Самите помещения не са добри. Много рѣдко имаме удобни, образцови помещения за болнични заведения. Такива са изградени въ нѣкои градове въ Южна България след землетресението и нѣкои отъ по-рано направени въ Северна България. Повечето отъ болниците са сгради, строени за друга цел и приспособени за такива и поради това са невъзможни. Очевидно е, че и тамъ тръбва да се взематъ извънредни мѣрки. А тия извънредни мѣрки не можемъ да ги вземемъ съ срѣдствата отъ редовния бюджет. Не знай, дали фондът ще бѫде въ състояние да подпомогне и въ това отношение съ нѣщо, но мене ми се струва, че този фондъ може да дава 20, 30 до 40 милиона лева годишно и отъ тѣхъ, като се отдѣли нѣщо и за тия заведения, ще може за нѣколко години да се направи нѣщо.

Независимо отъ това, и доставката на лъкарства е спъната днес, поради липсата на срѣдства и поради нѣкои прѣчки и ограничения, наложени на министерството и на Дирекцията на народното здраве. Г. г. народни представители! Ние предвиждаме кредити, и сега предвиждаме доста голъми кредити за медикаменти, за хининъ, обаче както медикаменти, така и хининъ миналата година не се доставиха въ достатъчно количество, а и туй, което е доставено, не е платено въ голъмата си част. И ако така продължава и тази година, ние ще бѫдемъ изправени прѣль невъзможност да си доставимъ и платимъ най-важното — хинина. А знаете, че болестта малярия, която душеше грамадна част отъ българското население, днес твърде много е намалѣла, особено въ Видинския, Бургаския и Петричкия окръзи, следъ пресушенето на блатата и хининизирането; заболеваемостта отъ малярия е спаднала отъ 20%, на 4—5%. Та, казвамъ, отъ това толкова ефикасно лъкарство — хининътъ — срещу една много опасна заразна болест, каквато е малярията, може би ние ще бѫдемъ лишени, поради липсата на срѣдства и поради липсата на възможност да си го доставимъ тази година. Ще тръбва г. министърътъ на вѫтрешните работи да направи всичко възможно да осигури срѣдствата овреме да се поръча хининъ, защото иначе времето ще бѫде твърде голъма и нѣма да може да се изкупи съ тѣзи 4—5 милиона лева, които са съ нуждни за доставката на хининъ.

Г. г. народни представители! У насъ лъкуването въ болниците, докато по-рано е струвало 1.700 л. за единъ болникъ, сега е спаднало на 1.200 л. Въ грамадната си част разходитъ по лъкуването на болните въ държавните болници се поематъ отъ държавата, защото на 100 души болни 80 се лъкуватъ бесплатно. Докато по-рано процентътъ на бесплатно лъкуващите се бѣше 30—40%, а 60—70% се лъкуваха съ пари, следъ прокарването на закона за народното здраве презъ 1929 г., съ който се задължиха общините да плащатъ за лъкуването на своите бедни граждани, процентътъ на бесплатно лъкуващите се се повиши на 50%. Миналата и по-миналата година, обаче, поради белствия, които настъпиха въ страната и поради невъзможност общините да плащатъ за лъкуването на своите бедно-болни граждани, ние тръбваше да приемемъ въ закона за бюджета на държавата единъ членъ, споредъ който лъкуването на бедно-болните ще става за сметка на държавата, вследствие на което процентътъ на бедно-болните, които се лъкуватъ въ болниците, е достигналъ до 80%, а само 20% си плащатъ. Очевидно е, че тръбва да се предвидятъ повече, достатъчно срѣдства, докато минатъ тия тежки години, за да не се осакатява болничното дѣло. Защото, ако не се далатъ тия срѣдства, при увеличения процентъ на бесплатно лъкуващите се въ държавните болници бедно-болни, който достига до 80%, болниците нѣма да иматъ възможност да даватъ най-елементарно лъкуване, а само ще се прибиратъ болните въ болниците, безъ нуждните лъкарства, безъ нуждните медикаменти, безъ достатъчно покъщнини и храна и въ края на краината резултатътъ ще бѫдатъ отрицателни, държавните болнични заведения ще се дискредитират и действително ще се получи една реакция отъ страна на всички, които съмѣтатъ, че държавата тръбва да издържа болните.

Въ туй отношение правя единъ апель пакъ къмъ г. министра на вѫтрешните работи: било отъ икономии,

които могатъ да бѫдатъ направени, било най-сетне съ срѣдства отъ фонда, който тръбва да бѫде създаденъ, да се направи възможното, за да не се излага престижътъ на държавата и да не се компрометира болничното дѣло, което е поставено днес твърде зле и може да бѫде поставено още по-зле въ бѫдеще.

Председателствующъ С. Даскаловъ: Има думата народни представители г. Теодоси Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Поради напредналото време азъ ще се задоволя да направя само нѣколко кратки бележки върху бюджетопроекта на Дирекцията на народното здраве. Тръбва да констатирамъ, че въ този бюджетопроектъ липсува каквато и да било оригиналност, че той не отразява въ себе си ония нужди, които времето налага.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Какъ все по този начинъ почвашъ!

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Ние виждаме едно стереотипно приповторение на сѫщите параграфи и цифри, които сѫ характеризиратъ както този бюджетъ, така и всички бюджети отъ нѣколко години наредъ. Като се хвърли единъ бѣгълъ погледъ върху този бюджетъ, ще се констатира, че действително сѫ положени усилия да се направятъ известни намаления, обаче всички тия усилия сѫмѣтъ, че не могатъ да намѣрятъ оправдание, туй като съкращенията, които се правятъ, сѫ съкращения по параграфи, които има нужда да бѫдатъ увеличени. Направено е намаление въ параграфътъ за купуване на лъкарства, за издръжане на болници, за снабдяване на болниците съ необходимите материали. Кредитътъ по параграфа за доставката на хининъ тоже е намаленъ. Изобщо чисто материалините нужди на болничната служба, вмѣсто да бѫдатъ що-годе задоволени, ние виждаме, че се върви тѣкмо по обратния путь — нищо не е направено за задоволяването имъ. Тръбва да констатирамъ така сѫщо, че съ промѣната, която стана миналата година — да бѫдатъ бесплатно лъкувани за сметка на държавния бюджетъ всички бедно-болни — процентътъ на лъкуващите се въ държавните болници е значително увеличенъ, а единовременно съ това срѣдствата за издръжката на болниците се намаляватъ. Презъ миналата година сѫ лъкувани въ болниците повече отъ 81.000 души; лъкувани сѫ амбулаторно — чрезъ пре-глеждане — повече отъ 283.000 души. Значи, повече отъ 11% отъ нашето население е намѣрило помощъ и е било лъкувано въ болниците. А паралелно съ това, вмѣсто да видимъ увеличение на кредитите по параграфите за издръжката на болниците, за лъкарства, за хининъ на болници, за отопление, за освѣтление, за облѣко и т. н. всички тия кредити се намаляватъ. Безспорно е, че вие, действуващи така, сте въ една пълна непоследователност и излагате тия институти на невъзможност да отговорятъ на ония нужди, които очакватъ задоволяване именно отъ тия институти. Лъчебната помощъ за населението е поета у насъ исклучително отъ държавата. Нашите статистики, върху които нѣма да се спиратъ, показватъ, че ние имаме 77 болници, кѫдето главно нашето население получава лъчебна помощъ. Тръбва да констатирамъ тукъ особените мѣжностни, при които сѫ поставени у насъ болничните институти да задоволяватъ най-елементарните си нужди. Предвидените кредити не се реализиратъ даже въ 60%; даже и тия кредити, които се предвиждатъ понастоящемъ, ако се следва сѫщия путь, който досега е следванъ, нѣма да могатъ да бѫдатъ фактически реализирани, поради което болниците, а заедно съ тѣхъ и болните, ще бѣдствуватъ. Вие ще ми позволите да се спра само върху нѣкои факти, които, безспорно, тръбва да привлѣкатъ вашето внимание. Много отъ отпусканите по платежни заповѣди кредити не се изплащатъ; платежните заповѣди въ много случаи не се осребряватъ. Въ министерството на външно сѫ достигнали сведения, отъ които се вижда, че като резултатъ на този начинъ на действие положението на болните и на болниците е критично. Много управители лъкари чисто и просто на лицето кредитъ се грижатъ за снабдяване на болниците съ продукти. Кредитътъ на тѣзи заведенія е убитъ до последенъ предѣл.

Тръбва да подкрепя тия констатации съ нѣкоако факти. Въ Троянския санаториумъ за гръден болни по Коледа не е имало храна за болните. Въ Варненския детски санаториумъ — сѫщото положение. Въ Плевенската държавна болница сѫ били принудени да преустановятъ приемането на болни поради това, че е нѣмало необходимите срѣдства за купуване на най-належащи хранителни продукти

Въ Кюстендилската болница през миналата година съзостанали безъвъглища, безъ освѣтление, безъ хранителни продукти. Въ Разградската болница, кѫдѣто съз отпустнати кредити, но платежните заповѣди съз неосребрени поради липса на срѣдства — сѫщото положение. Въ Севлиевската болница отъ м. април досега не съз могли да бѫдатъ осребрени каквито и да било платежни заповѣди по глава VIII отъ бюджета. Въ Софийската болница отъ м. октомври досега никакви платежни заповѣди не съз осребрени. Въ Старозагорската — сѫщото.

К. Кораковъ (д): Днесъ осребриха 180.000 л.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Днесъ каква е станало, не знамъ. Въ Стара-Загора болницата отъ м. май насамъ е въ сѫщото положение. Тамъ има да осребряватъ платежни заповѣди за повече отъ 400 хиляди лева.

К. Кораковъ (д): Осребрени съз 300 хиляди лева, оставатъ само 100 хиляди лева.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Успѣли сте една частъ да осребрите. Имате заслуги.

К. Кораковъ (д): Ето списъка на платежните заповѣди. Оставатъ да се осребрятъ още 100 хиляди лева.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Азъ казвамъ, че съз 400 хиляди лева, а Вие казвате, че съз 100 хиляди лева. Добре, много хубаво.

К. Кораковъ (д): Останала е за осребряване една платежна заповѣдь за 61.341 л. Нѣма пари — тамъ е работата.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Азъ ще се спра на въпроса за „има пари, нѣма пари“. Азъ сега само констатирамъ фактътъ. Въ Хасковската болница положението е сѫщото. Тамъ тя има да осребрява платежни заповѣди за 226 хиляди лева. А Хасковската болница, която напоследъкъ изпълни службата на инфекционна болница, поради появилия се тифусъ, имаше опасностъ да бѫде принудена, ако не се осигурѣхъ парични срѣдства, да изписва неизлѣкувани болни отъ тифусъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: 500 хиляди лева извѣнредна помощъ ѝ отпустихме.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Това е едно фактическо положение, предъ което ние не можемъ да си затваряме очитъ. За лѣкуването на болните, за издръжането на тѣзи институти, безспорно, ние трѣбва да полагаме най-голѣми грижи. Могатъ да се правятъ икономии отъ другаде, но икономии за смѣтка на народното здраве, икономии за смѣтка на нуждаещите се отъ лѣкуване не могатъ да се правятъ. Поне кредитите, които съз предвидени въ тѣзи бюджети, които ние гласуваме, трѣбва да могатъ свое-временно да бѫдатъ изплащани. Както за народната отбрана полагаме грижа да бѫдатъ задоволени нейните нужди, своевременно, така сѫщо и при борбата, която се води съ болестите, ние трѣбва да бѫдемъ особено внимателни.

Азъ казахъ, че ще бѫда кратъкъ въ критическия бѣлежки, които ще направи. Г. Ради Василевъ се спрѣвърху известни по-подробни статистически данни. Времето, съ което разполагамъ, настороенето, при което сме въ този късенъ часъ, безспорно, не позволява да се спиратъ на много подробности. Зная, че ние всѣкога сме силни въ критиката, но сме скромни въ дѣлата. Азъ бихъ желалъ да привлѣка вашето внимание върху известни въпроси, свързани съ социалните болести у насъ. Г. Ради Василевъ ви каза, че ние заемаме първо място по смѣртност отъ туберкулоза.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Това е стара истина.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): По сведенията, които дава Обществото на народите, действително ние даваме на 100 хиляди души най-голѣмъ процентъ смѣртност въ свѣта. Споредъ сведенията, които имаме отъ Дирекцията на народното здраве, този процентъ възлиза на 200 и нѣколко души, а пѣкъ други сведения сочатъ този процентъ надъ 300. Ние въ туй отношение не можемъ да се похвалимъ, че сме положили специални грижи, за да можемъ да се боримъ съ това действително страшно бедствие. Вѣрно е, че съ закона за народното здраве се прие задължителното

деклариране на боледуващите отъ туберкулоза. Това, съчитъмъ азъ, е недостатъчно. Безспорно, то е отъ полза, за да се знае, кѫде съз огнищата на заразата, за да могатъ здравните органи да водятъ тази борба. Но здравните органи не разполагатъ съ необходимите срѣдства, за да може тази борба да бѫде що-годе ефикасна. Ние въ туй отношение се задоволяваме съ много малкото, което сме направили и което правимъ. Нуждни съз 15—16 хиляди легла, защото науката въ туй отношение посочва, че колкото е годишната смѣртност, толкова легла трѣба да има. При годишна смѣртност 16—18 хиляди души отъ тая болестъ, би трѣбвало да има 15 хиляди легла. Ние имаме само 1600 и нѣколко легла. Ние имаме съвсемъ малко санатории, съвсемъ малко диспансери. Въ туй отношение азъ считамъ, че ние трѣбва да видимъ какво се прави другаде. Въ Италия отъ петъ години вече има организирана една грандиозна борба съ туберкулозата. Ще ми позволите да кажа въ едри черти какъ тамъ е организирана тази борба. На първо време, въ 1927 г., тамъ съз създадени така наречените окрѣжни антитуберкулозни консорциуми. Такива има 92. Тѣзи консорциуми отговарятъ, по областта, която заематъ, на нашите окрѣжи. Окрѣжните консорциуми съз предназначени главно, за да изпълняватъ preventivnata служба. Тѣ организиратъ и строятъ диспансери и главно се грижатъ за профилактиката въ общество и въ семейството. Въ тѣхъ членуватъ задължително всички общини, отдѣлните окрѣжи, всички институти, които съз си поставили за задача да се борятъ съ туберкулозата. Всѣка община внася за всѣки свой членъ-гражданинъ по една лириета въ тѣзи консорциуми и срѣдства, които събиратъ тѣзи консорциуми, се употребяватъ главно за борба съ туберкулозата, чрезъ откриване, както казахъ, на диспансери и чрезъ организиране на една централизирана служба, която досега е дала много задоволителни резултати. Гигантското развитие на борбата съ туберкулозата тамъ посочва на тия, които се интересуватъ отъ тази борба и отъ резултатътъ, които тя дава, пѣти, който трѣбва да се следва. Годишно се събиратъ повече отъ 600 милиона лева по този именно пѣтъ и, както виждате, той не представлява особена трудностъ за организация. Нуждна е само една по-голѣма инициатива. Азъ бихъ желалъ въ бюджетопроекта да намѣрятъ отражение единъ действителни нужди на живота. А такава една нужда, безспорно, е борбата съ този социаленъ бѣгъ — туберкулозата. Въ нашия бюджетъ азъ не виждамъ една инициатива, която да посочва новото, която да начертава пѣтищата, които вече трѣбва да се следватъ.

Втора мѣрка, която сѫщо вече дава резултати, пакъ въ Италия, е задължителното осигуряване срещу туберкулозата, организирано съ законъ, тоже отъ 27 октомври 1927 г. Това е една сериозна мѣрка, която въ Италия дава вече резултати. На задължително осигуряване подлежатъ всички, чието занятие зависи отъ други; срѣдствата, съ които тѣ трѣбва да разполагатъ, за да посрѣщатъ всичките си нужди, не съз резултатъ на тѣхна непосрѣдствена и самостоятелна дейностъ, а, както казахъ, тѣ съз поставени въ зависимостъ отъ други. На такова задължително осигуряване подлежатъ всички работници въ индустрията, търговията и земедѣлието, всички служащи въ частни къщи, пансиони, хотели и др., всички работещи въ кооперативни сдружения, чиновниците въ търговски, индустриални и земедѣлъски частни предприятия, ако заплатите имъ не надвишаватъ 800 лириети — около 5.000 бѣлгарски лева — персоналътъ въ търговския флотъ, а въ проучване е въпросътъ за осигуряване и на основните учители, на дѣржавните чиновници, съ заплата до извѣстенъ минимумъ, и на офицерите. Тия, които участвуватъ въ тия осигуровки, се ползватъ съ право на лѣчене, на настаняване въ санатории и други болнични заведения, иматъ право да получаватъ парична помощъ за семействата си, а така сѫщо и членовете на тѣхните семейства могатъ да се ползватъ отъ лѣчене.

Азъ считамъ, че е крайно време да погледнемъ сериозно на поставения отъ живота въпросъ въ това отношение. Примѣрътъ, който ви сочи, е примѣръ, който, безспорно, трѣбва да се следва. При наличността на финансови трудности, съ които трѣбва да се справяме ние, азъ считамъ, че поставянето на въпроса за осигуровки срещу болести и специално за осигуровка срещу туберкулозата е належащо, защото това е единъ въпросъ извѣредно съризиенъ и заслужващъ нашето проучване.

Напоследъкъ у насъ се повдигна въпросъ за осигуровки на учениците срещу злополука. Това е една великолепна идея — идея, която би трѣбвало да се възприеме отъ дѣржавата; да се организира дѣржавно, официално застрахо-

вателно дълго въ това отношение, да не бъде то предметъ на една спекула отъ страна на частни инициативи и сръдствата, съ които ще разполага държавата, да се използува отъ нея. При обществените осигуровки, които имаме при Министерството на промишлеността и труда, имаме готови кадри, които биха могли да организират тази служба. Не се касае да си разпределяме ние по единъ или по другъ начинъ заслугитъ въ тази дейност. Азъ съмъ поддържалъ и другъ пътъ, че службите, които имаме при Министерството на промишлеността и труда, за осигуряване срещу заболяване, инвалидност и пр. би тръбвало да минат по ведомството на Министерството на вътрешните работи, специално къмъ Дирекцията на народното здраве. Защото това също е excellence здравни служби. Въпросът за инвалидност, въпросът за заболяване, въпросът за осигуровка и за определяне процента на работоспособността — всички тия въпроси безспорно спадатъ въ областта на здравните служби. Ако тия служби преминатъ къмъ Дирекцията на народното здраве, ние ще имаме, както казахъ, ония необходими кадри, които могат служебно да организират една ефикасна борба съ заразните болести, специално съ туберкулозата — да не говоримъ за малярията, за венеризма и другите злини, отъ които страда днес човечеството и, специално, отъ които страдаме ние.

Взехъ поводъ отъ дебатитѣ, които се развиватъ сега по бюджетопроекта на народното здраве, за да привлече вниманието ви върху тия нови идеи, които днесъ намерятъ практическо приложение въ страни, полагащи действително грижи за подобряване не само на поминъка и на стопанството, но и на народното здраве. Защото, щомъ членовете на обществото сѫ здрави, работоспособни, безспорно е, че и общите цели, които това общество си поставя за задача да реализира, ще могатъ много по-лесно, много по-резултатно да бѫдатъ постигнати. Важното е, че броятъ на страдашите, броятъ на нуждаещите се, броятъ на тия, които сѫ товаръ на обществото, се намалява ежегодно и по такъвъ начинъ въ производството, въ труда, въ семейството ще се върнатъ години членове на туй общества, които, като продуктивни елементи, ще могатъ да допринесатъ за неговото развитие.

Нѣма да се спиратъ върху другите въпроси, свързани съ здравоопазването. Моятъ пожелания сѫ, щото бюджетъ топроектът, който сега ни се предлага и който вие ще приемете, да стане реаленъ бюджетъ, да не бѫде само книжень бюджетъ като настоящия — за да не бѫдемъ поставяни въ положението да предвиждаме едни или други кредити и да развиваме съобразно съ тѣхъ едни или други служби, а когато ще трѣбва да задоволяваме елементарнитѣ нужди на тѣзи служби, да ни се казва, че това е невъзможно и че даже въ границиятъ на тия ограничени кредити не може да се отпуска необходимото. Азъ споменахъ, че отъ бюджета за миналата година не сѫ реализирани даже 62%. Всичко остава нереализирано, всичко остава въ областта на едни чакания, които сѫ ижителни и пакостни.

Тръбва да ви отбележа, че бюджетопроектът, тъй както е внесенъ, не се отличава съ правилно фактическо проучване. Така, предвижда се сума 1.000.000 л. за изплащане на миналогодишни, по-ранни задължения. Ако направите справка във бюджетоконтролното отдѣление, ако направите справка във Министерството на финансите, ще видите, че се дължат десетки милиони лева за всевъзможни доставки на лѣкарства, на продукти, на храна, за всевъзможни предприятия и т. н. А тукъ се предвижда, че се дължи за храна само 200.000 л. и общо за всички тъзи незадоволени нужди въ миналото — само 1.000.000 л! Въ туй отношение бюджетопроектът се отличава съ една неискреност, която, безспорно, ще породи дефицити. А всичко това се отразява извънредно пакостно върху нормалните служби, тъй ограничени, както ги виждаме вътъзи бюджетопроектъ.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя
Н. Шоповъ)

Съ пожелание да видимъ въ единъ следующъ бюджетъ отразени едни реални творчески грижи, които да задоволятъ голѣмите нужди на здравеопазването и да оставимъ този шаблонъ, по който се върви отъ много години насамъ, като последвамъ пътя на културните страни, които въ туй отношение ни сочатъ примѣри за подражание, азъ ще събъза отъ трибуната, нежелайки да се спиратъ върху онзи, подробности, които действително представляватъ голѣмъ интересъ, но за които въ този моментъ не сме въ положение да наложимъ едно или друго изменение. Нуждна е една идеология по-енергична, нуждна е по-подчертана компетентностъ, нуждна е една действително проявена грижа, за да може да се получатъ

полезни резултати. Ако вървимъ по пътя на шаблона, ние ще констатираме всяка година незадоволителни резултати и ще свързваме съз пожелания, които ще си оставатъ все pia desiderata въ една областъ, въ която не би тръбвало да се борави съз пожелания, а тръбва да се борави съз дѣла. Да казвате само какво тръбва, е лесно, но отдавна дойде време, и то крайно време, за да посочимъ на творчески дѣла, които е наложително да последватъ и които напразно очакваме. Такива дѣла вие не давате,

Съ тъзи нѣколко бележки азъ приключвамъ това, което трѣбваше, макаръ и най-съкратено, да се каже по настоящия бюджетъ въ този късенъ, полунощенъ часъ. (Ръкопискания отъ говористите — крило Цанковъ)

Н. Пѣддаревъ (д. сг. Ц): Затова пъкъ е добре казано.

Председателствувашъ Н. Шоповъ: Има думата народ-
ниятъ представител г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да подчертаемъ единодушно, че въ здравословно отношение ние се на-мираме много и много надире. Както прежде говорившъ, така и азъ трѣбва да изѣтъна, че и по общата смъртностъ, но специално по детската смъртностъ и по смъртността отъ туберкулоза ние държимъ първо място, рекордъ. Това трѣбва да констатираме съ присърбие и все пакъ трѣбва да го подчертаемъ, за да вземемъ отъ него актъ, особено ние, законодателното тѣло, Парламентътъ, отъ който, споредъ мене, пъкъ вѣрвамъ и споредъ всички ви, зависи най-много, за да може поне въ бѫдеще да се избегне тая аномалия и да се начертаятъ малко по-свѣтли дни.

Г. г. народни представители! Не бихъ желалъ да по-
втарямъ сведенията, които ви се дадоха. Искамъ само да
набледна на това, че детската смъртност, която буди
вниманието на всички заинтересовани въ областта из
санитарната политика, сочи на едно твърде отчаяно по-
ложение у насъ. Достатъчно е само да ви кажа, че като
жертва на туберкулозата у насъ умиратъ, до 1-годишна
възрастъ, 500 деца на 100.000, отъ 1 до 4-годишна въз-
растъ — 400. Това сѫ данни на официалната статистика.
Азъ съмътамъ, че тѣ не сѫ съвсемъ точни, при все това
тѣ сѫ достатъчни, за да подчертаятъ каква висока смърт-
ност имаме у насъ, специално между децата. На 10 умрѣли
деса отъ 9 до 19-годишна възрастъ, пакъ споредъ офи-
циалните изчисления, половината — 50% — умиратъ отъ
туберкулоза. Данните за смъртността отъ туберкулоза
не сѫ съвсемъ точни. Нѣкои казватъ, че годишно умиратъ
отъ туберкулоза у насъ 18.000 души; други — специално
Дружеството за борба съ туберкулозата — ги изкарватъ
20.000 души. Азъ съмътамъ, че тѣ сѫ повече, защото даже
отъ докладътъ на самата Дирекция на народното здраве-
лище, че 46% отъ случаите не се декларираятъ. Азъ съмъ
ималъ случай да констатирамъ това като лѣкаръ. Искамъ
да обвръща вниманието ви върху факта, че статистиката,
що се отнася до смъртността и по-специално до смърт-
ността отъ туберкулоза, е абсолютно неточна. Никога
не се декларираятъ всички случаи на заболяване. Особено
въ селата, по-леките случаи минаватъ незабелязано, пакъ
и да бѫдатъ забелязани, не се декларираятъ. Декларира-
нето дори въ нашия случай губи своето значение. То се
прави, за да се взематъ предохранителни мѣрки. Какъ ще
вземашь такива мѣрки, даже и да се декларираятъ всички
случаи, когато намъ сѫ нуждни 16, 18, 20 хиляди легла, а
ние имаме едва 1.400—1.500, нека бѫдатъ 1.700 легла —
както нѣкои съобщаватъ? Ето единъ фактъ, който иде
да ви покаже, че по отношение на смъртността отъ
туберкулоза ние бихме могли спокойно да кажемъ, че
сме много по-зле, отколкото ни даватъ указание офи-
циалните данни. Можете да си представите — за една
Франция, една грамадна държава, смъртността отъ ту-
беркулоза е 45.000 души, а въ България е 20.000 души
годишно. Ако може въобще да става сравнение, ние на-
истина бихме се чувствуvalи много нещастни, че не мо-
жемъ да направимъ не половината, но една трета, една
пета отъ това, което е направено въ това отношение въ
други държави. Преди всичко, тамъ се хвърлятъ суми
срѣдства. Азъ трѣбва да ви кажа, че въ една Англия се
падатъ по 40 л. на жителъ разходъ за народното здраве,
въ Съединените щати — по 120 л., въ Швеция — по
180 л., въ Дания — по 780 л., когато въ България се па-
датъ по 20 л.! Нашиятъ бюджетъ за народното здраве е
едва 2% отъ общия ни бюджетъ, когато въ една Англия
и въ други европейски държави бюджетътъ за народ-
ното здраве достига до 10% отъ общия бюджетъ. И най-
после, нека констатираме още единъ фактъ. Мѣрките,
които се взематъ, не само не сѫ достатъчни, но не сѫ и

ефикасни. Ние имаме малко диспансери, недостатъчно диспансери. Но колкото и малко да са съм, колкото и недостатъчни да са, въ тъх все пак ще може да се констатира, ще може да се постави диагнозата; въ диспансерите болният не се изолира и не се лъкува — макар че у насъ въ диспансерите въ някои случаи се и лъкува — но само се констатира заболяването. И тукъ, въ позива на Дружеството за борба съ туберкулозата, азъ виждам няколко точки, въ които се казва да се проблемъ жилището, въ което е умръщъ боленъ отъ туберкулоза. Не само жилището не се проблемъ изцѣло, но не може да се проблемъ дори и стаята, кѫдето е умръщъ болният, дори и мястото, дето е лежалъ, защото, при условията, въ които живѣе българскиятъ народъ, тръбва да признамъ, че въ повечето случаи, даже и мястата на членовете на семейството съ опредѣлени въ жилището — всички съ въ една стая. Не само че болниятъ не може да се изолира въ жилището, но и бащата, и майката, и сестрите живѣятъ заедно и се хранятъ съ едни и същи прибори. Ето печалното положение, при което се работи и въ което се намирамъ — печално положение, което, за съжаление, не може да се изѣгнѣ съ обикновени, съ безпомощни констатации! За съжаление, тукъ тръбва да повече срѣдства. Препоръжитъ, които прави Дружеството за борба съ туберкулозата, съ твърде основателни, много резултатни, може би, но за нашите условия, сега поне, съ този бюджетъ, който ни предлагае, е абсолютно невъзможно да се изѣгнѣ. Безспорно, вие тръбва да имате преди всичко хигиенични жилища; вие тръбва да построяте хигиенични жилища, за всички, които нѣматъ такива. Вие тръбва да имате възможностъ не само да изолирате болния и да му дадете медицинска помощъ, но следъ това, като се върнете отъ болницата, да му дадете една хигиенична стая. А това ще стане, безспорно, съ по-ефикасната грижа на държавата, съ по-голъма жертва отъ страна на държавата въ това отношение, съ повече срѣдства, вложени отъ държавата на народното здраве.

Азъ не съмъ съгласенъ, г. г. народни представители, че бюджетът не може да даде повече срѣдства за народното здраве. Не съмъ съгласенъ, че при бюджетъ 6½ милиарда лева ние не можемъ да отдѣлимъ поне 300 милиона лева за народното здраве, защото за много непроизводителни цели, за много други цели, които не съмъ толкова основни и толкова сѫдбоносни, ако щете, каквато е сѫдбоносна задачата да се спаси населението отъ умиране, отъ израждане, се даватъ много повече срѣдства. Азъ тръбва да ви кажа, че нѣмамъ думи, съ които да обрисувамъ тежката картина, която се простира предъ насъ, предъ ония, които боравятъ съ медицина, съ санитарна политика, ако щете.

За да видите докѫде стига нещастието на нашия народъ, позволете ми да подчертая, че не е достатъчно да кажемъ, че сме дали медицинска помощъ. Азъ подчертавамъ съ удоволствие нововъведението, което се направи, като се дадоха на селото повече лъкари. Знамъ, че въ този бюджетъ тъ съ 800 души. Но това не е достатъчно. Повечето отъ рецептитъ на лъкарите оставатъ неизпълнени. И азъ обръщамъ вниманието на правителството и гомоля да си вземе бележка и да се помажи да разреши и другъ единъ голѣмъ въпросъ — въпросътъ за лъкарствата. Лъкарствата съ скажи. Азъ нѣмамъ възможностъ да цитирамъ данни, взети отъ автентични източници, за да видите какви грамадни печалби иматъ аптекарите и какво ограбване става въ сѫщностъ на болниятъ. Ясно е, следователно, защо повечето отъ рецептитъ оставатъ неизпълнени. Нѣма възможностъ да бѫдатъ изпълнени. Въ това отношение държавата е длъжна да направи нѣщо. Дали та ще промѣни концесионната аптечна система, каквато е възприета отъ насъ днесъ, дали тя ще премине къмъ свободната система, или ще премине къмъ обществената аптека, това е въпросъ на разисквания. Азъ съмъ убеденъ, г-да, че този въпросъ не може да се разреши съ единъ замахъ, но сме длъжни да помислимъ върху този въпросъ и да предприемемъ нѣщо. Лъкарствата съ скажи, лъкарствата съ вече недостатъни не само за бедните на село, но дори и за достатъчно по-заможните, особено сега при спадналитъ цени на земедѣлските промѣждения! Представете си колко кофи жито тръбва да продаде селянинъ, за да си купи едно лъкарство, което струва 100 лв.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Съ кофи жито да ще оценявашъ лъкарствата?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): З кофи жито тръбва да продаде за едно такова лъкарство! Ако е въпросъ за веднъжъ, ако е въпросъ само за единъ човѣкъ — лесно. Но тамъ, кѫдето има повече беднотия, и тамъ, кѫдето има повече болести, трудно се купуватъ лъкарства, и тъкмо

онѣзи, които най-много се нуждаятъ отъ медицинска помощъ, отъ лъкарства, най-малко тѣ иматъ тая помощъ, тия лъкарства.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ дълженъ да обръна вашето внимание върху следнитѣ основни положения, които, споредъ мене, даватъ своето отражение върху това катастрофално положение, въ което се намирамъ по отношение здравното състояние на нашия народъ.

Азъ мисля, че първата основна причина е лошата насока на санитарната политика на нашата Дирекция на народното здраве. И нека си кажемъ открыто неджизъ на тая политика, нека си кажемъ открыто всичко, което тръбва да кажемъ, поне тукъ предъ Народното събрание, предъ народните представители, предъ онѣзи, които бѫдатъ за народното здраве, за да си изпълнятъ дълга, за да предвидимъ, за да не кажемъ следъ това, че не сме видѣли злото или не сме искали да го кажемъ открыто.

Новиятъ законъ за народното здраве не само не даде нужднитѣ резултати — той тласна нашата санитарна политика по едни погрѣшни пътища. Днесъ вие имате не санитарна политика за здравоохранение, а за лѣчение, макаръ че законътъ се прокара повечето съ тенденция за превантивна, за предпазна медицина. Ясно е, че ние нѣмаме ти условия у насъ. Дайте предпазна медицина. Предпазна медицина значи срѣдства, предпазна медицина значи възможности. Изградете жилища, гарантирайте възможности за изолиране на заболѣлите, дайте възможностъ за една обилна храна, дайте възможность на всѣки единъ да има безплатна медицинска помощъ. Вие не можете да направите това, не можете да го дадете и, следователно, пакъ че прибегнете къмъ помощта на лѣчебната медицина. Днесъ вие имате повече администрация, отколкото лѣчебна медицина.

И позволяйте ми да подчертая: днесъ селата нѣматъ лъкар. Лъкарите се уволняватъ, напр., за това, че единъ денъ закъснѣли съ сведенията си. И селото ще остане безъ лъкар при нѣкоя епидемия само за това, че лъкаръ закъснѣлъ единъ денъ съ сведенията си, или само за това, че не успѣлъ да обходи навсѣкѫде района си и да даде доклада си за здравното състояние. И затова често пъти лъкарите пишатъ тия доклади наизустъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Не успѣватъ, или не желаятъ?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Лъкарътъ не успѣлъ. Но не успѣлъ или не желаетъ — за дирекцията нѣма значение. Не успѣлъ затова, защото ималъ работа; не успѣлъ затова, защото лъкарътъ е превърнатъ днесъ на обикновенъ писаръ — 500 различни циркуляри тръбва да се поизпълнятъ! Това е статистика, но не е медицина. Може да съмъ тате, че е необходимо да има една такава статистика, но има Дирекция на статистиката — можете да откриете тамъ клонъ за това. Но да превърнете лъкари на статистикъ и да лишите селото или града отъ медицинска помощъ — азъ не считамъ това за санитарна политика.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ ималъ не единъ и два случая, когато добри лъкари се премѣстватъ за та-кива дреболии.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Има ли по-голъмъ стабилитетъ отъ стабилитета на лъкарите въ България — относително говоря?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Г. министре! Много се извинявамъ, че тръбва да Ви отговоря отрицателно. Днесъ стабилитетъ нѣма. И моля Ви се, провѣрете, за да видите, че днесъ има най-малко стабилитетъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не е върно това. И отъ гледна точка на закона за народното здраве не е върно. Вие сте лъкаръ и тръбва да знаете постановленията на чл. 102 и последните отъ закона за народното здраве. Приказвате наизустъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Докторе! И въ рап да отидете, пакъ ще намѣрите кусуръ!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Безъ кусуръ не може, но кусуръ е едно, а система е друго.

К. Кораковъ (д): Между трудовитъ лъкари и лъкарите при манистърствата има разлика.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Зная, че има разлика, и много голѣма разлика. Но азъ казвамъ, че работата, която се иска отъ лъкаря, е несъвмѣстима съ неговата професия, съ неговото предназначение.

Втората аномалия, която играе голема роля, това е неправилното разпределение на лъкарите. Тък съм натрупани във големите градове и главно въ София, а ги няма по селата.

Т. Торбовъ (д): Кой имъ е кривъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Криви съм условията, г. Торбовъ, защото тамъ, където ще пратите лъкари, няма никакви условия, не му давате гаранция, че, при положението, че държавата ще му плаща горе-долу, той ще може да се задържи. Затова азъ подчертавам, че това е основно положение, което може да даде известна надежда, че могатъ да се добиятъ малко по-добри резултати. Но когато прашате лъкари тамъ, безъ да може — както бъше по-рано, когато му плащащата община, безъ да може, разбира се, да му плаща — безъ да може да изкара и петъ пари отъ частна практика, да гладува, да работи на ветеринарна практика, естествено, няма да има кандидати. Има лъкари, които отъ година не съм получили още заплатата си.

Т. Торбовъ (д): Пакъ отиватъ и сега, когато имъ плаща държавата.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тъкмо затова азъ казахъ, че няма условия, и затова лъкарите бъгатъ отъ селата.

Но азъ обръщамъ вашето внимание върху другъ единъ въпросъ. Вие определяте тукъ 800 лъкарски участъци, съзабележката, че тамъ, където няма лъкар, може да бъде и фелдшеръ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Тя е една велика реформа.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тя е една велика реформа, г. Кантарджиевъ, но бихъ Ви молилъ да опретълите, колко ще бъдатъ лъкарите и колко фелдшерите. Азъ съмъ лъкаръ, но подчертавамъ, че не можемъ да си играемъ със съждбата на фелдшерите.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Вие сте лъкаръ, колкото азъ съмъ адвокатъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Винаги фелдшерътъ може да бъде изгоненъ отъ единъ участъкъ подъ предлогъ, че тамъ ще отиде лъкаръ, а въ същностъ лъкаръ няма да отиде.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Азъ отъ 3 месеца търся лъкаръ за с. Радославово и не мога да намърся такъвъ. 900 души лъкари съм се събрали въ София и не можешъ да ги накарашъ да отидатъ по селата!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тръбва да намърите начинъ и среѓства да ги накарате да отидатъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Нямамъ съзнание да отидатъ да работятъ за народа.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не че нямамъ съзнание.

С. Патевъ (з): Тръбва лъкарите първоначално да работятъ 5 години въ селата.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Това е работа на правителството. Недайте се отправя къмъ менъ. Ако искаете, решете и по 10 години да работятъ въ селата.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Лъкари гърбъ нямамъ съзнание за великата мисия, която има да вършатъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Иматъ съзнание. Всички сме почнали оттамъ. Ако има нѣкой, който не желае да отиде да работи въ село, ще гладува. Но дайте му възможност да може да отиде да работи тамъ.

К. п. Цвѣтковъ (д): Г. докторе! Вие лично колко време сте стояли въ село?

Нѣкой отъ мнозинството! Той ще става министъръ на вътрешните работи и народното здраве!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, оставете оратора да говори. Уважавайте мнението му.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Ние отъ най-добри чувства го прекъсваме. Не го укоряваме.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ тръбва да хвърля известенъ упръскъ върху Дирекцията на народното здраве по отношение фаворизирането на известни порядки, преди всичко фаворизирането на известни лъкари и фаворизирането на известни компрометирани санитарни органи, ...

Т. Торбовъ (д): Няма такова нѣщо.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Кажи имената имъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): ... за което би тръбвало да се говори много повече, но за което азъ съмъ принуденъ да кажа много накратко. Помощта, която се дава, е неефикасна преди всичко и затова, защото често пъти институтътъ, които приготвява лъкарствата, не ги приготвява съ нуждната компетентностъ. Вземете Института за народното здраве. Тръбва съ прискърбие да констатирамъ, че тамъ се държаха лица, които далечъ не отговаряха на ценза, който тръбваше да притежаватъ. И безъ да се спирамъ надълго, азъ бихъ могълъ само да ви посоча, напр., този, който бъше по-рано управителъ, г. д-ръ Абаджиевъ, когото тръбваше финансуването на инспекторъ да отиде да го разоблачи и да наложи смъняването му.

Т. Торбовъ (д): Кой?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Този, който бъше управител преди сегашния. Дирекцията на народното здраве познаваше и неговите способности, и компетентността му и го държеше. Финансуването на инспекторъ е далъ следната характеристика за него: (Чете) „Признавамъ, че изнесеното въ акта е едно много слабо отражение на всичко онова отрицателно, което една официална комисия отъ лъкари е констатирана около работите въ института през управлението му отъ д-ръ Абаджиевъ.“

Т. Торбовъ (д): Значи миналото критикувате. За настоящето нищо няма да кажете.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Ще се спра и на настоящето. Недайте бърза. И продължава по-нататъкъ финансуването на инспекторъ: лошъ администраторъ, лошъ до-макинъ, съ голема небрежностъ и незнание. Той не е знаелъ ни какво предава, ни какво подписва.

К. Кораковъ (д): Е, докторъ е, не разбира отъ счетоводство!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): (Продължава да чете) „Същиятъ този ревизионенъ актъ установява, че д-ръ Абаджиевъ, благодарение на своето незнание, е допушталъ да се внасятъ въ страната ни отъ чужбина серумъ и вакцина, безъ да бъдатъ тъ изпитани и контролирани.“

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кой го разправя това?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Финансовиятъ инспекторъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво разбира финансуването на инспекторъ отъ това?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Финансовиятъ инспекторъ прави тази констатация.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Д-ръ Абаджиевъ е уволненъ преди две години. Неговата дейност е подъ анкета. Д-ръ Абаджиевъ иска анкета и висяща медицинска съветъ още се занимава съ нея, но не се е произнесъл окончателно. Въпросътъ, следователно, не е така ясенъ, както го представя този финансовъ инспекторъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Въ всъки случай начетенъ е съ 80.000 левчета!

Министър д-р А. Гиргиновъ: Начетенъ е поради една небрежност въ времето на Сговора, на миналото управление, и не се оправдалъ, но всичко е налице. И пр. тия работи, когато се приказватъ топтанъ, така е!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ не приказвамъ топтанъ, а съ данни. Финансовият инспекторъ говори възъ основа на рапорти на лъкари.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Топтанъ е това, че финансовият инспекторъ говори за ваксини. Финансовият инспекторъ си разбира отъ работата толкова, колкото и ти отъ това, което приказвашъ.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Д-р Абаджиевъ е единъ отъ първите, единъ отъ най-учените бактериологи въ страната.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Сигурно е демократъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Не е никакъвъ демократъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Некадърността му е подчертана по класически начинъ. Той е уволненъ.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Азъ съмъ го уволнилъ, защото още не е изяснена работата.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тръбаше директоръ на народното здраве преди това да вземе мърки и да го уволни, а не да дочека финансовият инспекторъ да отива да разривя едни рапорти на лъкари; тръбаше да ги разриви Дирекцията на народното здраве и тя да направи тези констатации и тя да го уволни. Най-после той бива уволненъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Какво, Вие обвинявате директора на народното здраве въ корупция и въ покровителство на некадърни хора?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Обвинявамъ го въ небрежност, обвинявамъ го въ злоумисъл, въ фаворизиране на хора, които съмъ нямали мястото си въ тази дирекция.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Посочете случаи.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Посочихъ ги.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Директорът е предложилъ д-р Абаджиевъ за уволнение — той е уволненъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Директорът предложилъ д-р Абаджиевъ за уволнение, но предложилъ д-р Робевъ за назначение. Ето какво казва д-р Руменовъ за д-р Робевъ въ една статия . . .

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Вие знаете всички кусури!

К. Кораковъ (д): Това по бюджета на народното здраве ли е?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Моля, азъ говоря за санитарната политика, азъ говоря за покровителство и тръбва да кажа кой е, що г. Ето какво пише д-р Руменовъ въ в. „Миръ“ за д-р Робевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Това е полемика.

Т. Савовъ (д): Най-много се карате вие лъкарите.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Че биль назначенъ, следъ като биль уволненъ завинаги отъ служба съ мотивиранъ докладъ за провинения отъ моралентъ характеръ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Е добре, прочетете пъкъ и отговора на д-р Робевъ. Д-р Робевъ даде единъ отговоръ съкрушилъ за д-р Руменовъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Това е отговоръ на отговора, г. Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Вие тръбва да прочетете и отговора на г. д-р Робевъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Вие работите и споровете въ вашия Лъкарски съюз ги пренасяте тукъ, въ резултатъ на което вие предложихте унищожаването на здравните станции и станаха за срамъ предъ свѣта.

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Мене ме интересува порядките въ Дирекцията на народното здраве. Шомъ дирекцията не може да прецени, не, щомъ тя знае и въпреки това назначава такива хора, вие можете да си представите, отъ какви съображения прави това.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Никой не може да си представи!

Министър д-р А. Гиргиновъ: Нищо не сме доказали. Вие четете една статия въ единъ български вестникъ. Въ българскиятъ вестници се печататъ всевъзможни статии. Това още нищо не значи. Ако вземемъ да четемъ пъкъ, какво пишатъ за Васъ!

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Българските вестници печататъ едно, а „Държавенъ вестникъ“ печати друго! Вие не сте прочели „Държавенъ вестникъ“. Тамъ се казва, че съмъ фалшиво кръщено свидетелство се се избрали за депутатъ. И вие за моралъ приказвате!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! За дейността на сегашния управител на института азъ мисля, че би тръбвало да обърнемъ по-голямо внимание, защото въпросът се касае . . .

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Въпросът се касае за изборната комисия. За моралъ днесъ приказватъ!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Почакай, бе г. Кантарджиевъ! Тукъ не е дѣло за защищаване.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): Какво ще чакамъ? Той ли ще приказва за моралъ, той, на когото е анулирано кръщелното свидетелство, възъ основа на което е избранъ за депутатъ?

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ти не бъше ли въ комисията, когато се решаваше въпросътъ? Ти гласува за избора му. За срамъ се!

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ д-р Г. М. Димитровъ) Ти за моралъ ще ми говоришъ!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Не се отговаря съ диверсии, особено на критиката по народното здраве.

Т. Торбовъ (д): Обвинявате докторите, които не могатъ да се защитятъ тукъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тъ иматъ възможностъ да дадатъ всички данни на г. министра на вътрешните работи.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Какви данни?

Т. Торбовъ (д): Вашите данни не сѫ достовѣрни.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Въ Института за народното здраве се произвеждатъ лъкарства и серуми, съ които се лъкуватъ селянини, съ които се лъкуватъ деца и граждани на тая страна, съ които серуми съвсемъ не отговарятъ на нуждите, за които съмъ предназначени. Вие чували ли сте нѣкога да се даватъ двойни дози отъ серуми, както става това въ България? Затуй, защото противодифтеритните серуми, които се приготвяватъ тамъ, не оказватъ нуждното въздействие.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Вие преди всичко пакъ приказвате работи неточни и непровърени. Нищо подобно нѣма. И не Ви прилича Вамъ тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, да приказвате туй нѣщо за България. Серуми недействителни и неефикасни не се даватъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Не недействителни, а неефикасни и не добре приготвени.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Именно такива. Вие само инсинуирате. И когато инсинуирате противъ Института на народното здраве, трѣба да знаете, какво приказвате!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Има нареддане на официални органи до окрѣжни лѣкарни да употребяватъ двойни дози отъ дифтеритенъ серумъ, пригответъ отъ този институтъ. 16 смъртни случаи има вече отъ противобѣсната вакцина. 16 смъртни случаи! Смъртностъ, която не може да се сравни съ смъртността въ никоя държава!

Министър д-р А. Гиргиновъ: Това сѫ измислици, които приказвате.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц.): Може да сѫ закъснѣли съ лѣкуването. Ако започнатъ лѣкуването късно, естествено е, че серумътъ нѣма да действува.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Той приказва работи, които не сѫ провърени и не тѣ доказани. Туй е жалкото, че отъ трибуната на Народното събрание може да се приказватъ подобни работи!

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): За тифузната ваксина сѫщиятъ този д-р Робевъ е казалъ, че е вода, че не действува добре. Мога да ви цитирамъ, че има ревизия — провърете я — има доклади на лѣкарятъ Шоповъ, Марковъ и други нѣкои, има и следствие сега отъ д-р Вербевъ срещу д-р Робевъ за нѣкакви злоупотрѣблени. И, въпрѣки туй, на следствието не се дава ходъ. Докладътъ стои на масата на Кесяковъ, но по-нататъкъ не отива. Виновниятъ не се уволянява. Явна фаворизация! И азъ мисля, че по този въпросъ Вие трѣба да вземете мѣрки и да провърите това. Ако се окаже невѣрно, излѣзвте и го опровергайте. Азъ бихъ желалъ да бѫде невѣрно. Азъ бихъ желалъ да има такива серуми, каквото трѣба да има — ефикасни, сигурни, провърени. Но не може да се спекулира, не може да се играе съ здравето и на деца, и на възрастни. Не може българинътъ да бѫде играчка въ рѣцетъ на единъ-двама санитарни фактори тукъ, които не си поставятъ за цель и нѣматъ амбицията да турятъ рѣдъ и да подпомогнатъ народното здраве. И позволяете ми да ви кажа туй, което се подчертава отъ всички преждевременни: ако ние стоимъ на едно и сѫщо ниво, ако смъртността не намалява, защо не се попитате: защо не намалява смъртността? И, покрай други условия, които подчертахме тукъ, не смѣтате ли, че това е едно отъ главните условия? Ето кѫде е въпросътъ. Помислете по-сериозно, помислете така, както сме дължни всички тукъ въ Парламента да помислимъ, и да оставимъ на страна личната неприязнь къмъ този или онзи. Нѣмамъ нищо общо съ тѣхъ. Нѣмамъ вземане-даване съ тѣхъ. Нито съмъ назначаванъ, нито съмъ уволяняванъ. Нѣма какво да дира отъ тѣхъ. Въпросътъ е за народното здраве. И когато говоримъ за народното здраве, дължни сме да кажемъ истината.

Ето го тукъ г. Цачо Стояновъ. Той е отъ Ловечъ. Д-р Саевъ отъ Ловечъ го хванаха въ укриване на валута. Осъдиха го, но не е отстраненъ отъ служба. Дайте си вие преценката, може ли да стои на служба, ако е другъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В.): Значи, той е демократъ.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Не е демократъ. Ти още не си сънувалъ за Парламента, когато той е лѣкар и когато е управлявалъ болницата въ Ловечъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В.): Азъ съмъ сънувалъ, само че...

Министър д-р А. Гиргиновъ: Ти сега сънувашъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В.): Но азъ не съмъ билъ на 9 юни противъ българския народъ, както сте били Вие.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Д-р Саевъ демократъ! Да не говорите такива работи! Той отиде на оня свѣтъ и пакъ не го оставяте на мира!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Г. г. народни представители! Мога да ви кажа, че и срещу домаина на първостепенната болница въ София има заведено дѣло, и той е начатенъ съ 1.300.000 л.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц.): Трѣба да се засрамите и да не поменавате името на д-р Саевъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Независимо отъ това, въ Татарпазарджишката болница има сѫщо така една много интересна афера — кражба на цѣли бутове месо. Единъ лѣкар взелъ 9.000 л. за една операция, когато максималната такса е 1.000 л.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Кой е той?

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Д-р Симеоновъ.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Вие, лѣкътъ...

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): За голѣмо съжаление, азъ мога да ви направя признания, каквото никой другъ нѣма да ви направи. Азъ съмъ дълженъ да кажа, за голѣмо съжаление, че борбите въ лѣкарското съсловие сѫ така ожесточени, както въ никое друго съсловие. Но позволяете ми да хвѣрля упрѣкъ за това и върху Дирекцията на народното здраве, която не само не се стреми да ги предотвратява, но напротивъ, способствува за създаването имъ. Дирекцията на народното здраве гони всички онѣзи, които ѝ се представятъ като противници на едно течение. Отива се дори дотамъ, че се гласува при лѣкарски избори открыто и се правятъ закани: „Ще гласавашъ съ онази бюлетина, но ще бѫдешъ уволненъ“. И действително веднага се уволнява.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Лѣкарско партизанство.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Вие, г. министре, трѣба да порвѣрвате повече фактите, а не така кесимъ да отговаряте.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Какво ще ги провѣрявамъ? Лѣкарски борби въ България има преди още Вие да сте бѣль роденъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Азъ настоявамъ да провѣрите и да видите, дали не е вѣренъ случаятъ въ Пазарджикъ, за който ви говоря.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Вие сте едва на 30 години. Въпрѣки фалшивото свидетелство, д-р Димитровъ не може да каже, че е живѣлъ отъ когато сѫ почнали борбите между лѣкарите.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Единъ министъръ на вътрешните работи не може да говори така. Вие сте дълженъ, г. министре, да провѣрите и да говорите така, както подобава. Почитайте себе си. Азъ най-сетне мога да изтърпи Вашия упрѣкъ, но утре, когато видите, че не е така, когато видите, че това е една инсинуация, азъ не мога да си представя, какъ вие можете да продължавате да стоите министъръ.

Министър д-р А. Гиргиновъ: Вашата фалшивификация е очевидна за цѣлъ свѣтъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Можете ли да хвѣрлятъ такива обвинения, когато това е една интрига? Проявите, на тогава говорете!

Министър д-р А. Гиргиновъ: Азъ ще Ви предизвикамъ и чрезъ печата, като изнеса въ пресата, че сте фалшивикаторъ, за да ме дадете подъ сѫдъ, да докажа тамъ, че сте фалшивикаторъ.

Д-р Г. М. Димитровъ (з. Ст. В.): Идете и провѣрете документите! Провѣрете сѫщността, а недейте приказва така.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц.): Каква служба има д-р Симеоновъ?

Министър д-р А. Гиргиновъ: Той нѣма никаква служба. Уволненъ е.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Той е уволненъ отъ прокурора.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Той напустна.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, оставете оратора да свърши.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ възможност да се спирамъ по-добрно, за да изнеса и нѣкои други случаи. Г. министъръ, за съжаление, предварително поема защитата имъ, безъ да се помѣчи да се добере до истината. Защото не е така лесно да се отговаря веднага, когато се изнасят конкретни данни.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нищо конкретно не е изнесено.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ бихъ жалалъ да излѣзвете и съ данни да опровергаете това, което азъ изнесохъ, да обяснете тѣзи случаи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Никакви обяснения!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ разбирамъ, че Вие искате да защитите Вашия директоръ на народното здраве. Може би той да провежда добре Вашата политика. Азъ не Ви забранявамъ да го защищавате; азъ, обаче, искамъ отъ Васъ, когато го защищавате, да се базирате на данни, да се базирате на документи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вие тукъ атакувахте единъ умрълъ човѣкъ, който 30 години е билъ образцовъ управител на първостепенна болница.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Азъ изнесохъ данни, нѣмамъ намѣрение да атакувамъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И ме държите отговоръ. Вие изглежда, че нѣмате мѣрка. Вие само партизанствувате.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Другъ единъ въпросъ, върху който искамъ да обърна Вашето внимание, е следниятъ. Вие предвиждате въ бюджетопроекта кредити за 75 акушерки. Тѣ сѫ съвсемъ недостатъчни.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Вие имате грѣшка, г. докторе! Тѣзи факти, които изнасяте, засъгващи здравната политика на министра трѣбва да му ги съобщите, да ги прѣвѣри и, ако сѫ истиински, да понесе отговорността.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Тѣ сѫ изнесени отдавна, г. Пѣдаревъ; тѣ си печатани даже, и г. министъръ е ималъ винаги възможност да ги провѣри. Азъ ви говоря иѣща, които сѫ изнесени отдавна не ги изнасямъ сега за пръвъ пътъ, за да нѣма възможност да се провѣрятъ и да правя сама демагогия. Азъ ви обрѣщамъ вниманието. Азъ намирамъ отговорност въ политиката на Дирекцията на народното здраве. Може вие да се солидаризирате съ нея, но азъ сѫтамъ, че нейната политика е погрѣшна и че трѣбва една нова политика, трѣбва една основна реорганизация на санитарната ни служба въ духа на онова, което се каза и отъ другитѣ ортори, специално вземане на бѣрзи, енергични и ефикасни, мѣрки преди всичко по отношение лѣчебната ни медицина, а следъ това и по отношение на предпазната медицина. Вие сте длѣжни да помислите за нови санатории, които трѣбва да се откриятъ, за да можемъ да изслираме туберкулозно-болни, вие сте длѣжни да помислите за хигиенични жилища на българските граждани...

П. Кораковъ (д): А-а-а!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Нѣма никакво „а“, нѣма никакво „б“. — . както ви препоръчва и дружеството за борба съ туберкулозата, къето е изучавало специално този въпросъ, който не е толкова малъкъ. Ако единъ Леонъ Буржоа се е нагърбалъ съ голѣмата и благородна задача да изучава и се бори противъ туберкулозата, ако сице навремето еглийскиятъ лордъ Дизраели

бѣше принуденъ да излѣзе съ максимата, „Здравето надъ всичко“ — „Sanitas sanitatis et omnia sanitas“ — .

Г. Говедаровъ (д. сг): Лордъ Биконсфилдъ, а не Дизраели.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): . . . ако такива голѣми хора сѫ се нагърбвали съ тая задача, това показва, че тоя въпросъ е сериозенъ, че тоя въпросъ е сѫдбоносенъ за народа, за държавата и вие трѣбва да погледнете сериозно на него.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Има ли две мнения въ тая Камара по тоя въпросъ? Това е една отъ първите задачи на управниците.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): То е въпросъ на срѣдства.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, оставете оратора да завѣрши.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Азъ сѫтамъ, че нѣмамъ никаква гаранция, че даже това, което е писано въ бюджетопроекта, ще може да се изтълни. И въ миналия бюджетъ се вписаха известни пера за храна, за облѣкло, за завивки, за пособия, които, обаче, не се изразходваха, и се принудиха болни да стачкуватъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): По липса на пари не се разходваха.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Въ туберкулозното отдѣление въ Старозагорската болница, обявиха стачка, по липса на храна. За Бога, кажете ми, съ какво ще лѣкуваме туберкулозно-болни, ако не съ храна, съ режимъ? Лѣкарствата тамъ много малко могатъ да помогнатъ, давать се съвсемъ малко. Храната, въздухътъ — ето лѣкътъ на туберкулозата. А има натъпкани туберкулозно-болни единъ до другъ; нѣма достатъчно храна, болни сѫ стачкуватъ и вие сте принудени да ги възворявате на мѣстожителство, да ги изписвате още болни, както е случаятъ въ Стара-Загора.

П. Кораковъ (д): Стачкуватъ само комуниститѣ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Не е вѣрно, не казвай това, че ще ти се смѣятъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Г. г. народни представители! Азъ казвамъ, че бюджетътъ на Дирекцията на народното здраве е недостатъченъ, че Дирекцията на народното здраве, понеже нѣма планъ на действие, нѣма да добие резултатъ. Азъ сѫтамъ, че трѣбва не само една нова санитарна политика, но и една нова правителствена политика, която ще гарантира необходимитѣ срѣдства, нуждни за санитарната политика, нуждни за народното здраве. Такива срѣдства азъ не виждамъ да се даватъ въ този бюджетъ. Срѣдствата, които се даватъ, сѫ абсолютно недостатъчни, тѣ сѫ мизерни, тѣ нѣма да ни спасятъ отъ онай напастъ, която ни грѣзи. И затова ние не можемъ да се съгласимъ да гласуваме за този бюджетъ, който не само че не спасява България отъ пропастта, но ще я тикне по-скоро къмъ нея, ще изкопае повече тая пропастъ и ще докара единъ трагиченъ край не само за насъ, за вაстъ, за тѣзи, които днесъ живѣятъ, но за новото поколѣніе, което иде, и което не е виною, за да тегли отъ глупостите на тѣзи, които не сѫ намѣрили куражъ, не сѫ намѣрили сили, не сѫ намѣрили дори и нуждната компетентностъ да му гарантиратъ едно по-добро бѫдеще, да му гарантиратъ поне единъ човѣшки животъ, една възможностъ да сѫществува, да живѣе и поне да се лѣкува, ако друго нѣщо повече не може да му се даде. (Рѣкоплѣскания отъ земле-дѣлците крило „Ал. Стамбийски — Врач“)

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Дано бѫдете лошъ пророкъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): (Къмъ министъръ д-ръ А. Гиргиновъ, който се усмихва на рѣкоплѣсканията) Само двама сме . . .

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не е въпросъ, че сте двама, но трѣбва да се говори свѣтсто отъ трибуната.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г-да! Листата на ораторите е изчерпана.

Т. Кънчевъ (д. ст. Ц): 12 часътъ е вече.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ на вътрешните работи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Въ връзка съ бюджета на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, по дветъ дирекции, се засъгнаха маса въпроси. Както виждате, азъ имамъ тукъ много книжа, много данни, които ще тръбва

да подредя, а нѣкои да допълня следъ справки. Освенъ това нѣма време, защото оставатъ десетъ минути до 12 ч. Затуй азъ ще почна речта си утре. Моля ви да вдигнемъ сега заседанието и да имамъ заседание утре следъ обѣдъ въ 4 ч., съгласно правилника.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: За утрешното заседание ще остане днешниятъ дневенъ редъ.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 23 ч. 47 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседатели: { Н. ШОПОВЪ
                                  СТ. ДАСКАЛОВЪ

Секретари: { СТ. СЛАВОВЪ
                                  П. ПОПИВАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ